

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Τραπεζική και Χρηματοοικονομική»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**«Τα Κανονιστικά Πλαίσια των Συνθηκών της
Βασιλείας και η Τραπεζική Κρίση
Στις Κυπριακές Τράπεζες»**

ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΠΕΤΡΟΥ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΕΛΕΝΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΙΟΣ 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Τα Κανονιστικά Πλαίσια Των Συνθηκών Της Βασιλείας Και
Η Τραπεζική Κρίση Στις Κυπριακές Τράπεζες»**

ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΠΕΤΡΟΥ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
ΕΛΕΝΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Τραπεζική και Χρηματοοικονομική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΛΕΥΚΗ ΣΕΛΙΔΑ

Περίληψη

Αναντίλεκτα, το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί την ραχοκοκαλιά της οικονομίας και την αφετηρία της ανάπτυξης και της προόδου μιας κοινωνίας. Εν αρχή, από το 2008 κάνει την εμφάνιση της η οικονομική κρίση απειλώντας τον τραπεζικό τομέα σε παγκόσμια εμβέλεια. Αφετηρία αποτέλεσαν οι Η.Π.Α, ενώ δεν άργησε να αναχθεί σε Χρηματοπιστωτική Κρίση Διεθνούς Χαρακτήρα ένεκα της παγκοσμιοποίησης που χαρακτηρίζει τις αγορές. Ενδεχομένως η φιλελευθεροποίηση των κανόνων που διέπουν το τραπεζικό σύστημα οδήγησε σε μια αύξηση των κινδύνων διαταράσσοντας την τραπεζική αγορά. Μέχρι το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι εποπτικές αρχές στηρίζονταν στις πρόνοιες του Συμφώνου της «Βασιλείας II», με διατάξεις οι οποίες εμπεριέχονταν στη Συνθήκη χωρίς ωστόσο να καταστούν ικανές να αποτρέψουν την επικείμενη καταστροφή. Το Σύμφωνο της «Βασιλείας II» μετά και από τα γεγονότα που επήλθαν των αλυσιδωτών επιπτώσεων της οικονομικής αστάθειας, παρουσιάζεται ανήμπορο να διατηρήσει ένα ασφαλές και σταθερό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η αδυναμία που επέδειξαν οι εποπτικές αρχές και πλαίσια για την προστασία του τραπεζικού τομέα αποτέλεσε έναν εκ των παραγόντων που συντέλεσαν στο ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Παρόλο που βασική αρχή των ρυθμιστικών διατάξεων δεν είναι άλλη από τη προφύλαξη και την ενίσχυση της σταθερής βάσης, το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό όπως καταδεικνύεται. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας κλονίστηκε, μαζί και η εμπιστοσύνη των πολιτών, στοιχείο που επιβεβαιώνει τους λανθασμένους χειρισμούς του παρελθόντος και τις παρακινδυνευμένες ενέργειες.

Στόχος της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής είναι η σύγκριση των κανονιστικών πλαισίων των Συνθηκών της Βασιλείας, καθώς επίσης και η χρηματοοικονομική ανάλυση των κυπριακών τραπεζών. Αναλύεται η πορεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι κίνδυνοι που υποβόσκουν ενώ παρουσιάζονται και συγκρίνονται τα Σύμφωνα της Βασιλείας. Εν κατακλείδι, όσον αφορά την πρόσφατη οικονομική κρίση, προβάλλεται η αρνητική πορεία που επέδειξαν τα τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου σε μια περίοδο οικονομικής κατάρρευσης ενώ διαφαίνεται η αδυναμία των εποπτικών πλαισίων να προστατεύσουν και να θωρακίσουν την οικονομία.

Summary

Without doubt, the finance system of a country is the backbone of its economy and the springboard of its social and economic development. The 2008 economic crisis which started in the United States threatened the banking sector all around the world. It was not long before the crisis spread to the rest of the world, because of economic globalisation. Financial deregulation increased risks and ultimately disrupted the global financial system. Until the financial crisis erupted, regulatory authorities relied on the Basel Accord, whose provisions proved to be insufficient for preventing the upcoming economic meltdown. The Basel Accords II proved to be incapable of maintaining a stable financial system, after the events that followed the eruption of the financial crisis.

The weak regulatory authorities in place was one of the factors that led to the financial crisis. Even though the basic purpose of the regulatory authorities is to protect and ensure stability, their results were disappointing. The financial sector was shaken to its very foundations, taking with it citizens' trust and proving that high risk actions taken in the past were unwise and ill-considered.

The aim of this dissertation is present a comparative analysis of the regulatory provisions of the Basel Accord, and a financial analysis of the Cypriot banks. This dissertation will analyse the financial system, its underlying risks and to present and compare the Basel Accords. To conclude, the negative course of the banking institutions of Cyprus in a period of economic meltdown will be analysed, showing the inability of the regulatory authorities to safeguard and protect the economy.

Ευχαριστίες

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή θα ήταν αδύνατον να ολοκληρωθεί χωρίς την παρουσία και την στήριξη μιας σειράς ανθρώπων τους οποίους θα ήθελα από καρδιάς να ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κ. Ελένη Σοφοκλέους για την καθοδήγηση της, τις πολύτιμες συμβουλές της και την συνεργασία που είχαμε.

Επίσης θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για την στήριξη και την βοήθεια που παρείχαν σε κάθε περίπτωση.

Οι θερμότερες ευχαριστίες αξίζουν στους γονείς μου, Νικόλαο και Ανδριάννα Πέτρου, για την άεναη ηθική και οικονομική υποστήριξη σε κάθε μου βήμα.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	iii
Summary	iv
Ευχαριστίες.....	v
Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 2. Οικονομική κρίση	4
2.1 Ορισμός οικονομικής κρίσης.....	4
2.2 Ιστορική αναδρομή.....	5
2.3. Αιτίες της οικονομικής κρίσης	9
2.4 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	11
Κεφάλαιο 3. Χρηματοπιστωτικοί Κίνδυνοι και Τρόποι Διαχείρισης Τους	16
3.1 Εισαγωγή	16
3.2 Πιστωτικός κίνδυνος	17
3.3 Κίνδυνος ρευστότητας.....	20
3.4 Κίνδυνος επιτοκίου.....	22
3.5 Λειτουργικός κίνδυνος.....	24
3.6 Κίνδυνος συναλλάγματος	25
3.7 Κίνδυνος χώρας.....	26
Κεφάλαιο 4. Εποπτεία Του Τραπεζικού Συστήματος	29
4.1 Επιτροπή της Βασιλείας	29
4.2 Βασιλεία I.....	31
4.3 Βασιλεία II	35
4.4 Σύγκριση των κανονιστικών πλαισίων και παρουσίαση των αδυναμιών και ελλείψεων που εμπεριέχουν	50
4.5 Βασιλεία III.....	52
Κεφάλαιο 5.Κυπριακή Τραπεζική Κρίση	60
5.1 Το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου	60
5.2 Το χρονικό της κυπριακής τραπεζικής κρίσης.....	63
5.3 Εφαρμογή του Συμφώνου Βασιλείας στο Κυπριακό Τραπεζικό σύστημα	72
5.4 Συμπεράσματα	83
Κεφάλαιο 6. Χρηματοοικονομική εικόνα Κυπριακών Τραπεζών από το 2011-2014	85
6.1 Σκοπός και δείγμα της έρευνας	85
6.2 Ανάλυση της μεθοδολογίας.....	90
6.3 Ανάλυση των αριθμοδεικτών.....	91
6.4 Αριθμοδείκτες	92
6.4.1 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας.....	92
6.4.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	93

6.4.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας	95
6.4.4 Αριθμοδείκτες Μόχλευσης.....	96
6.5 Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων – Ερμηνεία Αποτελεσμάτων.....	97
6.5.1. Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας.....	97
6.5.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας	100
6.5.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας	106
6.5.4 Αριθμοδείκτης Μόχλευσης	111
Κεφάλαιο 7. Επίλογος.....	113
Βιβλιογραφία	116

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Η ανάγκη για πρόοδο αλλά και απόκτηση όλο και περισσότερων υλικών αγαθών έκανε την κοινωνία να στρέφεται προς λύσεις που αποσκοπούν στην αύξηση του πλούτου. Φτάνοντας στη σημερινή εποχή, το τραπεζικό σύστημα κυριαρχεί στην παγκόσμια οικονομία. Αναντίλεκτα, οι εξελίξεις των τελευταίων ετών που σχετίζονται με την απελευθέρωση στην κίνηση κεφαλαίων και σε συνδυασμό με την επακόλουθη αύξηση της ζήτησης για εργασίες επενδυτικής τραπεζικής επηρεάζουν φυσικά και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ειδικά οι εμπορικές τράπεζες άρχισαν να παρουσιάζουν σημάδια ευαισθησίας σε κινδύνους που πηγάζουν από την λειτουργία τους στις ανοικτές και ανταγωνιστικές αγορές. Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε τον Σεπτέμβριο του 2008 έχει θέσει σε σοβαρή δοκιμασία την σταθερή βάση του χρηματοπιστωτικού συστήματος διεθνώς, ενώ συγχρόνως κατέδειξε σημαντικές αδυναμίες της μέχρι τώρα ισχύοντος ρύθμισης και εποπτείας. Συγχρόνως, αναδύονται τα λάθη και οι ριψοκίνδυνες ενέργειες ως προς την πρόληψη σε πρώτο στάδιο και την διαχείριση μεταγενέστερα των οικονομικών κρίσεων.

Η μεταδοτική επίδραση της οικονομικής ζημιάς ενός πιστωτικού ιδρύματος δεν αποκλείεται να μολύνει και να επηρεάσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε ολόκληρο το φάσμα του ενώ κάτι τέτοιο είναι που χρίζει προσοχής και αποτροπής. Η εποπτεία εν προκειμένω λειτουργεί σαν ένα πέπλο ασφάλειας που εμποδίζει τάσεις και κινήσεις πανικού ενώ αποβλέπει στη σταθεροποίηση της εμπιστοσύνης του κοινού απέναντι στο σύστημα. Φαίνεται λοιπόν ότι η παρουσία εποπτείας ενδέχεται να μειώσει τους κινδύνους που προκύπτουν και συνδέονται άμεσα με το τραπεζικό σύστημα ενώ ταυτόχρονα να θωρακίσει την αποτελεσματική του λειτουργία.

Στη παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επιτυγχάνεται αρχικά μια σύγκριση των κανονιστικών πλαισίων της Βασιλείας και ακολούθως μια ανάλυση της χρηματοοικονομικής πορείας των κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, γίνεται μια προσπάθεια εξέτασης της διαχρονικής εξέλιξης του εποπτικού πλαισίου που δημιουργήθηκε αποσκοπώντας στην αποσόβηση της δημιουργίας κρίσεων σε συνδυασμό με τα νέα προβλήματα που προέκυψαν και επιτάσσουν την άμεση αναθεώρηση του. Σκοπός είναι η διαπίστωση του βαθμού στον οποίο το προσδοκώμενο αποτέλεσμα των κανονιστικών πλαισίων της «Βασιλείας I, II και III» κατάφερε να επιτευχθεί, η ικανότητα τους να αποτρέπουν τις συστημικές κρίσεις καθώς και η ανάγκη για αναθεώρηση και εμπλουτισμό σε περίπτωση παρουσίας ελλείψεων ή και ανεπάρκειας.

Βασική μέθοδος η οποία χρησιμοποιείται σε αυτή την εργασία είναι η ανάλυση περιεχομένου (content analysis), όπου μέσα από μια εκτενή και αντικειμενική περιγραφή αναλύονται και τεκμηριώνονται οι πληροφορίες. Αντικείμενα μελέτης είναι κατά κύριο λόγο από ξενόγλωσση και ελληνική βιβλιογραφία, αλλά και ένας συνδυασμός πληροφοριών από οικονομικές εκθέσεις τραπεζών, άρθρα στο διαδίκτυο και ιστοσελίδες. Η εργασία διακλαδώνεται σε επτά κεφάλαια όπου αρχικά αναλύεται σε θεωρητική βάση μέσα από μια ιστορική αναδρομή το φαινόμενο που καλείται οικονομική κρίση. Εν προκειμένω γίνεται μια εκτενής ανάλυση των αιτιών που οδήγησαν στο ξέσπασμα της κρίσης και την μετάδοσή της σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς επίσης και τις επιπτώσεις που προκλήθηκαν. Εν συνεχεία, στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια εισαγωγή στους κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένο το χρηματοπιστωτικό σύστημα, με αναλυτική περιγραφή των σημαντικότερων από αυτούς και τις όποιες επιπτώσεις προκαλεί η παρουσία τους.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια συζήτηση ως προς τα πεπραγμένα της Επιτροπής της Βασιλείας και μια εκτενής ανάλυση των Συμφώνων της «Βασιλείας I-II-III». Ως εκ τούτου, επιδιώκεται μια σύγκριση των κανονιστικών πλαισίων της Βασιλείας I και II μέσα από μια παρουσίαση αδυναμιών και

ελλείψεων που υποβόσκουν και ωστόσο στάθηκαν καθοριστικοί παράγοντες ως προς την προστασία και θωράκιση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Ακολουθεί το κεφάλαιο περί κυπριακής τραπεζικής κρίσης διαμέσου μιας ιστορικής αναδρομής του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου, αναλύοντας το χρονικό της κρίσης καθώς και τον τρόπο που τα τραπεζικά ιδρύματα διαχειρίστηκαν τόσο τους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους όσο και την δύσκολη οικονομικά περίοδο. Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα σημαντικότερα δημοσιευθέντα στοιχεία αλλά και δείκτες των δύο μεγαλύτερων τραπεζών της Κύπρου μέσα από μια ανάλυση μεταξύ των ετών 2011 – 2014. Ερμηνεύονται, σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις του εκάστοτε τραπεζικού ιδρύματος, τα αποτελέσματα ορισμένων αριθμοδεικτών και αναλύονται οι ανάλογες ενέργειες που διενήργησαν για να ανταποκριθούν στις καινούργιες προκλήσεις και να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.

Η εργασία αυτή ολοκληρώνεται με τα συμπεράσματα που αναβράζουν για την κατάσταση στην οποία βρισκόταν εν τέλει το κυπριακό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Διαφαίνεται δια της εμπειρικής ανάλυσης ο υποτυπώδης έλεγχος των εποπτικών αρχών, τα σημάδια μόχλευσης του τραπεζικού συστήματος καθώς και η σταδιακή συρρίκνωση της ποιότητας και ποσότητας της κεφαλαιακής βάσης. Το σκεπτικό που οδήγησε στην συγγραφή της εν λόγω εργασίας προκύπτει από την ανάγκη διαπίστωσης αρχικά του βαθμού αποτελεσματικότητας της εγκαθίδρυσης των Εποπτικών πλαισίων της «Βασιλείας I-II-III», καθώς επίσης και του βαθμού επηρεασμού του κυπριακού τραπεζικού συστήματος από την πρόσφατη οικονομική κρίση. Όπως καταδεικνύεται από την έρευνα, άμεση και επιτακτική για την αποτροπή μελλοντικών προβλημάτων κρίνεται η ανάγκη εφαρμογής ενός αυστηρότερου εποπτικού πλαισίου, αναθεωρημένου και εμπλουτισμένου. Ήδη σύμφωνα με τα αποτελέσματα που δημοσιεύονται, η εφαρμογή της «Βασιλείας III» εξασφαλίζει σε ένα ικανοποιητικό βαθμό την κεφαλαιακή επάρκεια για τα τραπεζικά ιδρύματα. Αναντίλεκτα, ο δρόμος προς την ανάπτυξη και την πρόοδο είναι μεγάλος, όχι όμως αδιάβατος, νοουμένου ότι χρησιμοποιούνται τα κατάλληλα εφόδια με τους βέλτιστους δυνατούς χειρισμούς.

Κεφάλαιο 2

Οικονομική Κρίση

2.1 Ορισμός οικονομικής κρίσης

Στις μέρες μας το «φαινόμενο της εποχής» που καλείται «οικονομική κρίση» αποτελεί σημείο αναφοράς καθώς και μια προσπάθεια απόδοσης και προσαρμογής διαφόρων απόψεων. Ανατρέχοντας για λίγο στο παρελθόν, η οικονομική κρίση συνδέθηκε με μια αδυναμία διεκπεραίωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων ή ακόμη και την καταστροφή της παραγωγής. Στην πορεία όμως της ανάπτυξης και της εξέλιξης τόσο του τομέα της βιομηχανίας, όσο και της τεχνολογίας ο ορισμός της διαμορφώθηκε αντικατοπτρίζοντας την παραγωγή και σε ορισμένες των περιπτώσεων υπερπαραγωγή η οποία δεν αντισταθμίζεται με την ανάλογη ζήτηση.

Αναντίλεκτα μιας τέτοιας μορφής αστάθεια επιτάσσει λύσεις αντιμετώπισης αφού η παρατεταμένη παρουσία της δεν αποκλείεται να επιδράσει αρνητικά σε μια οικονομική κοινότητα. Κανόνες και αρχές κυριαρχούν σε μια προσπάθεια επιστροφής στην αρμονία και στη τάξη ως αποτέλεσμα των αρνητικών επιδράσεων της οικονομικής κρίσης. Η «οικονομική δραστηριότητα» παρουσιάζει σταδιακά μείωση αποτελώντας μια αρνητική συνέπεια αν αναλογιστεί κανείς ότι εμπερικλείει όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας (π.χ. απασχόληση, τιμές). Οι «οικονομικές διακυμάνσεις» ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας σε μια οικονομία ενώ αξίζει να τονισθεί ότι η οικονομική κρίση αποτελεί την μία εκ των δύο οικονομικών διακυμάνσεων, εν προκειμένω της καθόδου μέσω μιας

διαρκούς συρρίκνωσης. Εναλλακτικά, οι οικονομικές διακυμάνσεις καλούνται και ως «οικονομικοί κύκλοι» ή «κυκλικές διακυμάνσεις». Το φαινόμενο με τον όρο «business cycles», θέλει να υπογραμμίσει τη σπουδαιότητα που έχουν οι επενδύσεις στην πορεία του οικονομικού κύκλου. Στην διάρκεια μιας μελέτης και μέσω της διεξαγωγής στατιστικών ερευνών, έχει παρατηρηθεί ότι η διάρκεια ζωής των οικονομικών κύκλων είναι μεταξύ 7 έως 11 έτη.¹

Κύριο χαρακτηριστικό της οικονομικής κρίσης είναι η έλλειψη επαρκούς ρευστότητας προς κάλυψη των υποχρεώσεων μιας οικονομικής μονάδας, η ραγδαία αύξηση του ποσοστού ανεργίας ως επακόλουθο του χαμηλού επιπέδου αγοραστικής δύναμης ενώ τέλος παρατηρείται και αρνητική ψυχολογία, απόρροια μιας τέτοιου είδους δύσκολης καθημερινότητας. Τα αίτια που την προκαλούν κάθε φορά ποικίλουν, το ίδιο συμβαίνει και με την ένταση αλλά και έκταση που προκαλεί και παρουσιάζεται αντίστοιχα. Το κοινό στοιχείο που παρατηρείται κάθε φορά που ξεσπά, είναι τα ίδια αβέβαια συναισθήματα κυρίως λόγω φόβου και κινδύνου κατάρρευσης αλλά και ανασφάλεια ένεκα των διαδοχικών αλλαγών που προκαλούνται. Σίγουρα κατά την διάρκεια μιας κρίσης στον οικονομικό τομέα, το πλήγμα τόσο για την κοινωνία όσο και για τον πολίτη είναι τεράστιο ενώ οι συνέπειες σε ορισμένες περιπτώσεις ανεπανόρθωτες.²

2.2 Ιστορική αναδρομή

Η διεθνής οικονομία βρίσκεται αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη ύφεση των τελευταίων χρόνων, μετά και από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η πρόσφατη οικονομική κρίση ξεκινά για πρώτη φορά στις ΗΠΑ το 2007, ενώ κάνει την εμφάνιση της στην αγορά των στεγαστικών δανείων τα οποία

---

¹ *European Commission (2009), Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». European Economy, Brussels: Σελ. 1-87*

² *Erol, M., Apak, S, Atmaca M., Öztürk S (2011), «Management measures to be taken for the enterprises in difficulty during times of the global crisis: An empirical study». Publishes by Elsevier, Procedia Social and Behavioral Sciences 24, Σελ. 16-32*

χαρακτηρίζονταν από χαμηλή εξασφάλιση. Σε πολύ σύντομο διάστημα το φαινόμενο αυτό λαμβάνει τεράστιες διαστάσεις, καταφέρνει να εξαπλωθεί στην πραγματική οικονομία και να πλήξει στον υπέρτατο βαθμό το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αλυσιδωτές επιπτώσεις αυτού του τυφώνα που παρέσυρε ολόκληρο τον κόσμο ήταν καταρχάς η καθοδική πορεία της παγκόσμιας ανάπτυξης ένεκα της παγκοσμιοποίησης των αγορών. Το άνοιγμα των αγορών σε συνδυασμό με την ελευθερία στις μετακινήσεις κεφαλαίων από ήπειρο σε ήπειρο αλλά και από χώρα σε χώρα απαρτίζουν τις αιτίες «εξάπλωσης» της οικονομικής κρίσης σε παγκόσμια εμβέλεια. Επενδύσεις σε τοξικά τραπεζικά προϊόντα γίνονταν αφενός από αμερικανικές τράπεζες, αφετέρου και από τράπεζες των υπολοίπων χωρών οι οποίες διενεργούσαν επενδύσεις και σε ασφαλίστικά ταμεία καθώς και εταιρείες επενδύσεων. Οι εν λόγω επενδύσεις των ευρωπαϊκών τραπεζών προς την αμερικανική αγορά δέχθηκαν το μεγαλύτερο πλήγμα αφού και η σύνδεση εξάρτισης που κυριαρχούσε αποτέλεσε το προάγγελο της εξάπλωσης της οικονομικής κρίσης στις υπόλοιπες χώρες κυρίως του Δυτικού κόσμου. Ήδη από το 2004 – 2007 τα πιστωτικά ιδρύματα είχαν αντλήσει σημαντικά κεφάλαια υπο μορφή χρέους αποσκοπώντας στην πραγμάτωση επενδύσεων σε τίτλους επί ενυπόθηκων δανείων με γνώμονα τη διαρκή άνοδο στις τιμές των ακινήτων καθώς και μια επερχόμενη αύξηση στα επιτόκια. Η απεριόριστη ρευστότητα στις αγορές και η πραγματοποίηση επενδύσεων υψηλής αναμενόμενης απόδοσης στηρίχθηκε στην ιδέα της χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Παρόλο που επήλθε στεγαστική «άνθηση» και πολλαπλασιασμός των κερδών, οι απώλειες της κατάρρευσης ήταν τεράστιες.

Η ύφεση που ακολούθησε και η κατάρρευση του τραπεζικού τομέα αναμφίβολα οδήγησαν σε μια ραγδαία αύξηση της ανεργίας ενώ συγχρόνως η μείωση εισοδήματος μεταδιδόταν στις χώρες από τις οποίες η χώρα που βρίσκεται σε κρίση εισάγει προϊόντα και υπηρεσίες. Η χρηματοοικονομική κρίση στο πέρασμα της γέννησε ανάγκες άμεσης δράσης σε πρώτο στάδιο και ριζικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων μεταγενέστερα με την υγεία των δημόσιων οικονομικών να γίνεται πιο σημαντική από κάθε άλλη φορά. Αρχικά οι αλλαγές

παρατηρούνται στα κράτη, τα οποία ενώ συνήθιζαν να δανείζονται μεγάλα ποσά στη προσπάθεια χρηματοδότησης του προϋπολογισμού τους και συσσώρευσης έτσι τεράστιων χρεών, άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι οι αγορές δεν ήταν και τόσο πρόθυμες προς δανεισμό. Όχι μόνο οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες αλλά και επενδυτές με καταναλωτές καλούνται να αναθεωρήσουν τις μέχρις πρότινος ισχύοντες απόψεις και δράσεις τους. Αυτές οι αλλαγές που προέκυψαν σε αρκετές περιπτώσεις σε τίποτα δεν θύμιζαν τις προηγούμενες πολιτικές που ακολουθούνταν. Για παράδειγμα η κρατικοποίηση τραπεζών ήταν ένα ενδεχόμενο αδύνατο να υλοποιηθεί σε μια εποχή ευμάρειας και ανάπτυξης λίγα χρόνια πιο πριν. Παρατηρείται μια ενίσχυση επίσης των οικονομικά αδυνάτων ενώ ταυτόχρονα παρέχονται διευκολύνσεις από τις κεντρικές τράπεζες ως προς την εξυπηρέτηση δανείων καθώς και την μείωση των επιτοκίων.

Μέσα από τις συνεχείς εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο αναβράζουν οι πρώτοι προβληματισμοί του κατά πόσο η αίγλη και η ευπραγία που γνώρισε το χρηματοπιστωτικό σύστημα αλλά και η κοινωνία είχαν στηριχθεί σε γερά θεμέλια, καθώς και το ενδεχόμενο να υπήρχαν όντως προβλήματα τα οποία δεν εντοπίστηκαν. Ο ενθουσιασμός της ανάπτυξης και το δέλεαρ του πλούτου ίσως να τύφλωσαν ορισμένους να αντικρίσουν και να αντιληφθούν την έκταση αλλά και την σοβαρότητα του προβλήματος.³

Οι πρώτες ενδείξεις της αρνητικής πορείας της οικονομίας έκαναν της εμφάνιση τους στις ΗΠΑ το καλοκαίρι του 2007 και εδράζονταν στην αγορά κατοικιών. Εν προκειμένω οι εν λόγω κατοικίες αφορούσαν σε αγορές μέσω ενυπόθηκων δανείων που χαρακτηρίζονταν από πολύ χαμηλή πιστοληπτική διαβάθμιση αλλά και μεγάλη μόχλευση. Σειρά είχαν αγορές που διαπραγματεύονταν προϊόντα τα οποία προέρχονταν από τιτλοποιήσεις στεγαστικών δανείων ενώ εν συνεχεία προέκυψαν φούσκες στην αγορά πιο σύνθετων προϊόντων όπως τα CDOs και τα CDSs. Τα τραπεζικά ιδρύματα παρουσιάζονται ανίκανα να αντιμετωπίσουν τις

---

³ Χαρδούβελης, Γ.Α, «Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας», *Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*, Σελ. 19-20

εξελίξεις της εποχής κυρίως λόγω έλλειψης κεφαλαιακής επάρκειας και του βραχυπρόθεσμου δανεισμού. Κλονισμό στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτέλεσε στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 η κατάρρευση της Lehman Brothers, ενός αμερικανικού επενδυτικού τραπεζικού κολοσσού. Μια τέτοια αρνητική εξέλιξη σήμανε την αφετηρία για την εξάπλωση της κρίσης σε παγκόσμιο επίπεδο με Ευρώπη και Αμερική να καλούνται να αντιμετωπίσουν μια τεράστια οικονομική ύφεση. Οι επενδύσεις που διενεργήθηκαν από πολλές τράπεζες αλλά και επενδυτικές εταιρείες σε ριψοκίνδυνα προϊόντα της Lehman Brothers αποτέλεσαν την γενεσιουργό αιτία της ανισορροπίας στην παγκόσμια οικονομία. Η διατραπεζική αγορά πάγωσε με άμεση εξάπλωση της κρίσης στην πραγματική οικονομία δια του τραπεζικού συστήματος. Μια κατάρρευση ενός επενδυτικού κολοσσού οδηγεί σε ένα ντόμινο πτωχεύσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και των επενδυτικών εταιρειών παγκόσμιας εμβέλειας που είχαν επενδύσει σε αυτόν. Οι συνέπειες πλήττουν την οικονομία και καταρρακώνουν τις συνδεδεμένες τράπεζες σε ολόκληρο τον κόσμο.⁴

Τα πιστωτικά ιδρύματα σταματούν σταδιακά τις χορηγήσεις δανείων με αρνητικές συνέπειες για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις λόγω της καταστροφής του πλούτου τους ως επακόλουθο της διάλυσης της «φούσκας» της εποχής. Με τα δύο αυτά στοιχεία, η χρηματοπιστωτική κρίση περνά και καταστρέφει την πραγματική οικονομία. Ανεπηρέαστο δεν θα μπορούσε να μείνει και το εξωτερικό εμπόριο, μειώνοντας διαδοχικά το ΑΕΠ παγκοσμίως και αυξάνοντας ταυτόχρονα τα επίπεδα της ανεργίας σε πρωτόγνωρα υψηλά επίπεδα. Μια άμεση προσπάθεια αντιμετώπισης της δύσκολης αυτής κατάστασης από όλες σχεδόν τις χώρες ήταν η μείωση των επιτοκίων αλλά και η χορήγηση ρευστότητας μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής τους επάρκειας σε συνδυασμό με την απομάκρυνση των τοξικών στοιχείων του ενεργητικού τους. Ως εκ τούτου, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα τέθηκαν σε εφαρμογή μέτρα

---

⁴ Καραμούζης Ν., «Τα αίτια της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής Κρίσης και ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Σελ. 10-12

επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής σε μια κίνηση ενίσχυσης τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων.⁵

Στη κρίση του 2008 συγκριτικά με άλλες οικονομικές κρίσεις που είχαν ξεσπάσει στο παρελθόν παρατηρείται μια ραγδαία διάδοση της, λόγω της παγκοσμιοποίησης. Το αν ένα τέτοιο φαινόμενο εμφανιστεί στο μέλλον, αυτό θα κριθεί από τους χειρισμούς και τις τακτικές που θα ακολουθηθούν. Παρόλο που οι χώρες που επηρεάστηκαν έδρασαν προς αντιμετώπιση του προβλήματος, η πρόληψη από εδώ και πέρα βρίσκεται στην από κοινού συνεργασία, στις ορθολογικές αποφάσεις και στα συγκρατημένα και με γνώμονα την ασφάλεια ανοίγματα και επενδύσεις.

2.3. Αιτίες της οικονομικής κρίσης

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα καλείται για άλλη μια φορά να αντιμετωπίσει την χειρότερη στα χρονικά οικονομική κρίση, μετά και από το κραχ του 1929. Με το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων και τις διαδοχικές χρεοκοπίες σε ό,τι αφορούσε τον χώρο των στεγαστικών δανείων, ήρθε αντιμέτωπο με μια σειρά κρατικοποιήσεων, συγχωνεύσεων και γενικής κατάρρευσης. Πολλοί πρόλαβαν να θεωρήσουν ως γενεσιουργό αιτία της κρίσης την πτώχευση της Lehman Brothers, ωστόσο η κατάρρευση της αποτέλεσε το σύμπτωμα υποθάλποντας τα βαθύτερα αίτια που ήταν αποτέλεσμα της δυσλειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο και του σύνθετου χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η απαρχή της κρίσης αποτελεί το συνονθύλευμα μιας πλειάδας παραγόντων, τόσο μακροοικονομικού όσο και χρηματοοικονομικού χαρακτήρα.

Αρχικά, παρατηρούνται αξιοσημείωτες μακροοικονομικές ανισορροπίες σε παγκόσμια εμβέλεια οι οποίες για μεγάλη περίοδο δεν θεωρήθηκαν σημαντικές για να ληφθούν μέτρα αντιμετώπισης. Παρουσιάστηκε μια υπερβολική

---

⁵ Χαρδούβελης, Γ.Α, *Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Σελ. 21-22*

ρευστότητα, απόρροια μιας παγκόσμιας υπερπροσφοράς (global glut) αποταμιεύσεων από την Ασία, ιδιαίτερα της Κίνας. Προκύπτει έτσι το φτηνό χρήμα, με μεγάλη ρευστότητα και χαμηλούς δείκτες επιτοκίων και κατ' επέκταση κυριαρχεί μια ανοδική πορεία στις τιμές των χρηματιστηριακών αξιών συμπαρασύροντας και την αγορά των ακινήτων. Η ανάπτυξη και εξέλιξη της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο φαίνεται να μην ταυτίστηκε με την αντίστοιχη αναβάθμιση των πολιτικών μακροοικονομικής φύσεως ούτε με μια επαναπροσέγγιση της λειτουργίας των αγορών. Παρά την άνοδο των τιμών που γνώρισαν τα ακίνητα κατά την δεκαετία του 1990 στις ΗΠΑ και την πρόσκαιρη ευημερία, ο καθησυχασμός ήταν στοιχείο που χαρακτήριζε την εποχή. Φτάνοντας όμως στις σταδιακές πτώσεις το 2006 και στην αδυναμία καταβολής των δόσεων από τα νοικοκυριά, αρχίσαν να παρουσιάζονται οφειλέτες που παραχωρούσαν τις κατοικίες τους στις τράπεζες που τους δανειοδότησαν.⁶

Κατά δεύτερον, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες κατά την τελευταία δεκαπενταετία κυριαρχούσε έντονα η ιδεολογία πολιτικά και οικονομικά για την αποτελεσματικότητα των αγορών αλλά και για τον ορθολογισμό που χαρακτήριζε τους πολίτες. Μια τέτοια πεποίθηση μόνο σε παράτολμα και ριψοκίνδυνα ανοίγματα οδήγησε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τα οποία δεν υπολόγισαν σωστά τους κινδύνους που ελλοχεύουν πίσω από μεγάλες επενδύσεις. Παρατηρήθηκε μια αύξηση στη νομισματική βάση, καθώς επίσης και μια απίστευτη μόχλευση στους ισολογισμούς των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η μόχλευση κυρίευσε το χρηματοπιστωτικό σύστημα, αφήνοντας το ευάλωτο και εκτεθειμένο στους συστημικούς κινδύνους.⁷

Σοβαρά ήταν επίσης και τα προβλήματα στις εποπτικές αρχές τα οποία επικεντρώνονταν σε θέματα επικοινωνίας αλλά και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών. Μέχρι πρότινος η εποπτεία εστιαζόταν στα επιμέρους πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, η στροφή θα έπρεπε να γίνει προς την

---

⁶ Τράπεζα της Ελλάδος, «Η κρίση του 1929, η ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928 - 1940», Αθήνα 2009, Σελ. 15

⁷ Χαρδούβελης, Γ.Α, *Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας*», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Σελ.22

μακροπροληπτική εποπτεία με επίκεντρο τους συστημικούς κινδύνους. Εν προκειμένω πρόκειται για κινδύνους που πηγάζουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών. Καθοριστικό παράγοντα στις εξελίξεις διαδραματίζουν και οι εταιρείες αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Λόγω έλλειψης των αναγκαίων πληροφοριών για τα νέα και πολυσύνθετα παράγωγα προϊόντα, η βαθμολογία τους άγγιζε το ίδιο ποσοστό με τα κρατικά ομόλογα υψηλής διαβάθμισης. Μια τέτοια κίνηση είχε αντίκτυπο στους επενδυτές, οδηγώντας τους στην υποεκτίμηση του κινδύνου.⁸

Ως εκ τούτου, οι αμοιβές των τραπεζικών στελεχών και μετόχων ανεξαρτήτου βαθμίδας ήταν άμεσα συνυφασμένες με τα βραχυχρόνια έσοδα, παραγκωνίζοντας τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο των επιλογών τους. Η μέθοδος αμοιβών που ακολουθήθηκε οδήγησε στην υπερβολική ανάληψη κινδύνου αφού οι αμοιβές έλαβαν ανοδική πορεία στις περιπτώσεις που τα στελέχη κατάφερναν να εξασφαλίσουν βραχυπρόθεσμα κέρδη για την εταιρεία. Σε αντίθετη περίπτωση όπου προκύπτανε ζημιές από λάθος χειρισμούς και αποφάσεις, καμιά τιμωρία δεν υπήρχε. Στην ουσία το τραπεζικό σύστημα επισκίασε μια νοοτροπία επίτευξης κέρδους που κάθε άλλο παρά επικερδής θα μπορούσε να είναι.⁹

2.4 Επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Με την μετατροπή της χρηματοοικονομικής κρίσης σε οικονομική ήταν θέμα χρόνου να βιώσει το πλήγμα και η πραγματική οικονομία. Ως αλληλένδετο κομμάτι του οικονομικού κύκλου, η κρίση οδήγησε στην καταστροφή τόσο τα νοικοκυριά όσο και τις επιχειρήσεις. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έφθασαν σε απομόχλευση λόγω των απομειώσεων που στάθηκαν η αιτία για πρόκληση προβλημάτων αφερεγγυότητας. Με την εν προκειμένω αναπάντεχη οικονομική

---

⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, «Η κρίση του 1929, η ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928 - 1940», Αθήνα 2009, Σελ. 15 - 16

⁹ Rajan. R., «Fault Lines: How Hidden Fractures still threaten the world economy», Princeton University Press, Princeton, NJ 08540

ύφεση, τα τραπεζικά ιδρύματα αναγκάζονται να περιορίσουν τις λειτουργίες και ακόμη περισσότερο τις χορηγήσεις τους. Η προσπάθεια επαναφοράς ενός υγιούς ισοζυγίου στον χρηματοοικονομικό τομέα και οι ενέργειες που ακολουθούνται οδηγούν νοικοκυριά και επιχειρήσεις σε περιορισμό των δραστηριοτήτων τους. Μια τέτοια πράξη μόνο αρνητικά αποτελέσματα θα μπορούσε να έχει όπου καταρχάς η ανεργία λαμβάνει ανεξέλεγκτα ανοδική πορεία, η παραγωγή ελαχιστοποιείται ενώ το εισόδημα εξανεμίζεται. Αναπόφευκτα πρόκειται για μια επιμήκυνση της ύφεσης και σταδιακά καταλήγει σε ένα κύκλο καταστροφικών και μολυσματικών για την ανθρωπότητα γεγονότων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της πτώσης και της ύφεσης είναι και η κατάρρευση του διεθνούς εμπορίου, ένεκα του κλονισμού της καταναλωτικής και επιχειρηματικής εμπιστοσύνης. Αξίζει βέβαια να επισημανθεί ότι το παγκόσμιο εμπόριο στο παρελθόν ήρθε αντιμέτωπο με τρεις πτώσεις μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, κάνοντας αρχή το 1974 - 75 κατά την διάρκεια της πετρελαϊκής κρίσης, ακολούθως το 1982 - 83 και τέλος με τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και το σπάσιμο της φούσκας των τεχνολογικών μετοχών το 2001 - 02. Ωστόσο, η αρχή της πτώσης το 2007 με την κατάρρευση που ακολουθήθηκε το 2008 αφορούσε όλες τις οικονομίες και κατηγορίες εμπορευμάτων. Η σύνθεση του παγκοσμίου εμπορίου και η παγκοσμιοποίηση αποτελούν τις αιτίες που οδήγησαν στην πτώση του. Σε μια οικονομική ύφεση, όπου η ανασφάλεια κυριαρχεί τους ανθρώπους, οδηγεί σε στασιμότητα και αναβολή της κατανάλωσης ή και παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών διαταράσσοντας τον κύκλο εργασιών. Βέβαια και το φαινόμενο των παγκόσμιων αγορών αποτελεί σταθμό στην εξέλιξη των γεγονότων σε θετικό αλλά και αρνητικό επίπεδο. Ιδίως σε καταστάσεις κρίσεων, η μετάδοση σε διεθνές επίπεδο είναι αστραπιαία με τα όποια αρνητικά συνεπάγονται μιας τέτοιας περιπτώσεως.¹⁰

Αναμφίλεκτα η ταραχή που προκλήθηκε από την κατάρρευση της Wall Street και του City με το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008 δεν

---

¹⁰ Χαρδούβελης, Γ.Α, *Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας*», *Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*, Σελ.33-35

κατάφερε να μεταδώσει το ενδεχόμενο επανάληψης των γεγονότων και στον Ευρωπαϊκό κόσμο. Στην ουσία όμως οι καταστάσεις στην Ευρώπη ήταν πολύ χειρότερες από τις ΗΠΑ. Ιδιαίτερα όταν η Wall Street είχε λόγο μόχλευσης 1 προς 35, οι ευρωπαϊκές τράπεζες είχαν λόγο μόχλευσης 1 προς 55.¹¹ Αφότου η οικονομική κρίση ξέσπασε στην Ευρώπη, η οικονομία διένυε περιόδους ύφεσης όπου χαρακτηριστικά το 2009 το ΑΕΠ της Γερμανίας μειώθηκε κατά 5%, της Γαλλίας κατά 2,6% ενώ της Ιρλανδίας έφτανε το 7,1%. Απόρροιας της διεθνούς αναταραχής ήταν και η αποδυνάμωση του ρόλου της ΕΕ, ως παράγοντα σταθερότητας. Η ΕΕ άρχισε να παρουσιάζει έλλειψη συνοχής, χρηματοδοτικών πόρων και πολιτικής βούλησης. Οι τράπεζες της ευρωζώνης λόγω υποκεφαλαιοποίησης αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και χρέους, οι χρηματιστηριακές αξίες κλυδωνίζονται ενώ οι χρηματοπιστωτικές αγορές χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008 ο πληθωρισμός γνώρισε ραγδαία αύξηση σε πολλές χώρες της Ευρώπης διαταράσσοντας την οικονομική σταθερότητα και προκαλώντας μια άνοδο κατά συνέπεια του γενικού επιπέδου των τιμών.

Ανεπηρέαστη από τον κύκλο της οικονομικής κρίσης δεν θα μπορούσε να μείνει η Κύπρος, ένεκα και της μεγάλης έκθεσης των κυπριακών τραπεζών στα ελληνικά ομόλογα και το επερχόμενο κούρεμα στις καταθέσεις την άνοιξη του 2013. Ο αντίκτυπος της κρίσης που γνώρισε το νησί ήταν έντονος αν αναλογιστεί κανείς ότι σε διάστημα τριών μηνών μεταξύ Οκτωβρίου 2012 και Μαρτίου 2013 η ανεργία εκτοξεύθηκε από το 12,7% στο 15,9% αντίστοιχα. Μιλώντας με αριθμούς ώστε να διαπιστωθεί η έκταση της κατάστασης, τον Ιανουάριο του 2012 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι ήταν 37.102 ενώ μέσα σε μόλις ένα χρόνο ο αριθμός αυτός έφτασε στους 40.496 ανέργους. Σε σύγκριση με τον Ιανουάριο του 2012, το ποσοστό αύξηση μέχρι τον Ιανουάριο 2013 αγγίζει το 23,8%. Σταδιακά τα δημόσια οικονομικά του κράτους συρρικνώθηκαν αποτέλεσμα ενός τεράστιου δημοσιονομικού ελλείμματος, ενώ μεγάλο πλήγμα γνώρισε και η αξιοπιστία του τραπεζικού τομέα με το κοινό να εκδηλώνει

---

¹¹ Βασιλάκης, Ν, «Παγκόσμια κρίση και διαθρωτικές μεταρρυθμίσεις: θεσμική αλλαγή στην Ε.Ε και στην Ελλάδα», Πτυχιακή Εργασία, Ηράκλειο: Τ.Ε.Ι. Κρήτης 2013, Σελ. 29.

περιορισμό στη διακίνηση των κεφαλαίων.¹² Η ανταγωνιστικότητα, η κερδοφορία και η ρευστότητα μειώθηκαν σε σημαντικό βαθμό, ενώ καθοριστικά παράγοντα στην αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων διαδραμάτισε η ανεργία, η μείωση των μισθών και οι αποκοπές των χορηγήσεων.

Καθοριστικό παράγοντα στην αρνητική έκβαση των γεγονότων που ακολούθησαν της οικονομικής κρίσης αποτέλεσε η αλόγιστη δανειοδότηση που προηγήθηκε στο νησί και υπερέβαινε τις ανάγκες της κυπριακής αγοράς και τις αντοχές της κυπριακής οικονομίας. Η ραγδαία άνοδος στις τιμές των ακινήτων, και το επακόλουθο της διαπίστωσης ότι δεν ανταποκρίνονταν στις πραγματικές τιμές της αγοράς οδήγησαν στην έκθεση του τραπεζικού συστήματος και στην επιδείνωση του δανειακού χαρτοφυλακίου. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια τον Μάρτιο του 2013 ανέρχονταν στα 19,5 δις ευρώ, δηλαδή 26,5% των δανείων των τραπεζών. Το κλίμα αβεβαιότητας που δημιουργήθηκε οδήγησε ήδη από το καλοκαίρι του 2011 σε μια συνεχή εκροή καταθέσεων κυρίως από την Λαϊκή Τράπεζα. Για τον λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η έκτακτη χρηματοδότηση της ύψους €9,5 δις. Θεωρήθηκε ωστόσο ότι το ύψος χρηματοδότησης του EΛA ήταν τεράστιο συγκριτικά με το μέγεθος της, υποθάλποντας τον κίνδυνο αδυναμίας αποπληρωμής του. Έτσι προκύπτουν τα γεγονότα του Μαρτίου 2013, όπου σε εν μια νυκτί η Λαϊκή Τράπεζα παύει να υπάρχει, τίθεται υπο καθεστώς εκκαθάρισης και συγχωνεύεται με την Τράπεζα Κύπρου.¹³

Τα καινούργια δεδομένα αλλάζουν όχι μόνο την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος αλλά και την αντιμετώπιση του κοινού απέναντι του. Οι ραγδαίες εξελίξεις και το ενδεχόμενο ολοκληρωτικής κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος διαγράφουν τις αδυναμίες και ελλείψεις που παρουσιάζει όχι μόνο το εκάστοτε τραπεζικό ίδρυμα αλλά και ο εποπτικός ρόλος της κεντρικής τράπεζας. Ενδεχομένως μια αδυναμία ανάληψης προληπτικού και

---

¹²http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/labour_32main_keyfarchive_gr/labour_32main_keyfarchive_gr?OpenForm&yr=2014380DDB90F3C58213004E0A12E623A895&n=2014

¹³ Ιωάννου Χριστίνα και Αιμιλιανίδης Αχιλλέας, «Πως και γιατί η Κύπρος βυθίστηκε στην κρίση». Τα πραγματικά αίτια και οι ευθύνες, 2013 <http://www.foreignaffairs.gr/>

εποπτικού ελέγχου να αποτελέσει ένα εκ των καθοριστικών παραγόντων που συντέλεσαν στην καταστροφή.

Ανεπηρέαστη δεν θα μπορούσε να έμενε και η κοινωνική ζωή. Η μείωση του σταθερού μηνιαίου εισοδήματος αλλά και η ανεργία όπως κατέδειξαν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης οδηγεί τους πολίτες στην φτώχεια. Η ανέχεια αλυσιδωτά κυριεύοντας μια κοινωνία της εξανεμίζει την ευημερία, την αίγλη και το βιοτικό επίπεδο που μέχρι πρότινος ίσως να βρισκόταν σε καλό επίπεδο. Η ποιότητα ζωής των πολιτών χάνεται με τις φιλοδοξίες τους να παραγκωνίζονται στην προσπάθεια τους να εξασφαλίσουν τα αναγκαία για ζωή.¹⁴ Μια κοινωνία που δεν ευημερεί, με τους πολίτες της να ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και τους νέους να φεύγουν στο εξωτερικό για αναζήτηση μια ευκαιρίας εργασίας, είναι καταδικασμένη να ζει στην ύφεση. Η δυσπιστία των λαών απέναντι στο τραπεζικό σύστημα και ο κλονισμός της εμπιστοσύνης τους αποτελούν στοιχεία που πρέπει να εξαλειφθούν, στην περίπτωση όπου μια κοινωνία αποβλέπει σε μια καινούργια αρχή με γερά θεμέλια.

---

¹⁴ Marmot Mg, Bell R., «How the financial crisis affect health?», Department of Epidemiology and Public Health, London, Pp. 13-14

Κεφάλαιο 3

Χρηματοπιστωτικοί Κίνδυνοι και Τρόποι Διαχείρισης Τους

3.1 Εισαγωγή

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια στο λειτουργικό περιβάλλον του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στάθηκαν ικανές να επηρεάσουν τον τραπεζικό τομέα τόσο σε δομικό πλαίσιο όσο και σε επιχειρηματικό με αντίκτυπο στην συμπεριφορά του σε διεθνή κλίμακα. Η απελευθέρωση των αγορών σε συνδυασμό με την μεταβολή του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας τους, καθώς και η εξέλιξη των χρηματοπιστωτικών μέσων οδήγησαν στην δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων. Ένεκα της λειτουργίας κυρίως των εμπορικών τραπεζών στις ανοικτές αγορές, οι κίνδυνοι που παρουσιάζονταν ήταν καθοριστικοί για την πορεία τους καθιστώντας τα ιδρύματα αυτά ευάλωτα. Εν προκειμένω οι εμπορικές τράπεζες καλούνται να διαχειριστούν μια πλειάδα κινδύνων και συγχρόνως να προσαρμοστούν με τις εξελίξεις του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Σε κάθε περίπτωση όπου μια εμπορική τράπεζα ή ένα πιστωτικό ίδρυμα εδράζεται στην αγορά, ενέχει το ενδεχόμενο να υποπέσει σε ζημιές οικονομικού χαρακτήρα ως απόρροια της αδυναμίας υλοποίησης ενός προσδοκώμενου

γεγονότος. Το εν λόγω ενδεχόμενο στους οικονομικούς κύκλους καλείται και ως «κίνδυνος». Στην ουσία είναι η αβεβαιότητα, άμεσα συνυφασμένη και συνδεδεμένη με ένα αναμενόμενο αποτέλεσμα. «Κατανομή πιθανοτήτων» ορίζεται ως η σχέση που προκύπτει μεταξύ των γεγονότων αλλά και της πιθανότητας. Βέβαια, ο κάθε κίνδυνος παρουσιάζει τα δικά του χαρακτηριστικά και τις μεθόδους μέτρησης.¹⁵ Στην ουσία οι κίνδυνοι αποτελούν ένα «αναγκαίο κακό», αφού η απουσία τους στερεί από τα τραπεζικά ιδρύματα την πιθανότητα ανάπτυξης και εξέλιξης. Σε κάθε προσπάθεια επίτευξης κέρδους και προόδου αναμφίβολα υποβόσκουν και απώλειες. Στόχος δεν είναι ο περιορισμός της ανάπτυξης, αλλά η ταυτοποίηση, η ταξινόμηση και τέλος η διαχείριση των κινδύνων που προκαλούνται.

Αρχικά η αναγνώριση και εν συνεχεία η διαχείριση ενός κινδύνου αποτελούν στρατηγικές καθοριστικής σημασίας για ένα τραπεζικό ίδρυμα αλλά και για το χρηματοπιστωτικό σύστημα στο σύνολο του. Έχοντας ένα καταστροφικό ιό που δρα ανενόχλητος, πολλαπλασιάζεται και εξελίσσεται, το μόνο που επιτυγχάνεται είναι η διαίωνιση της μόλυνσης. Η σωστή αντιμετώπιση και εξάλειψη κάθε ίχνους καταστροφής σαφώς και θα δημιουργήσει ένα υγιές περιβάλλον, με σταθερές βάσεις και έτοιμο για καινούργια ανοίγματα. Οι κίνδυνοι τους οποίους καλείται να αντιμετωπίσει το τραπεζικό σύστημα είναι πολλοί, ο κάθε ένας με τα δικά του χαρακτηριστικά και τις ξεχωριστές μεθόδους διαχείρισης αναλόγως των στοιχείων που επηρεάζει. Συγχρόνως όμως η πιθανότητα πρόκλησης προβλημάτων εν τη παρουσία τους υποβόσκει σε κάθε περίπτωση.

3.2 Πιστωτικός κίνδυνος

Πιστωτικός κίνδυνος καλείται ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθενται οι τράπεζες και σχετίζεται με τα στοιχεία του ενεργητικού. Είναι άμεσα συνυφασμένος με τη φύση των δραστηριοτήτων της τράπεζας ενώ ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης

---

¹⁵ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 73

των υποχρεώσεων των πιστωτών της. Πηγάζει εν προκειμένω από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων και αφορά στην παρέμβαση των τελευταίων στην διαδικασία της μεταφοράς κεφαλαίων από τους αποταμιευτές, δηλαδή τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες, στους επενδυτές, τις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Η αδυναμία των προμηθευτών των απαιτήσεων να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους, είτε αναφορικά με την εξυπηρέτηση τόκων είτε με την αποπληρωμή κεφαλαίων συντελούν τον πιστωτικό κίνδυνο. Η αβεβαιότητα που υποβόσκει στη πράξη πιστοδότησης ενδέχεται να προκαλέσει σημαντικές ζημιές αλλά και συγχρόνως επιδείνωση των οικονομικών μεγεθών ενός τραπεζικού ιδρύματος, ενώ σε χείριστες των περιπτώσεων να επηρεαστεί και η επιβίωση του.¹⁶

Από την άλλη πλευρά, ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να εκφράζεται και με την πιθανότητα διαγραφής ενός δανείου από τον ισολογισμό της τράπεζας, απόρροια μιας ζημιάς επισφαλών απαιτήσεων. Βασικός κορμός των απαιτήσεων ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι η χορήγηση πάσης φύσεως δανείων και σε ευρύτερο πλαίσιο πιστοδοτήσεων. Κατά συνέπεια και οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για να την μέτρηση του εστιάζονται στη καταγραφή αλλά και την αξιολόγηση του χαρτοφυλακίου των πιστοδοτήσεων της τράπεζας. Και το τραπεζικό σύστημα με την σειρά του στρέφει την προσοχή του σε αυτή την παράμετρο, σε μια προσπάθεια αξιολόγησης της ποιότητας των χορηγήσεων και πολύ περισσότερο στους πελάτες που θα παραχωρηθεί μια πιστοδότηση. Με γνώμονα το γεγονός ότι κατά την άμεση χρηματοδότηση, η επαφή των δύο φορέων πραγματοποιείται χωρίς οιονδήποτε παρέμβαση, είναι ορθό να θεωρηθεί ότι οι πλεονασματικές μονάδες θα αναλάμβαναν τον κίνδυνο μιας πιθανής αδυναμίας των ελλειμματικών μονάδων να επιστρέψουν τα χρήματα. Μέσω όμως του διαμεσολαβητικού χαρακτήρα του τραπεζικού συστήματος, συντελείται μια έμμεση μεταφορά κεφαλαίων και μια διαφοροποίηση του κινδύνου.¹⁷

---

¹⁶ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 76-77

¹⁷ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. ΑΘ. Σταμούλης 2010, Σελ. 626

Εκτός από την πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων μιας τράπεζας, υπάρχει και αυτή της διαγραφής δανείου που ενδέχεται να προκαλέσει τον πιστωτικό κίνδυνο. Η περίπτωση διαγραφής δανείου από τον ισολογισμό μιας τράπεζας αποτελεί την συνάρτηση των πιο κάτω παραγόντων:

- **Του τρόπου αποπληρωμής του δανείου:** Σαφώς και επηρεάζει την εξέλιξη του ανεξόφλητου ύψους του δανείου μέχρι και την ημερομηνία λήξης του. Στην περίπτωση τοκοχρεολυτικού δανείου το ύψος του μειώνεται σταδιακά ενώ σε ενδεχόμενο ανοικτού λογαριασμού κυμαίνεται γύρω από ένα μέσο υπόλοιπο. Δεν αποκλείεται όμως το ενδεχόμενο της αύξησης σε μια περίοδο σταδιακής εκταμίευσης λόγω επενδυτικών – κατασκευαστικών δανείων.
- **Της χρηματοοικονομικής κατάστασης του πελάτη:** εν προκειμένω επηρεάζει την δυνατότητα του να καλύψει τις υποχρεώσεις του σχετικά με την πληρωμή δόσεων και τόκων του δανείου που έχει λάβει από την τράπεζα. Η τράπεζα κατατάσσει την χρηματοοικονομική κατάσταση του πελάτη σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια σε ποσοτικό και ποιοτικό επίπεδο. Αυτά αφορούν στη δομή του ισολογισμού, το ιστορικό της επιχείρησης, το επίπεδο της διοίκησης αλλά και τις προοπτικές του κλάδου. Χωρίς αμφιβολία, πελάτες που διακατέχονται από καλές αξιολογήσεις και εδράζονται σε δυναμικούς κλάδους με ισχυρή χρηματοοικονομική δομή και υψηλούς δείκτες ρευστότητας και κέρδους, παρουσιάζουν μειωμένες πιθανότητες αθέτησης των υποχρεώσεων τους.
- **Της διάρκειας του δανείου:** Τα δάνεια μακροπρόθεσμου χαρακτήρα ενέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο αδυναμίας καταβολής των δόσεων και τόκων αφού με την πάροδο του χρόνου αυξάνεται η πιθανότητα αλλαγών στην αξιολόγηση του πελάτη.
- **Της ποιότητας των εξασφαλίσεων:** σε περίπτωση που ένα δάνειο καθυστερεί υπέρ του επιτρεπτού χρονικού πλαισίου να αποπληρωθεί, η τράπεζα προχωρά σε ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων προκειμένου να εισπράξει το λαβείν της. Η ποιότητα στην ουσία των

εξασφαλίσεων που υπάρχουν καθορίζει και το ποσοστό του δανείου που η τράπεζα ανακτά.¹⁸

Σε κάθε περίπτωση, αποτέλεσμα ή και ζημιά του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου είναι η μεταβολή της καθαρής θέσης της τράπεζας ή της αξίας του χαρτοφυλακίου, αποτελώντας την σοβαρότερη απειλή για την φερεγγυότητα της. Οι ζημιές που προκαλούν οι επισφαλείς απαιτήσεις στον ισολογισμό των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι άμεσα συνυφασμένες με τις περισσότερες χρεοκοπίες. Ένα τέτοιο γεγονός μειώνει τα επίπεδα κερδοφορίας αλλά και τα αποθεματικά τους, με αλυσιδωτές επιπτώσεις στην πιστοληπτική ικανότητα και στο κόστος δανεισμού στην διατραπεζική αγορά. Με γνώμονα το γεγονός ότι οι τράπεζες αποτελούν οργανωμένα και εξειδικευμένα χρηματοπιστωτικά σύνολα, η αξιολόγηση και η πρόληψη αποτελούν στοιχεία υψίστης σημασίας. Σε περίπτωση που χορηγούνται ασυστόλως και χωρίς ορθή κρίση πάσης φύσεως χορηγήσεις, είναι λογικό ότι η υπόσταση και η αξιοπιστία του ιδρύματος ενέχει κίνδυνο. Αλυσιδωτά, μια διαρκής παρουσία πιστωτικού κινδύνου δεν αποκλείεται να παρακινήσει τους αποταμιευτές σε απόσυρση των καταθέσεων τους, ή σε χειρίστες των περιπτώσεων σε πτώχευση του ιδρύματος. Γι' αυτό και η εκτίμηση της αποδοτικότητας των δανειζόμενων σε συνδυασμό με τα απαραίτητα μέτρα προστασίας και εξασφάλισης χρίζουν τακτικής εποπτείας από τις αρμόδιες αρχές ενώ οδηγούν έμμεσα σε περιορισμό του πιστωτικού κινδύνου.¹⁹

3.3 Κίνδυνος ρευστότητας

Αποτελεί ίσως τον σημαντικότερο κίνδυνο μαζί με τον πιστωτικό που καλείται να αντιμετωπίσει το τραπεζικό σύστημα. Αφορά κυρίως στις δυσκολίες παροχής ρευστότητας από πλευράς τραπεζών είτε αυτό σχετίζεται με την πώληση

---

¹⁸ Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος και Λεμονάκης Χρήστος, «Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου», Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος 2009, Σελ. 33-34

¹⁹ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. Αθ. Σταμούλης 2010, Σελ. 627

στοιχείων του ενεργητικού, είτε μέσω νέου δανεισμού. Ορίζεται επομένως ως η προσδοκώμενη ζημιά και κατ' επέκταση η μείωση της καθαρής θέσης της τράπεζας. Στην ουσία προκύπτει από ενδεχόμενες αδυναμίες της, όπως λόγου χάρη της έγκαιρης και πλήρους κάλυψης των τρεχουσών αλλά και μελλοντικών υποχρεώσεων. Επίσης και λόγω άντλησης κεφαλαίων για κάλυψη αυξημένης ζήτησης δανείων. Αξίζει να τονισθεί ότι μιλώντας για ρευστότητα, εννοούνται τα στοιχεία του ενεργητικού και η ικανότητα μετατροπής τους σε ρευστό χρήμα με όσο το δυνατόν λιγότερες απώλειες.

Στη σύγχρονη εποχή, τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν όλα τα εφόδια άντλησης κεφαλαίων ευρείας κλίμακας από τις χρηματοοικονομικές αγορές διαμορφώνοντας με αυτό τον τρόπο συνθήκες αυξημένου κινδύνου ρευστότητας, ενώ την ίδια στιγμή τους παρέχεται η ευελιξία διαχείρισης του κινδύνου. Προϋπόθεση βέβαια κάθε μορφής διαχείρισης είναι μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική μέτρηση. Η μέθοδος η οποία καθολικά χρησιμοποιείται είναι αυτή της ανάλυσης των ανοιγμάτων ρευστότητας (liquidity gap analysis). Βασικός πυλώνας για την πραγμάτωση της είναι η κατάταξη των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού μιας τράπεζας σε χρονικές ζώνες λήξης ή ωρίμανσης των στοιχείων αυτών καθώς και η καταγραφή τους σε πίνακες ρευστότητας. Το εύρος της κάθε ζώνης αντικατοπτρίζει τις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της κάθε τράπεζας. Βέβαια πίσω από τέτοιες μεθόδους ελέγχου υποβόσκουν και πολλές δυσκολίες ενώ εγείρονται και αρκετά ερωτηματικά. Ιδιαίτερα διαδεδομένη παρουσιάζεται η κατάταξη βάσει της μεθόδου της μέσης διάρκειας των ανοιχτών λογαριασμών, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές όπου οι τράπεζες απαιτούν την ταξινόμηση βάσει της αρχής της συντηρητικότητας με την επιβολή της κατανομής των απαιτήσεων μεταγενέστερα από των καταθέσεων. Σε κάθε περίπτωση, ο καταμερισμός που επιλέγουν οι τράπεζες είναι άμεσα συνυφασμένος με το ύψος του κινδύνου τον οποίο αναλαμβάνουν ενώ οι εποπτικές αρχές προσδιορίζουν λεπτομερώς την κατηγοριοποίηση του κάθε στοιχείου.²⁰

---

²⁰ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. ΑΘ. Σταμούλης 2010, Σελ. 705-715

Καθοριστικής σημασίας λοιπόν για μια τράπεζα είναι και η ύπαρξη επαρκούς ρευστότητας, στοιχείο που επιβραβεύεται από υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης από πλευράς κοινού και επιχειρήσεων. Πρώτιστος είναι η επαρκής ρευστότητα, νοούμενου ότι εν τη απουσία της υποβόσκει το ενδεχόμενο παράλυσης όχι μόνο της τράπεζας που παρουσιάζει ελλείψεις, αλλά και ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Αφορά κυρίως τις απαιτήσεις ως προς τις αναλήψεις καταθέσεων, την ζήτηση δανείων από τους πελάτες καθώς επίσης και τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις τους. Μια αναπάντεχη μεταβολή στη ροή καταθέσεων δεν αποκλείεται να οδηγήσει και σε καταστροφικές συνέπειες για ένα πιστωτικό ίδρυμα, υποθάλποντας το κύρος και την υπόσταση του. Σημάδια αδυναμίας παροχής επαρκούς ρευστότητας μπορεί να οδηγήσουν μέχρι και σε μαζικές αποσύρσεις καταθέσεων με χείριστες των περιπτώσεων την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναμφίβολα κάτω από τέτοιου είδους συνθήκες πρόκειται για αναπηρία του συστήματος όχι μόνο να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού, αλλά και να διατηρήσει αναλλοίωτη την υποστήριξη του.

3.4 Κίνδυνος επιτοκίου

Συνίσταται κυρίως στις μεταβολές του επιτοκίου οι οποίες προκαλούν μεταβολές στις αποδόσεις των στοιχείων του ενεργητικού και κατά συνέπεια και στα εισοδήματα που αποφέρουν οι τόκοι. Αμετάβλητα δεν θα μπορούσαν να μείνουν και τα κόστη στα στοιχεία του παθητικού νοούμενου ότι είναι συνδεδεμένα με τα ήδη ισχύοντα επιτόκια. Ο κίνδυνος επιτοκίου επηρεάζει τόσο την αξία ή την τρέχουσα τιμή της μετοχής μιας επενδυτικής θέσης όσο και τα προσδοκώμενα έσοδα, με αντίκτυπο στην αξία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Εν προκειμένω είναι το ενδεχόμενο να μειωθεί η τιμή ενός

χρηματοπιστωτικού μέσου με διαδοχική συνέπεια την μείωση του εισοδήματος, αποτέλεσμα μιας απρόσμενης εξέλιξης των επιτοκίων.²¹

Οι μεταβολές που υφίστανται τα επιτόκια της αγοράς συνδέονται άμεσα με την χρηματιστηριακή αξία των ομολόγων ενώ η σχέση τους είναι αντιστρόφως ανάλογη προς την άνοδο των τιμών τους. Καθορίζει βέβαια και τα εισοδήματα αλλά και την αξία που πηγάζουν μέσω μιας επενδυτικής θέσης.²² Οι μέθοδοι μέτρησης της μεταβολής της τιμής ενός ομολόγου είναι του τροποποιημένου δείκτη διάρκειας (modified duration) και της κυρτότητας (convexity). Προέκυψαν ωστόσο και εξελιγμένες προσεγγίσεις στο θέμα αυτό όπως είναι η μέθοδος Value at Risk (VAR). Η μέθοδος του τροποποιημένου δείκτη διάρκειας συμπεριλαμβάνει τον χρόνο (διάρκεια) έως την λήξη του ομολόγου αλλά και το ύψος των εισροών του μέχρι και την λήξη του. Σε περιπτώσεις όπου ομόλογα χαρακτηρίζονται από μεγάλη διάρκεια προκύπτει και μια μεγαλύτερη ευαισθησία της τιμής του εν λόγω ομολόγου στη μεταβολή των επιτοκίων. Όσο πιο υψηλές είναι οι εισροές, δηλαδή τα τοκομερίδια, τόσο πιο μικρή είναι η μεταβολή της τιμής του ομολόγου στις μεταβολές των επιτοκίων. Τέλος, εκτός από την τιμή, η μεταβολή των επιτοκίων επηρεάζει και τα έσοδα των ομολόγων και ειδικά αυτών που έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο.

Η σύνθεση του κινδύνου επιτοκίων καθορίζεται από τον κίνδυνο θέσης ή επένδυσης (position risk) και τον κίνδυνο εισοδήματος ή εσόδων (income risk). Ο κίνδυνος θέσης επηρεάζει την αξία του χαρτοφυλακίου του οποίου στοιχείο αποτελεί το ομόλογο καθώς και την αξία της επιχείρησης στο χαρτοφυλάκιο που την απαρτίζει. Ως εκ τούτου, ο κίνδυνος εισοδήματος επικεντρώνεται στην παράμετρο της μεταβολής του ύψους του επιτοκίου μιας κατάθεσης, το οποίο είναι κυμαινόμενο με δυνατότητα αναπροσαρμογής, επηρεάζοντας όχι μόνο τα έσοδα αλλά και τα κέρδη της τράπεζας.²³ Σαφώς και ο κίνδυνος επιτοκίου σε

---

²¹ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 76-77

²² Θωμαδάκης Β. Σταύρος και Ξανθάκης Δ. Μανώλης «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Τραπεζική Επιστήμη, Θεωρία και Πράξη», Αθήνα: ΑΘ. Σταμούλης - Β' Έκδοση 2011, Σελ. 65

²³ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. ΑΘ. Σταμούλης 2010, Σελ. 461-467

όποια μορφή και αν παρουσιάζεται, όποια στοιχεία και αν φαίνεται να επηρεάζει, χρίζει τακτικής και άμεσης παρακολούθησης με τις εποπτικές αρχές να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα. Η διαχείριση κάθε μορφής προβλήματος είναι υψίστης σημασίας για την πρόοδο και την ανάπτυξη, αποφεύγοντας έτσι σημάδια αστάθειας και δυσκολιών.

3.5 Λειτουργικός κίνδυνος

Ο λειτουργικός κίνδυνος έχει άμεση σχέση και σύνδεση με τις μεταβολές που παρατηρούνται στο λειτουργικό κόστος της τράπεζας, νοουμένου ότι μια αύξηση υπέρ του δέοντος συνεπάγεται σωρεία κινδύνων σχετικά με την κερδοφορία του ιδρύματος. Παραδείγματα όπου διαπιστώνεται ο αναβρασμός του λειτουργικού κινδύνου είναι οι απώλειες που απορρέουν από την αδυναμία των συστημάτων και των εσωτερικών ελέγχων, βλάβες ή ανεπάρκεια των τεχνολογικών συστημάτων, λάθη της διοίκησης καθώς και διαστρεβλώσεις στην επικοινωνία βασικών στελεχών της εταιρείας. Παρόλο που διαπιστώθηκε ότι η φύση του λειτουργικού κινδύνου είναι τέτοιας μορφής ώστε να λαμβάνει συγκριτικά μικρό ποσοστό με τον συνολικό παρατηρούμενο κίνδυνο, η εμφάνιση του δεν αποκλείεται να οδηγήσει και ένα πιστωτικό ίδρυμα σε χρεοκοπία. Ένεκα του λειτουργικού κινδύνου, τα τελευταία χρόνια εκδηλώθηκε η καταστροφή μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων όπως της Barings Bank, καθώς και μεγάλες ζημιές στη περίπτωση της National Westminster Bank (NatWest) και της Orange Country.

Δεδομένου ότι εντοπιστεί σε ένα πιστωτικό ίδρυμα η ύπαρξη μιας τέτοιας μορφής κινδύνου, απαραίτητη είναι η άμεση μέτρηση και εποπτική διαχείριση του. Ίσως η πλέον διαδεδομένη ομάδα μεθόδων μέτρησης του κινδύνου αυτού στέκεται στη καταγραφή και την κατάταξη πάσης φύσεως αιτιών και γεγονότων που μπορεί να τον προκάλεσαν. Με αυτή την τακτική, τίθενται κάτω από μια διαχρονική παρακολούθηση οι ζημιές που προκαλούνται ανά αιτία και δραστηριότητα της τράπεζας. Με αυτό τον τρόπο παρουσιάζονται και

αναγνωρίζονται τα γεγονότα, τα προϊόντα και οι ενέργειες που είναι ζημιογόνες δημιουργώντας εν συνεχεία βάσεις δεδομένων συσχετισμού των γεγονότων που οδηγούν σε καταστροφικά αποτελέσματα. Η βάση δεδομένων αναλύεται σε επιμέρους ομάδες, όπου αρχικά στη πρώτη εμπεριέχονται τα γεγονότα ζημιάς που παρουσιάζονται με μεγάλη συχνότητα προκαλώντας την ίδια στιγμή μικρές ζημιές (π.χ. λογιστικά λάθη και παραλείψεις). Την τελευταία ομάδα συμπληρώνουν τα γεγονότα ζημιάς που εμφανίζονται με μικρή συχνότητα προκαλώντας μεγάλες ωστόσο ζημιές. Αξίζει σε αυτό το σημείο να υπογραμμιστεί πως τέτοια γεγονότα κάνουν την εμφάνιση τους πολύ σπάνια ή και ποτέ, αποτρέποντας και την καταγραφή των παρατηρήσεων. Ωστόσο, βάσει των αναγκών και των χαρακτηριστικών που προκύπτουν για μια τράπεζα δεν αποκλείεται και η δημιουργία ενδιάμεσων ομάδων. Σε κάθε περίπτωση, ο εντοπισμός και η άμεση δράση εξάλειψης κάθε καταστροφικής παρουσίας κινδύνου οδηγεί στην ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων κατάρρευσης. Συνοψίζοντας, ο λειτουργικός κίνδυνος θεωρείται ένας εκ των κυριότερων που καλείται να αντιμετωπίσει το τραπεζικό σύστημα ενώ η πρόκληση ζημιών πηγάζει από κάποια πηγή του που δεν έτυχε σωστής διαχείρισης.²⁴

3.6 Κίνδυνος συναλλάγματος

Ο κίνδυνος συναλλάγματος ή συναλλαγματικός κίνδυνος πηγάζει από μια αυξομείωση των συναλλαγματικών ισοτιμιών ενώ ορίζεται ως η αναμενόμενη ζημιά και μεταβολή της καθαρής θέσης ενός πιστωτικού ιδρύματος. Η μεταβολή αυτή ενδέχεται να παρουσιάζεται και σε ένα χαρτοφυλάκιο λόγω αλλαγής στην ισοτιμία του νομίσματος στο οποίο πραγματοποιείται μια επένδυση. Το νόμισμα αποτίμησης είναι συνήθως εγχώριο είτε του πιστωτικού ιδρύματος είτε του επενδυτή. Περιλαμβάνεται στους κινδύνους αγοράς και αποτελεί συνέπεια των εξελίξεων των χρηματοπιστωτικών αγορών κατά τα τελευταία χρόνια.

---

²⁴ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 77

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος και με την απώλεια εισοδήματος που προέρχεται από μια μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Ως εκ τούτου βασική μέθοδος μέτρησης μιας προσδοκώμενης μεταβολής της καθαρής θέσης ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι η ανάλυση της ευαισθησίας των συναλλαγματικών θέσεων (FX Sensitivity Analysis). Πρώτη κίνηση στην εφαρμογή της μεθόδου αυτής ορίζεται ο υπολογισμός της καθαρής συναλλαγματικής θέσης ανά νόμισμα, απόρροια της αφαίρεσης σε κάθε νόμισμα των αρνητικών θέσεων (short positions) από τις θετικές θέσεις (long positions). Θετική θέση με χρηματοοικονομικούς όρους κατέχει όποιος διαθέτει επένδυση ή έχει δεσμευτεί σε ένα χρηματοοικονομικό προϊόν (πχ. Δάνειο, συνάλλαγμα). Από την άλλη πλευρά, η αρνητική θέση ανταποκρίνεται σε όποιον έχει πουλήσει ή δανειστεί, ή έχει δεσμευτεί να πουλήσει (δανείσει) το εν λόγω χρηματοοικονομικό προϊόν προς επένδυση (πχ. Κατάθεση, συνάλλαγμα).²⁵ Κατά την τρέχουσα περίοδο, το καθεστώς των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών που ισχύει αυξάνει την μεταβλητότητα των ισοτιμιών των διαφόρων νομισμάτων και συνεπώς και τον συναλλαγματικό κίνδυνο.

3.7 Κίνδυνος χώρας

Ο κίνδυνος χώρας επικεντρώνεται στις διεθνείς δανειοδοτήσεις ενώ συνδέεται άμεσα με την πολιτική, κοινωνική αλλά και την οικονομική κατάσταση που επικρατεί σε μια χώρα. Σε μεγάλο βαθμό προέρχεται από τις επενδύσεις που πραγματοποιεί κάθε χώρα καθώς επίσης και τους κινδύνους που υποβόσκουν ένεκα των χαμηλών αποδόσεων. Αξίζει να τονισθεί πόσο σημαντική για μια χώρα είναι η δράση της στον χώρο των επενδύσεων κυρίως για αναπτυξιακούς λόγους με απαραίτητη προϋπόθεση να διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους ώστε να αποφύγει τον εξωτερικό δανεισμό. Ωστόσο, μια ανεξέλεγκτη ροή ξένων κεφαλαίων δεν αποκλείεται να αποδειχτεί σε βάθος χρόνου καταστροφική. Σε περιόδους ύφεσης και οικονομικής κρίσης, δεν είναι λίγες οι χώρες που

²⁵ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. ΑΘ. Σταμούλης 2010, Σελ. 667-672

εκδηλώνουν σημάδια αδυναμίας αποπληρωμής δανείων με επακόλουθη συνέπεια τον επαναδανεισμό. Μια διαστρέβλωση στη κατανομή των ξένων κεφαλαίων σε συνδυασμό με την δύσκολη οικονομική κατάσταση, οδηγεί όχι μόνο σε ένταση του κινδύνου χώρας αλλά και σε μια ευαισθησία της ισορροπίας μεταξύ των χωρών. Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι μιλώντας για τον κίνδυνο χώρας, γίνεται αναφορά στο μοναδικό είδος επενδυτικών κινδύνων που είναι άμεσα εξαρτημένο από γεωγραφικούς παράγοντες όπως η τοποθεσία της χώρας εν συγκρίσει με τα διεθνή της σύνορα.²⁶

Δύο προσεγγίσεις με βάση τις οποίες μπορεί να αναλυθεί ο κίνδυνος χώρας είναι δια της μακροανάλυσης και της μικροανάλυσης. Σύμφωνα με την πρώτη προσέγγιση, πρόκειται για μια ανάλυση σε ένα γενικό πλαίσιο για την χώρα χωρίς να σχετίζεται με μια συγκεκριμένη δραστηριότητα μιας επιχείρησης. Κατά την μικροανάλυση, σημείο εστίασης είναι μια συγκεκριμένη δραστηριότητα μιας επιχείρησης που εδράζεται σε μια χώρα. Χρησιμοποιούνται ποσοτικές μέθοδοι αξιολόγησης του κινδύνου χώρας καθώς και δημοσιευμένες αξιολογήσεις από αναλυτές (πχ. Standard and Poor's, Moody's, Political Risk Services). Η διαδικασία μέτρησης του κάνει αρχή με τον προσδιορισμό των δεικτών που ενδεχομένως τον χαρακτηρίζουν όπως πολιτικού, οικονομικού και χρηματοοικονομικού κινδύνου. Εν συνεχεία προκύπτει μια στατιστική (ή οικονομετρική) ανάλυση κατά την οποία επιλέγονται οι σημαντικότεροι δείκτες προς την αξιολόγηση του υπο εξέταση κινδύνου και εκτιμάται το ειδικό βάρος του κάθε δείκτη μέσω της κατάλληλης μεθόδου υπολογισμού. Ακολούθως και σύμφωνα με τους δείκτες που έχουν επιλεγεί, διαμορφώνεται μια αξιολόγηση των χωρών με γνώμονα τον βαθμό κινδύνου ενώ τέλος διενεργείται και η κατασκευή του τελικού χαρτοφυλακίου. Σαφώς και διαπιστώνεται ότι όχι μόνο οι κοινωνικές συνθήκες αλλά και οι πολιτικοοικονομικές καταστάσεις μιας χώρας αποτελούν τον προάγγελο της πηγής του κινδύνου χώρας, επιτάσσοντας και πάλι άμεσες και αποτελεσματικές λύσεις διαχείρισης και προστασίας.²⁷

---

²⁶ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 78

²⁷ Μιχαλόπουλος, Γ., «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στην διάρκεια της κρίσης», Alpha Bank 2011

Παρατηρώντας την πλειάδα των κινδύνων που το τραπεζικό σύστημα καλείται να αντιμετωπίσει, εύκολα μπορεί κάποιος να καταλάβει την σπουδαιότητα της εποπτείας αλλά της ορθής κρίσης ως προς κάποιους χειρισμούς. Εν τη απουσία της οικονομικής κρίσης παρατηρείται ότι οι χρηματοπιστωτικοί κίνδυνοι εξακολουθούν να υπάρχουν. Εν τη παρουσία της όμως οι κίνδυνοι αυτοί όχι μόνο αυξάνονται αλλά εντείνονται και οι αρνητικές συνέπειες που προκαλούν. Η ανάγκη για ασφάλεια και προστασία κάνει την εμφάνιση της από παλιά, μέσα από ενέργειες εγκαθίδρυσης μέτρων και κανόνων που διέπουν αρχικά το χρηματοπιστωτικό σύστημα ενώ εισάγουν πλαίσια διαχείρισης και εποπτείας του. Η λογική, η σωστή διαχείριση αλλά και οι κινήσεις που να βασίζονται στη σύνεση και τον ορθολογισμό αποτελούν τον προάγγελο σωστής λειτουργίας και προόδου του τραπεζικού συστήματος.

Κεφάλαιο 4

Εποπτεία Του Τραπεζικού Συστήματος

4.1 Επιτροπή της Βασιλείας

Η δυσμενής οικονομική κατάσταση που επικρατούσε διεθνώς κατά την δεκαετία του 70' σε συνδυασμό με την πτώχευση της γερμανικής τράπεζας Bankhaus Herstatt το 1974 αλλά και της αμερικανικής Franklin National, αποτέλεσαν το έναυσμα για μια σειρά αλυσιδωτών καταστροφών στις τράπεζες παγκοσμίως. Η παρουσία τέτοιας μορφής αστάθειας ενέχει τον κίνδυνο καταστροφής της οικονομίας σε όλο της το φάσμα, με ένα πλήγμα το οποίο θα είναι βαθύ και ίσως επιζήμιο. Αναμφίβολα, το τραπεζικό σύστημα ως πρωταγωνιστής στην οικονομία δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστο.²⁸

Στο πλαίσιο του συναλλάγματος, η αστάθεια που διακατέχει την κατάσταση αποτελεί επακόλουθο της κατάρρευσης του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών, το οποίο εγκαθιδρύθηκε το 1944 από τις ανεπτυγμένες χώρες στο Breton Woods των ΗΠΑ. Αποτέλεσμα της κατάρρευσης ήταν η γέννηση του συναλλαγματικού κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ενώ την ίδια περίοδο ξεσπά και η πρώτη πετρελαϊκή κρίση με τις όποιες αρνητικές συνέπειες προκύπτουν . Η διαδοχική κατάρρευση μεγάλων τραπεζών που ακολούθησε αποτέλεσε δείγμα αδυναμίας αλλά και δυσκολιών, στοιχεία τα οποία

---

²⁸ Χριστόπουλος Γ. Απόστολος, Ντόκας Γ. Ιωάννης, «Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας» (Πρόλογος Λεβεντίδης Ιωάννης), Εκδόσεις Κριτική 2012, Σελ. 167

επιτάσσανε μια άμεση εποπτεία και παρακολούθηση.²⁹ Υπο την σκέψη του διεθνούς χαρακτήρα που είχαν αποκτήσει τα τραπεζικά ιδρύματα, κρίθηκε απαραίτητη η εφαρμογή μιας ευρέως αποδεκτής εποπτείας των τραπεζών ως βασική προϋπόθεση της ομαλής λειτουργίας ενός ανταγωνιστικού συστήματος. Βασικές αρχές της εποπτείας καλούνται να είναι η ασφάλεια, η αποφυγή πρακτικών που οδηγούν σε κρίσεις αλλά και η προστασία του κοινού. Τις επερχόμενες κρίσεις των τραπεζών ακολούθησε η σύσταση της Επιτροπής για την Τραπεζική Εποπτεία, υπο την επίβλεψη της Τραπεζικής Διεθνών Διακανονισμών (BIS), συνιστώντας τον προπομπό της γέννησης της Επιτροπής της Βασιλείας.³⁰

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε το 1974 μετά από πρωτοβουλία των Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της Ομάδας των Χωρών G10. Κύριος άξονας της δημιουργίας της ήταν να διαμορφώσει ομοιόμορφους κανόνες ελέγχου και εποπτείας για το τραπεζικό σύστημα. Ο σκοπός της σύστασης της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνεται σε κύριο και επικουρικούς. Ο κύριος σκοπός αναφέρεται στην συμβολή αλλά και διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Οι επικουρικοί της σκοποί επικεντρώνονται αρχικά στη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας αναφορικά με το εποπτικό καθεστώς ανάμεσα στις διεθνείς τράπεζες που εδρεύουν στα κράτη μέλη που αντιπροσωπεύονται στην Επιτροπή. Επίσης στη διασφάλιση συνθηκών ανταγωνιστικής ισότητας μεταξύ των διεθνών τραπεζών και επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Τέλος αποβλέπει στη διατύπωση θέσεων για ποικίλα θέματα σχετικά με την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος χωρίς ωστόσο να άπτονται άμεσα της διασφάλισης της σταθερότητας του.³¹

---

²⁹ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. Αθ. Σταμούλης 2010, Σελ. 733

³⁰ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ.381

³¹ Γκόρτσος Χρήστος «Εισαγωγή στο Διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο», Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα 2011

Οι δέκα χώρες που πρωταγωνιστούσαν στη Επιτροπή της Βασιλείας αντιπροσωπεύονταν από τις εκάστοτε Κεντρικές Τράπεζες ή από κάποια άλλη εποπτική αρχή. Ελπίδα και προσδοκία της Επιτροπής ήταν οι επιμέρους εποπτικές αρχές να λάβουν τα μέτρα εκείνα τα οποία μέσω θεσμικών ή άλλων προσαρμογών να επιτύχουν τις βέλτιστες δυνατές πρακτικές λύσεις. Τονίζεται βέβαια ότι τα συμπεράσματα που εξάγει δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, στοιχείο που χαρακτηρίζει και την Επιτροπή που κάθε άλλο παρά υπερεθνική εποπτική αρχή είναι. Το 1975, ένα χρόνο αφότου ιδρύθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας, κυκλοφόρησε το πρώτο της έργο γνωστό ως «Concordat» που απέβλεπε στη παρεμπόδιση των τραπεζών ξένης ιδιοκτησίας να αποφεύγουν τον εποπτικό έλεγχο στη χώρα που δραστηριοποιούνται. Η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε το 1983 και κοινοποιήθηκε φέροντας τον τίτλο «Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishments». Με αυτή την κίνηση, τέθηκαν τα θεμέλια για μια εποπτεία σε ευρύ πλαίσιο των χωρών υποδοχής, προέλευσης και θυγατρικών τραπεζών σε άλλες χώρες.³²

4.2 Βασιλεία I

Η κεφαλαιακή επάρκεια (Capital Adequacy) των τραπεζών απασχολούσε έντονα την Επιτροπή αφού αρχές του 1980 διαπιστώθηκε η επιδείνωση της σε μεγάλες διεθνείς τράπεζες σε συνδυασμό και με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων. Δημιουργήθηκε η αντίληψη στα μέλη της ότι ήταν αναγκαία η άμεση υιοθέτηση ενός Διεθνούς Συμφώνου με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Το 1988 λοιπόν, η Επιτροπή της Βασιλείας με την ονομασία «Βασιλεία I», αποτέλεσε ένα σύνολο από κανόνες που αποσκοπούσαν στην εγκαθίδρυση ενός πλαισίου μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου σε στοιχεία εντός και εκτός του ισολογισμού του ενεργητικού.

---

³² Φαρσαρώτας Δ. Ιωάννης, «Κατανοώντας τη Σύγχρονη Τραπεζική», Εκδ. ANT.N. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2009, Αθήνα - Κομοτηνή, Σελ. 473

Αρχικά εστιάζεται στο πιστωτικό κίνδυνο και σε στοιχεία του ενεργητικού των τραπεζών που ομαδοποιούνται σε πέντε κατηγορίες και βασίζονται εν προκειμένω στον ανωτέρω κίνδυνο. Τραπεζικά ιδρύματα τα οποία δραστηριοποιούνται διεθνώς είναι υποχρεωμένα σύμφωνα και με τις αρχές που πρεσβεύει το Σύμφωνο της Βασιλείας, να διατηρούν κεφάλαιο που να ισοδυναμεί με 8% των στοιχείων του ενεργητικού τους που ενδέχεται να προκαλέσουν μεταγενέστερα κίνδυνο. Εντούτοις, ο πιο σημαντικός παράγοντας προς την διαχείριση κινδύνων που εφαρμόστηκε από τις εποπτικές αρχές είναι η Κεφαλαιακή Επάρκεια . Εφαρμόζεται δηλαδή ένα ελάχιστο όριο απαιτούμενων εποπτικών κεφαλαίων 8% του σταθμισμένου ενεργητικού. Ο δείκτης αυτός έγινε γνωστός και ως Δείκτης Φερεγγυότητας (Solvency Ratio) ενώ στοχεύει να προστατεύσει τα πιστωτικά ιδρύματα από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο. Για πρώτη φορά δηλαδή προκύπτει σύνδεση του ύψους των Ιδίων Κεφαλαίων με τον πιστωτικό κίνδυνο. Ο συντελεστής Φερεγγυότητας ορίζεται ως ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων του Πιστωτικού Ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού αλλά και στα στοιχεία εκτός ισολογισμού σταθμισμένα με τον κίνδυνο τους.

Τα χρόνια που ακολούθησαν διακατέχονταν από αλλαγές που σημειώνονταν στις παραμέτρους αγοράς και συναλλάγματος ενώ μεγάλη μεταβλητότητα παρουσίαζαν τα επιτόκια καθορίζοντας έτσι και τα περιθώρια κερδοφορίας των τραπεζών. Με γνώμονα τις δύσκολες εκβάσεις των εποχών, οι εποπτικές αρχές καλούνται και πάλι να αναλάβουν δράση μέσω ενίσχυσης των υφιστάμενων και υιοθέτησης νέων κανόνων οπουδήποτε αυτό κρινόταν απαραίτητο. Τον Ιανουάριο του 1997 δημοσιεύτηκε από την Επιτροπή μια σειρά τροποποιήσεων σχετικά με το Πρώτο Σύμφωνο της Κεφαλαιακής Επάρκειας όπου επίκεντρο των αλλαγών στάθηκε η εφαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων αλλά και ο Κίνδυνος Αγοράς δια της επιβολής του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας.³³

Έμφαση όσον αφορά τον κίνδυνο αγοράς δίνεται στον τρόπο υπολογισμού ορισμένων χρηματοοικονομικών εργαλείων του χαρτοφυλακίου

---

³³ Πετράκης Παναγιώτης, «Αξιολόγηση και χρηματοοικονομική διοίκηση», Το Οικονομικό, 1999 - Αθήνα

αγοραπωλησιών μιας τράπεζας. Μιλώντας για χρηματοοικονομικά εργαλεία, εννοούνται τα επιτόκια, το συνάλλαγμα, ο χρυσός (ή και άλλων πολύτιμων μετάλλων), διαπραγματεύσιμα προϊόντα (commodities) καθώς και μετοχές (equities). Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει ουσιαστικά τον τρόπο αποτίμησης των όποιων «συμβολαίων» υπάρχουν στα εν λόγω εργαλεία. Πιο συγκεκριμένα, ο υπολογισμός του κινδύνου αγοράς από έκθεση σε συμβόλαια πάνω στα χρηματοοικονομικά προϊόντα έχει ως εξής: Το συνολικό κόστος αντικατάστασης (replacement cost, R.C) από το «κλείσιμο» των συμβολαίων της τράπεζας με τους αντισυμβαλλόμενους σε τρέχουσες τιμές συν τις όποιες μελλοντικές εκθέσεις της τράπεζας από τα συμβόλαια, βάση την υπολειμματική τους αξία. Τονίζεται βέβαια ότι ολόκληρο το ποσό έκθεσης στο κίνδυνο αγοράς (E^{Market}) εκλαμβάνονταν ως κεφαλαιακή χρέωση της τράπεζας.³⁴ Ως εκ τούτου και με δεδομένη την προσπάθεια αντιμετώπισης των κινδύνων αγοράς μόνο για τους διαπραγματεύσιμους τίτλους χρέους, οι τράπεζες είχαν την υποχρέωση να διαχωρίσουν το χαρτοφυλάκιο τους σε «επενδυτικό χαρτοφυλάκιο» (investment book) και «εμπορικό χαρτοφυλάκιο» (trading book). Το πρώτο αφορούσε σε χαρτοφυλάκιο που εδράζεται σε εισοδήματα ή επενδύσεις ενώ το δεύτερο σε μεταπωλήσεις ή διαπραγματεύσεις στις δευτερογενείς αγορές.

Εκτός από θέμα κεφαλαιακής επάρκειας, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η πρόβλεψη ότι οι τράπεζες αντί των τυποποιημένων μεθόδων είχαν την δυνατότητα επιλογής σε εναλλακτική μορφή, την ανάπτυξη βάσει αυστηρών ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων καθώς και την χρήση ενός εσωτερικού συστήματος Αξίας σε Κίνδυνο (Value at Risk – VAR). Μέσω αυτής της μεθόδου επιτύγχαναν τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων από τους αναλαμβανόμενους κινδύνους αγοράς ως σύνολο. Η μέθοδος Value At Risk αφορά μια μέθοδο εκτίμησης και μέτρησης μέσω της χρήσης στατιστικών μεθόδων του συνόλου των αναλαμβανόμενων χρηματοοικονομικών κινδύνων. Πραγματοποιείται στην ουσία μέτρηση, για συγκεκριμένη χρονική περίοδο και διάστημα εμπιστοσύνης κάτω από κανονικές συνθήκες αγοράς. Αναφέρεται σε υψηλότερη πιθανή ή

³⁴ Παναγόπουλος Γιάννης, Πελετίδης Γιάννης, «Βασιλεία II: Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα», Αθήνα 2007, Σελ. 111-112

αναμενόμενη ζημιά, ή/και μείωση της αξίας ενός χαρτοφυλακίου ή της καθαρής θέσης ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού ένεκα των αναλαμβανόμενων χρηματοοικονομικών κινδύνων (κίνδυνος επιτοκίου, συναλλάγματος, ρευστότητας, πιστωτικός).³⁵

Κατά την δεκαετία του 1990, άρχισαν να παρουσιάζονται σημάδια επιζήμιων καταστάσεων σε αρκετά πιστωτικά ιδρύματα ως αποτέλεσμα κινδύνων που ωστόσο δεν πήγαιναν από αθέτηση κάλυψης υποχρεώσεων αλλά ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς. Η πηγή της αλλαγής αυτής προερχόταν από ατέλειες που ελλόχευαν στο πλαίσιο λειτουργίας. Ένεκα αλυσιδωτών προβλημάτων αλλά και πτωχεύσεων ορισμένων ιδρυμάτων, κρίθηκε απαραίτητη η διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, μια μορφή που για πρώτη φορά έκανε την εμφάνιση της. Η απουσία καθοριστικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων ανάλογα με το ύψος του κινδύνου, οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του «εποπτικού arbitrage». Προκύπτει έτσι μια αύξηση στο περιθώριο κέρδους των επιχειρηματικών δανείων που χαρακτηρίζονταν από χαμηλή διαβάθμιση ενώ την ίδια ώρα δεν αυξάνονται τα απαιτούμενα κεφάλαια. Υποβαθμίζεται έτσι η ποιότητα του χαρτοφυλακίου δανείων μιας τράπεζας χωρίς την αύξηση των κεφαλαιακών προβλέψεων και απαιτήσεων.³⁶

Λίγα χρόνια αργότερα και φθάνοντας στο 1999, δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας ένα αναθεωρημένο πλαίσιο του 1988 το οποίο επικεντρωνόταν σε ζητήματα που ήταν άμεσα συνυφασμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο. Τον βασικό άξονα της μεθοδολογίας του απάρτιζαν τα εποπτικά ίδια κεφάλαια, οι σταθμίσεις πιστωτικού κινδύνου ορίζονταν ανά κατηγορία οφειλετών ενώ όσον αφορά την έκθεση έναντι κεντρικών τραπεζών και κυβερνήσεων, στηριζόταν στον διαχωρισμό των κρατών σύμφωνα με τα στοιχεία που πρεσβεύει ο ΟΟΣΑ. Στην ουσία, στην Α' Ζώνη Πιστωτικού κινδύνου ανήκαν όλα τα κράτη – μέλη του ΟΟΣΑ με τα υπόλοιπα να κατανέμονται στην Β'

---

³⁵ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. Αθ. Σταμούλης 2010, Σελ. 739-740

³⁶ Πετράκης Παναγιώτης, «Αξιολόγηση και χρηματοοικονομική διοίκηση», Το Οικονομικό, 1999 - Αθήνα

Ζώνη υψηλότερου κινδύνου. Οι βραχυπρόθεσμες διατραπεζικές τοποθετήσεις είχαν ορόσημο την περίοδο των 12 μηνών, ενώ οι διάφορες χώρες που αποτελούσαν το ΟΟΣΑ είχαν το δικαίωμα του δανεισμού με υψηλό κίνδυνο, με σταθμίσεις της τάξεως του 0% ανεξαρτήτως του ύψους του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου.

Οι κανόνες και οι αρχές που συντελούσαν το Σύμφωνο της Βασιλείας I επιδίωκαν εν κατακλείδι την εξασφάλιση της ευρωστίας και της σταθερότητας στο διεθνές τραπεζικό σύστημα προσδοκώντας έμμεσα και σε δημιουργία μιας σωστής βάσης για την οικονομία. Αποσκοπούσαν επιπλέον να επιβάλουν κανόνες ανταγωνισμού προς αποφυγή μονοπωλιακών τάσεων και να αποθαρρύνουν τα τραπεζικά ιδρύματα να αναλάβουν υπερβολικούς πιστωτικούς κινδύνους. Μέσα από μια τέτοιου είδους συμφωνία, όπως αποτελεί το Σύμφωνο της Βασιλείας I, κατάφεραν να τεθούν τα θεμέλια για την δημιουργία μιας υγιούς βάσης καθώς και η σύμπτυξη των κεφαλαιακών απαιτήσεων σε ένα ευρύ και διεθνές πλαίσιο. Ωστόσο το αποτέλεσμα δεν ήταν το αναμενόμενο αν αναλογιστεί κανείς την πτώχευση πολλών τραπεζών κατά την δεκαετία του 1990 λόγω της εταιρικής τους διακυβέρνησης. Η πάροδος του χρόνου επέτασσε άμεσες και δραστικές αποφάσεις, με λύσεις που προέβλεπαν εξάλειψη των κινδύνων και εδραίωση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η αναθεώρηση και ο εμπλουτισμός του μέχρι πρότινος ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου αποτελούσε τον προάγγελο της δημιουργία του Συμφώνου της Βασιλείας II, με ελπίδα και όραμα για μια επιτακτική παρακολούθηση και μια σημαντική αναδιάρθρωση στα σημεία που έχριζαν προσοχής.

4.3 Βασιλεία II

Οι εξελίξεις των γεγονότων, οι μεταβολές των συνθηκών και η διαφοροποίηση των προβλημάτων αποτέλεσαν σημάδια που απαιτούσαν άμεσες και δραστικές αλλαγές. Η λύση παρουσιάζεται τον Ιούνιο του 1999 όταν η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε ένα αναθεωρημένο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας, γνωστό και ως «Basel II». Πρώτιστος αποσκοπούσε σε μια αντικατάσταση των

προνοιών της Συνθήκης Κεφαλαιακής Επάρκειας του 1988 ενώ δημοσιεύτηκε το 2001 με προβλεπόμενο χρόνο εφαρμογής το 2004. Κατά συνέπεια, στις 26 Ιουνίου 2004 προκύπτει η έκδοση της «Βασιλείας II», ένα αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο της κεφαλαιακής επάρκειας. Αποτελούσε ένα τεράστιο βήμα προς τον ορθολογικό τρόπο σύνδεσης του “κινδύνου” και της “απόδοσης”. Όντας μια συμφωνία πλέον εκτενής και σύνθετη εν συγκρίσει με εκείνη του 1988, επιδίωκε την ανάπτυξη ενός πλαισίου ευαισθησίας μέτρησης τόσο του πιστωτικού όσο και του λειτουργικού κινδύνου δια μέσω εναλλακτικών δυνατοτήτων.

Επιδιώκεται η δημιουργία κατάλληλου εδάφους ώστε η δράση των τραπεζών να περιβάλλεται με αρμονία ως προς τις απαιτήσεις των εποπτικών αρχών, να προστατεύονται οι καταθέτες και να διατηρείται η σταθερότητα και η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος.³⁷ Το πλαίσιο αυτό προβλέπει μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο, ενισχύει τα κίνητρα μέτρησης των κινδύνων καθώς και την άριστη επιλογή στοιχείων ενεργητικού δημιουργώντας καλύτερες συνθήκες ανάμεσα στο εποπτικό και το οικονομικό κεφάλαιο. Το αναθεωρημένο εποπτικό πλαίσιο αποτελούν μια σειρά αλληλοϋποστηριζόμενων πυλώνων που επιτρέπουν στις τράπεζες και τις εποπτικές αρχές να αξιολογούν κατάλληλα τους κινδύνους που προκύπτουν.

Ο πρώτος πυλώνας αφορά τα ελάχιστα όρια κεφαλαιακής επάρκειας. Η προσοχή στρέφεται στον υπολογισμό των κινδύνων από τις τράπεζες, κυρίως του πιστωτικού, του λειτουργικού και του κινδύνου αγοράς καθώς τα άλλα είδη είναι αδύνατο να ποσοτικοποιηθούν μέσω του πρώτου πυλώνα. Για πρώτη φορά θεσπίζονται κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο και προτείνονται μετρήσεις για τον υπολογισμό του ύψους του κινδύνου. Μέσω της προσθήκης του λειτουργικού κινδύνου, προβλέπεται και μεγαλύτερη ευαισθησία

---

³⁷ Χριστόπουλος Γ. Απόστολος, Ντόκας Γ. Ιωάννης, «Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας», Εκδ. Κριτική 2012, Σελ. 174-176

στην κάλυψη της ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης 8%.³⁸ Ο πρώτο πυλώνας περιλαμβάνει δύο διαφορετικές μεθόδους που αφορούν στην εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου. Αρχικά είναι η τυποποιημένη μέθοδος (SA) στην οποία οι διαβαθμίσεις των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας καθορίζουν τους συντελεστές στάθμισης. Με αυτή την μέθοδο προκύπτει μια στάθμιση των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων, καταρχάς ως προς την φύση της απαίτησης και κατά συνέπεια την ποικιλομορφία του δανεισμού (πχ. Στεγαστικά, καταναλωτικά δάνεια). Ως εκ τούτου, καθοριστικό παράγοντα διαδραματίζει η φύση του αντισυμβαλλομένου (πχ. Κράτος, εταιρεία) με τις όποιες αξιολογήσεις τον περικλείουν ενώ τέλος η εξασφάλιση που υποβόσκει σε κάθε απαίτηση αποτελεί στοιχείο υψίστης σημασίας. Περιπτώσεις δηλαδή όπου υπάρχουν υψηλότεροι συντελεστές στάθμισης συνεπάγεται και εξασφάλιση εμπορικών ακινήτων ή και εμπορευμάτων. Η άλλη μέθοδος εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου είναι αυτή των εσωτερικών διαβαθμίσεων (IRB). Σε αυτή την περίπτωση, η εκτίμηση του προέρχεται άμεσα από τις εσωτερικές εκτιμήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αφορά σε μια καινοτόμο τεχνική υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας με απώτερο σκοπό την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου. Συμπεριλαμβάνονται όχι μόνο η πιστοληπτική ικανότητα του πιστούχου, αλλά και κάθε περιθώριο αθέτησης της συμφωνίας του αντισυμβαλλόμενου.

Τόσο στην «Βασιλεία I» όσο και στην «Βασιλεία II» κάνει την εμφάνιση του ο λειτουργικός κίνδυνος ως αποτέλεσμα διαχωρισμού του από τον πιστωτικό. Υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι προσέγγισης του, όπως η «Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη» (Basic Indicator approach), η «Τυποποιημένη Προσέγγιση» (Standardised approach) καθώς και «Οι εξελιγμένες μέθοδοι μέτρησης» (Advanced Measurement Approaches).

Η προσέγγιση του Βασικού Δείκτη προβλέπει ότι οι τράπεζες θα διακρατούν κεφάλαια σε ένα ποσοστό το οποίο να αντιστοιχεί στον μέσο όρο του θετικού

---

³⁸ Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος και Λεμονάκης Χρήστος, «Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου», Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος 2009, Σελ. 36-37

εισοδήματος (μικτά έσοδα) στον Ισολογισμό των τριών τελευταίων χρόνων λειτουργίας τους. Αποτελεί μια απλή και διαυγή μεθοδολογία της προσπάθειας εκτίμησης του λειτουργικού κινδύνου ενώ σύμφωνα με τους «Akkizidis and Bouchereau» (2006) ενδείκνυται για χρήση από μικρές τράπεζες.

Η τυποποιημένη προσέγγιση σε μια προσπάθεια υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων αντιμετωπίζει τον λειτουργικό κίνδυνο με βάση την υποδιαίρεση των δραστηριοτήτων της τράπεζας. Στην ουσία η τράπεζα καλείται να κατανείμει τις δραστηριότητες της σε οκτώ επιμέρους τομείς οι οποίοι είναι: Εταιρικής χρηματοδότησης (Corporate finance), Αγοραπωλησίας τίτλων (Trading and sales), Λιανικής τραπεζικής (Retail banking), Εμπορικής τραπεζικής (Commercial banking), Πληρωμών και Διακανονισμών (Payment and settlement), Υπηρεσιών Αντιπροσώπευσης (Agency services), Διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (Asset management) καθώς και Λιανικής χρηματομεσιτείας (Retail brokerage). Πρόκειται για μια επαναταξινόμηση των στοιχείων που αποτελούν το συνολικό χαρτοφυλάκιο των τραπεζών.

Η προηγμένη προσέγγιση μέτρησης αναπτύσσεται στις περιπτώσεις όπου επιδιώκεται ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας τραπεζών με διεθνή δραστηριότητα. Αποσκοπεί στην εύρεση ενός αποτελεσματικού μηχανισμού σωστού υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των θυγατρικών μιας πολυεθνικής τράπεζας. Τα διοικητικά συμβούλια της τράπεζας έχουν την ευθύνη για την σωστή εφαρμογή της εξελιγμένης εκείνης μεθόδου που θα επιτρέψει τον ακριβή υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου. Όπως χαρακτηριστικά γράφουν ο Χαραλαμπίδης (2004) αλλά και οι Akkizidis and Bouchereau (2006), «στις Εξελιγμένες μεθόδους μέτρησης του επιχειρησιακού κινδύνου (A.M.A) περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις Εσωτερικής μεθόδου μέτρησης (Internal Measurement Approach), η Μέθοδος κατανομής ζημιών (Loss Distribution Approach) καθώς και οι Μέθοδοι καρτών επιδόσεων (Scorecards)». Κατά την εσωτερική μέθοδο, η τράπεζα συλλέγει στοιχεία που αφορούν σε γεγονότα ανά δραστηριότητα που άπτονται του λειτουργικού κινδύνου υπο την προϋπόθεση ύπαρξης ιστορικών στοιχείων σχέσης τομέα δραστηριότητας της τράπεζας. Η

μέθοδος κατανομής ζημιών αποτελεί μια προσπάθεια υπολογισμού των μη αναμενόμενων ζημιών (U.L) στο πλαίσιο του λειτουργικού ρίσκου χωρίς τον σταθερό συσχετισμό του με τις αναμενόμενες ζημιές (E.L). Τέλος με την μέθοδο καρτών επιδόσεων προσδιορίζεται η κεφαλαιακή χρέωση για τον συνολικό λειτουργικό κίνδυνο και εν συνεχεία κατανέμεται ανά τομέα δραστηριότητας. Η παρουσία των ειδικών καρτών επίδοσης για κάθε τομέα δραστηριότητας προάγει την καταγραφή δεικτών κινδύνου όπως αυτοί αποτυπώνονται με βάση τις αλλαγές που παρατηρούνται. Υπάρχει δηλαδή μια πιο ποιοτική καταγραφή του λειτουργικού κινδύνου που στη συνέχεια ποσοτικοποιείται.

Εξίσου σημαντικός καλείται και ο κίνδυνος αγοράς (στο πλαίσιο του trading book) για τον οποίο η τράπεζα πρέπει να διακρατά κεφάλαια στα Tier της. Ο εν λόγω κίνδυνος συνδέεται άμεσα με τις απώλειες από τοποθετήσεις που αφορούν τις απαιτήσεις (assets) ένεκα της μεταβολής των τιμών. Τόσο η «Βασιλεία II» (2006) όσο και το «Market Risk Amendment» (2005) πιστεύουν ότι ο κίνδυνος αγοράς για την τράπεζα διαμορφώνεται βάση του είδους των απαιτήσεων που περιλαμβάνονται στο trading book της. Ο κίνδυνος αυτός διακλαδώνεται σε: κίνδυνο επιτοκίου (Interest rate risk), κίνδυνο τοποθέτησης σε μετοχές (Equity risk), κίνδυνο συναλλάγματος (Foreign exchange risk), κίνδυνο εμπορευμάτων (Commodities risk) καθώς και σε κίνδυνο δικαιωμάτων (Option risk). Βασικό μέλημα της τράπεζας θα είναι η διαμόρφωση ενός ξεκάθਾਰου πλαισίου σχετικά με τα χρηματοοικονομικά προϊόντα που εμπεριέχονται στο «χαρτοφυλάκιο αγοραπωλησιών» της καθώς και τις μεθόδους αποτίμησης που θα χρησιμοποιούνται. Έτσι θα επιτύχει ένα ακριβή υπολογισμό της κεφαλαιακής χρέωσης που αναλογεί στον κίνδυνο αγοράς (market risk) που έχει αναλάβει.³⁹

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά σε μια εποπτική επιθεώρηση της κεφαλαιακής επάρκειας ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού από τις εποπτικές αρχές. Επιδιώκει την εξασφάλιση της διαχειριστικής επάρκειας των τραπεζών αλλά και

---

³⁹ Παναγόπουλος Γιάννης, Πελετίδης Γιάννης, «Βασιλεία II: Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα», Αθήνα 2007, Σελ. 208-218

την βελτίωση των τεχνικών του risk management πάνω στα χαρτοφυλάκια τους. Προτείνονται ορισμένες διαδικασίες οι οποίες δίνουν το δικαίωμα στους ελεγκτές να διακρίνουν αν ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει εφαρμόσει ασφαλείς εσωτερικές μεθόδους με στόχο να αξιολογήσει την κεφαλαιακή επάρκεια. Στην ουσία εστιάζεται στην υποχρέωση των εποπτικών αρχών να προσαρμόζονται στις μετρήσεις και να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα. Πρόκειται για μια προσπάθεια επίλυσης προβλημάτων από κινδύνους που υποβόσκουν ή δεν συζητήθηκαν στον Πυλώνα Ι. Σε ένα αγώνα ολοκλήρωσης της εποπτείας των τραπεζών ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια τους, θεσπίστηκαν τέσσερις θεμελιώδεις αρχές και είναι οι ακόλουθες:

Αρχή 1: Η τράπεζα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκτιμά την κεφαλαιακή της επάρκεια σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο και να διατηρεί το αντίστοιχο κεφαλαιακό της επίπεδο.

Με γνώμονα την πιο πάνω αρχή, επιτάσσεται η προσοχή της διοίκησης της τράπεζας ότι εν τη παρουσία των οικονομικών μονάδων, ο κύκλος δραστηριοτήτων της ενδέχεται να έχει αντίκτυπο στην επάρκεια της. Ενδείκνυται επίσης και η διαμόρφωση ενός stress test στο οποίο συμπεριλαμβάνονται ακραία σενάρια θέλοντας να συνυπολογίζονται και οι επιδράσεις των ακραίων οικονομικά εξελίξεων στην λειτουργία της τράπεζας. Υπάρχουν βέβαια και πέντε σημεία στα οποία στηρίζεται μια βέλτιστη εφαρμογή της Αρχής 1. Καταρχάς είναι η σωστή επίβλεψη και εποπτεία χωρίς αβλεψίες από την πλευρά της διοίκησης των τραπεζών. Πρόκειται για τις διαδικασίες που επιβάλλεται να ακολουθεί η διοίκηση της τράπεζας, διασφαλίζοντας ότι όλα τα στοιχεία του αναλαμβανόμενου ρίσκου έχουν καταμετρηθεί. Το δεύτερο σημείο αφορά την ρεαλιστική εκτίμηση της κεφαλαιακής χρέωσης που αναλογεί στον αναλαμβανόμενο κίνδυνο καλώντας την τράπεζα να έχει μια ολοκληρωμένη εικόνα του επιπέδου κινδύνου που έχει. Επίσης πολύ σημαντική είναι η κατανοητή και επαρκούς εκτίμηση του κινδύνου, η παρακολούθηση και επίβλεψη καθώς και ο εσωτερικός έλεγχος. Όσον αφορά το τρίτο σημείο και την επαρκή εκτίμηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου, το πεδίο εστίασης αφορά στον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό, τον κίνδυνο

ρευστότητας, επιτοκίου, αγοράς καθώς και άλλα (όπως στρατηγικό και καλής φήμης). Σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο (credit risk), συνιστάται η ύπαρξη των αναγκαίων διαδικασιών που θα δίνουν την ευκαιρία στην τράπεζα να διαμορφώνει μια καθαρή εικόνα ως προς την έκθεση της στο κίνδυνο τόσο με το δανειακό χαρτοφυλάκιο της (banking book) καθώς και το χαρτοφυλάκιο αγοραπωλησιών (trading book). Προάγεται έτσι η παρουσία ενός συστήματος εσωτερικής διαβάθμισης κινδύνου μέσω του ελέγχου των παραγόντων σε τιτλοποιήσεις (securitization) καθώς και της ανάλυσης της πορείας του συνολικού χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Σχετικά με τον λειτουργικό κίνδυνο απαραίτητη κρίνεται η παρακολούθηση του από πλευράς διοίκησης της τράπεζας. Από πλευράς του κινδύνου αγοράς (market risk), οι τράπεζες απαιτείται να έχουν μια εκτίμηση του ενώ προβλέπεται (ιδίως για εξελιγμένα τραπεζικά ιδρύματα) η τελική κεφαλαιακή χρέωση να αποτελεί προϊόν ενός μοντέλου VaR αλλά και εφαρμογής της μεθόδου προσομοίωσης κρίσεων (stress testing) προς έλεγχο της αποτελεσματικής λειτουργίας των μοντέλων. Αναφορικά με τον κίνδυνο επιτοκίου, απαραίτητη είναι η σωστή καταγραφή όλων των στοιχείων που συνδέονται με αυτόν. Καθοριστική συμπληρωματικά είναι η δυνατότητα της διοίκησης της τράπεζας να έχει μια σωστή μέτρηση αλλά και παρακολούθηση του κινδύνου ρευστότητας, κυρίως σε περιόδους κρίσης. Τέλος, όσον αφορά τα λοιπά είδη κινδύνων (στρατηγικό και καλής φήμης) υποβόσκει πρόβλημα ανυπαρξίας ικανοποιητικών τεχνικών μέτρησης τους.⁴⁰

Αρχή 2: Οι ελεγκτές θα πρέπει να παρακολουθούν τις εσωτερικές εκτιμήσεις περί κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας και τη συμμόρφωσή της με τον προβλεπόμενο – με βάση τις αρχές της Βασιλείας II – κεφαλαιακό λόγο. Επίσης, οι νομισματικές αρχές πρέπει να προχωρούν σε δράση, αν δεν είναι ικανοποιημένες από τα παραγόμενα αποτελέσματα.

Μέσα από τις αρχές που πρεσβεύουν οι πρόνοιες του Πυλώνα II, οι ελεγκτές των νομισματικών αρχών επιτάσσεται να έχουν την δυνατότητα αξιολόγησης του κατά πόσο η εξεταζόμενη τράπεζα πληροί τις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου

⁴⁰ Παναγόπουλος Γιάννης, Πελετίδης Γιάννης, «Βασιλεία II: Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα», Αθήνα 2007, Σελ. 254-256

ως προς την κεφαλαιακή της επάρκεια. Η πιο πάνω αξιολόγηση διακρίνεται για τον ποιοτικό της χαρακτήρα ενώ εκφράζεται ως επι το πλείστον διαμέσου περιοδικών αναφορών, συζητήσεις των κύκλων της διοίκησης καθώς και σε ανασκόπηση της εργασίας των εξωτερικών ελεγκτών. Βασικός άξονας τον οποίο ακολουθεί είναι η αξιοπιστία του συστήματος διαχείρισης κινδύνου (risk management) καθώς επίσης και η εκτιμώμενη κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας. Ως εκ τούτου, αποβλέπει στην γενική εκτίμηση του περιβάλλοντος, στην επισκόπηση της συμμόρφωσης της τράπεζας με τα ελάχιστα επιβαλλόμενα standards και τέλος στις κινήσεις των αρχών σε περιπτώσεις μη ικανοποίησης των ελεγκτών.

Αρχή 3: Οι ελεγκτές θα πρέπει να περιμένουν ότι οι τράπεζες θα λειτουργούν πάνω από τον ελάχιστο αναλογούντα κεφαλαιακό λόγο. Δηλαδή να ζητούν από αυτές να κρατούν κεφάλαιο παραπάνω από το ελάχιστο δυνατό.

Αποβλέπει στην διακράτηση κεφαλαίων υπο μορφή ενός «μαξιλαριού» (buffer) για την κάλυψη πιθανών προβλημάτων τα οποία δεν είχαν αποτυπωθεί κατά την ανάλυση του Πυλώνα I. Το «μαξιλαράκι» αυτό διατηρείται από τα τραπεζικά ιδρύματα καταρχάς ένεκα μιας πιθανής πραγματικής διαβάθμισης υψηλότερης από τους χρηματοοικονομικούς οίκους. Επίσης λόγω του υψηλότερου κόστους χρήματος που ενδέχεται να παρουσιαστεί σε περιπτώσεις όπου οι τράπεζες επιθυμούν χρήματα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Ως εκ τούτου, ένας άλλος λόγος είναι η αποφυγή νομικών και οικονομικών συνεπειών που θα προκύψουν όταν η τράπεζα παραβιάσει τους κεφαλαιακούς λόγους καθώς και για την κάλυψη κινδύνων που ίσως δεν έχουν καλυφθεί από τον Πυλώνα I.

Αρχή 4: Οι νομισματικές αρχές θα πρέπει να επεμβαίνουν στα αρχικά στάδια για να εμποδίσουν την όποια πτώση του κεφαλαίου κάτω από το ελάχιστο επιτρεπτό επίπεδο, με σκοπό την «υποστήριξη» του αναλογούντος κινδύνου της τράπεζας. Απαιτείται μάλιστα ταχύτατη επανορθωτική κίνηση σε περίπτωση που το αναλογούν κεφάλαιο δεν αντικαθίσταται.

Στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες προκύπτει ένα κεφαλαιακό πρόβλημα, η άμεση δράση της τράπεζας θα περιλαμβάνει εν αρχή την εντατικοποίηση του

εσωτερικού ελέγχου, το περιορισμό του δικαιώματος πληρωμής μερισμάτων στους μετόχους καθώς και εν συνεχεία την προετοιμασία ενός ικανοποιητικού πλάνου αποκατάστασης της κεφαλαιακής επάρκειας της. Τέλος αξίζει να τονισθεί ότι μια αποτελεσματική εφαρμογή των πιο πάνω οδηγιών σε βραχυχρόνιο επίπεδο αποτελεί την καλύτερη μέθοδο απομάκρυνσης των συνεπειών ενός εποπτικού ελέγχου των τραπεζών που αντιμετωπίζουν κεφαλαιακά προβλήματα.

Στην διαδικασία εξέτασης των προνοιών του Πυλώνα II, διαπιστώνονται οι ελλείψεις που υποβόσκουν στον Πυλώνα I, θέματα τα οποία είναι καθοριστικής σημασίας ενώ χρίζουν ιδιαίτερης και επιτακτικής προσοχής. Ζητήματα τα οποία είναι άμεσα συνυφασμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό, τον κίνδυνο αγοράς καθώς και με επιτόκια δανειακού χαρτοφυλακίου, ενώ αποτελούν τον προπομπό ελέγχου και εποπτείας τόσο από τα τραπεζικά ιδρύματα όσο και από τις εποπτικές αρχές. Αρχικά ξεκινώντας από τα επιτόκια του δανειακού χαρτοφυλακίου, το σημείο χειρισμού και προσέγγισης στρέφεται προς την παροχή, από τις τράπεζες που βρίσκονται υπο εξέταση, των αποτελεσμάτων του εσωτερικού συστήματος μέτρησης του κινδύνου όπως προκύπτει από την σχέση οικονομικής αξίας (χρηματορροή από επιτόκια) προς κεφάλαιο (Tiers). Στις περιπτώσεις όπου οι τράπεζες καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα εξωγενή επιτοκιακό shock χάνοντας το 20% του λόγου της χρηματορροής σε σχέση με τα Tiers, μέσω της Επιτροπής θα πρέπει να τεθούν κάτω από στενή παρακολούθηση. Όσον αφορά τον πιστωτικό κίνδυνο, ο έλεγχος του κατανέμεται σύμφωνα με τα πιο κάτω σημεία:

1. Στην προσομοίωση κρίσεων (stress testing) με βάση τη μέθοδο M.E.Δ (ή I.R.B)
2. Στον εποπτικό ορισμό της αθέτησης της υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου (default)
3. Στους υπολειπόμενους (residual) κινδύνους (νομικούς, τεκμηρίωσης, ρευστότητας)
4. Στον κίνδυνο συγκέντρωσης
5. Στον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλομένου

Μέσω της διαδικασίας του stress testing, επιτυγχάνεται ο έλεγχος στον τρόπο που αντιδρούν οι τράπεζες σε ενδεχόμενο κρίσης. Πρόκειται για την εξέταση του κατά πόσο υπάρχουν πλεονάζοντα κεφάλαια, αφού σε αντίθετη περίπτωση καλείται από τις αρχές είτε να μειώσει τον κίνδυνο είτε να βρει τα κεφάλαια που υπολείπεται στην προσπάθεια της να καλύψει τις ανάγκες του stress testing. Σχετικά με τον ορισμό της αθέτησης της υποχρέωσης αντισυμβαλλομένου, οι εποπτικές αρχές έχουν την υποχρέωση του ελέγχου της απόκλισης των επιμέρους ορισμών, εν προκειμένω της πιθανότητας αθέτησης (Probability of Default – P.D), της αναμενόμενης ζημιάς σε περίπτωση αθέτησης από τον αντισυμβαλλόμενο (Loss Given Default – L.G.D) καθώς και της έκθεσης του αντισυμβαλλομένου σε περίπτωση αθέτησης της υποχρέωσης του (Exposure At Default – E.A.D). Όλα τα πιο πάνω πραγματοποιούνται σε σχέση με την θεωρητική τους προσέγγιση καθώς και τις επιπτώσεις απόκλισης στην κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας.

Ως προς τους υπολειπόμενους κινδύνους (νομικών, τεκμηρίωσης, ρευστότητας), το αντικείμενο προσοχής κινείται προς τον πιστωτικό κίνδυνο των τραπεζών κυρίως όταν εμπεριέχονται ποικίλες μορφές εγγυήσεων ή πιστωτικά παράγωγα (ως risk mitigation techniques). Σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μην προκύψει ένας αποτελεσματικός υπολογισμός των κεφαλαιακών χρεώσεων, υπο στο σκεπτικό και του αναβρασμού των υπολειπόμενων κινδύνων που ίσως να μην υπολογίστηκαν στον βαθμό που έπρεπε στον Πυλώνα I. Για τον λόγο αυτό, βασικό μέλημα θα είναι να διακρατούν οι τράπεζες περισσότερα κεφάλαια από τα αναμενόμενα ή να δίνουν μεγαλύτερη σημασία στις εγγυήσεις από όση θεωρούν αρκετή.

Παράλληλα, αναφερόμενοι στον κίνδυνο συγκέντρωσης, εννοείται ο κίνδυνος που προκύπτει ένεκα της έκθεσης μιας τράπεζας σε πολύ λίγες απαιτήσεις. Ζητήματα που αφορούν στον ανεπαρκή υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο προκαλούν προβλήματα τα οποία δεν υπολογίστηκαν στον βαθμό που έπρεπε στον Πυλώνα I. Δια του Πυλώνα II επιδιώκεται η μέτρηση αλλά και ο έλεγχος του βαθμού της

πιστωτικής συγκέντρωσης των τραπεζών. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μέσω του ελέγχου του αντισυμβαλλομένου ή της ομάδας των αντισυμβαλλομένων. Η τράπεζα θα προχωρεί σε προσομοίωση κρίσεων (stress testing) σχετικά με ζητήματα της πιστωτικής συγκέντρωσης, υποθέτοντας αλλαγές στην δομή της αγοράς. Την ίδια στιγμή, τα αποτελέσματα που εξάγονται από τους ελέγχους που πραγματοποιούνται θα πρέπει να γνωστοποιούνται από τις εποπτικές αρχές. Βέβαια, η ίδια ενημέρωση σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης του κινδύνου συγκέντρωσης θα πρέπει να προβάλλεται και από την πλευρά της τράπεζας καθώς και πως δια του Πυλώνα II οι τράπεζες συνεκτιμούν τον κίνδυνο αυτό στην κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Η συνολική αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου του αντισυμβαλλομένου (Counterparty Credit Risk – C.C.R) αποτελεί το τελευταίο εποπτικό ζήτημα και αναφέρεται στην υποχρέωση των τραπεζών να ελέγχουν την αξιοπιστία του αντισυμβαλλομένου στον οποίο παραχωρείται μιας μορφής πίστωση. Τέτοιου είδους έλεγχος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη γενική εικόνα που δημιουργεί η διοίκηση της τράπεζας για τον αντισυμβαλλόμενο της. Η τράπεζα μέσω εσωτερικού συστήματος θα πρέπει να έχει την ικανότητα επιθεώρησης όλων των στοιχείων που εμπερικλείουν τον τρόπο που διαμορφώνονται τα πιστωτικά μοντέλα και συγχρόνως να ενημερώνει τις αρχές του κατά πόσο μπορεί να προσαρμόσει τις εκτιμήσεις της σε περιπτώσεις διαπίστωσης λανθασμένων καταστάσεων με αντίκτυπο στην μελλοντική της έκθεση.

Σχετικά με τον λειτουργικό κίνδυνο, αυτό που προνοεί ο Πυλώνας II είναι ότι η χρήση του συνολικού θετικού εισοδήματος κρίνεται ως μια proxy – μεταβλητή η οποία χρησιμοποιείται για να υπολογίσει την κεφαλαιακή χρέωση σχετικά με τον κίνδυνο. Βέβαια σε τέτοια περίπτωση σοβεί η πιθανότητα να προκύψει μια υποεκτίμηση του πραγματικού λειτουργικού κινδύνου, γι' αυτό και καλό θα ήταν οι εκτιμήσεις της τράπεζας ως προς την κεφαλαιακή χρέωση να συγκρίνονται με την αντίστοιχη χρέωση άλλων παρόμοιων σε μέγεθος και δράση τραπεζών.

Σε ό,τι αφορά τον κίνδυνο αγοράς, υπάρχουν τέσσερα σημεία τα οποία πρέπει να απασχολήσουν τις εποπτικές αρχές σχετικά με τις τράπεζες. Αυτά είναι:

1. *Οι διαδικασίες και πολιτικές για την επιλογή του τραπεζικού χαρτοφυλακίου αγοραπωλησιών (trading book).* Αναφέρεται στις τοποθετήσεις που πρέπει να περιλαμβάνει το χαρτοφυλάκιο αγοραπωλησιών, βάση του οποίου θα υπολογίζεται η κεφαλαιακή του χρέωση.
2. *Η εκτίμηση του χαρτοφυλακίου αγοραπωλησιών.* Αφορά στην διαδικασία εποπτείας των προσεγγίσεων ότι το χαρτοφυλάκιο αγοραπωλησιών που έχει επιλεχθεί από την τράπεζα ανταποκρίνεται στην προκρατηθείσα κεφαλαιακή χρέωση. Τονίζεται ωστόσο ότι η πιο πάνω χρέωση θα πρέπει να μπορεί να καλύψει ή να αντισταθμίσει ένα αρνητικό γεγονός της αγοράς μέσα σε διάστημα 10 ημερών. Βέβαια επειδή κάτι τέτοιο δεν είναι εύκολο να πραγματοποιηθεί, οι εποπτικές αρχές πρέπει να γνωρίζουν την ουσιαστική επάρκεια των τραπεζών.
3. *Η προσομοίωση κρίσης (stress testing) σύμφωνα με τα εσωτερικά μοντέλα αποτίμησης.* Στη ουσία επιδίωξη των τραπεζών είναι να πείσουν τις εποπτικές αρχές ότι έχουν τα κεφάλαια που αντιστοιχούν στα αποτελέσματα των ελέγχων προσομοίωσης από μια κρίση στα χαρτοφυλάκια αγοραπωλησιών τους. Σε περίπτωση που δεν τα έχουν, η εποπτική αρχή θα προχωρήσει σε βελτίωση της σχέσης μεταξύ της κεφαλαιακής χρέωσης και του κινδύνου αγοράς του υπο εξέταση χαρτοφυλακίου. Σε μερικές περιπτώσεις μια τέτοια πράξη δεν αποκλείεται να καταλήξει και σε μια αύξηση της κεφαλαιακής χρέωσης πέραν των ορίων που τίθενται από τον Πυλώνα I της Βασιλείας II.
4. *Η μοντελοποίηση του ειδικού ρίσκου σύμφωνα με τα εσωτερικά μοντέλα αποτίμησης.* Αν δηλαδή οι εποπτικές αρχές διαπιστώσουν ότι ο υπολογισμός του ειδικού ρίσκου και των τιμών του δεν ανταποκρίνονται στην υπάρχουσα ρευστότητα, έχουν το δικαίωμα εξαίρεσης της εκτίμησης του ειδικού ρίσκου από τα εσωτερικά μοντέλα αποτίμησης. Μετά και από τις νουθεσίες της η εποπτική αρχή αν παραμένει ανικανοποίητη ένεκα των προσαυξήσεων από την μοντελοποίηση του

ειδικού ρίσκου, μπορεί να ζητήσει από το τραπεζικό ίδρυμα τον υπολογισμό μέσω της εφαρμογής της Τυποποιημένης (Standardised) Μεθόδου.

Μέσα από τις πρόνοιες του δεύτερου πυλώνα εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα στην διοίκηση των τραπεζών και στην εποπτεία. Στα πλαίσια της αποτελεσματικής εποπτείας, η κρίση για την αναγνώριση των κινδύνων και το ύψος της κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να στηρίζεται σε περισσότερες από μια αξιολογήσεις. Ως εκ τούτου, η αναφορά στην συνεχή επανεξέταση και αναθεώρηση της εποπτικής διαδικασίας προσδίδει θετικά στοιχεία αφού επιβάλλεται αυστηρή αξιολόγηση της ικανότητας τραπεζών και εποπτικών αρχών να υπολογίζουν τους κινδύνους. Τέλος, αναδεικνύεται και ο επανέλεγχος της αντιμετώπισης θεμάτων όπως είναι η πυκνότητα και η αντιμετώπιση των κινδύνων που εξακολουθούν να υφίστανται μετά και από την αξιοποίηση των εξασφαλίσεων.⁴¹

Ο τρίτος πυλώνας αναφέρεται στην πειθαρχία δια της αγοράς ως μηχανισμός ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας των τραπεζών. Βασικό μέλημα της Επιτροπής είναι η εισαγωγή εποπτικών μέτρων ώστε να προαχθεί η ασφάλεια και η υγιής βάση τόσο στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς όσο και στα τραπεζικά ιδρύματα. Καίριας σημασίας σε αυτή την περίπτωση είναι η ανακάλυψη στοιχείων αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια μιας τράπεζας καθώς και κατά πόσο επικίνδυνο καθίσταται να είναι για την ίδια. Τέτοιου είδους στοιχεία δίνουν το δικαίωμα σε όσους συμμετέχουν στην αγορά, είτε πρόκειται για καταθέτες, είτε δανειστές και δανειζόμενους, να αξιολογούν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η πειθαρχία της αγοράς και η ενίσχυση της διαφάνειας πηγάζει από την επιβολή κανόνων ενώ συγχρόνως ενισχύει τον εποπτικό έλεγχο δημιουργώντας όφελος για τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, τους επενδυτές, τους καταθέτες και του τραπεζικού συστήματος ως σύνολο. Αναγνωρίζεται από την Επιτροπή ότι

---

⁴¹ Αγγελόπουλος ΧΡ. Παναγιώτης, «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδ. ΑΘ. Σταμούλης 2010, Σελ. 759-760

διαμέσου του Πυλώνα III επιτάσσεται η υλοποίηση της χρησιμοποίησης των διεθνών λογιστικών προτύπων (Δ.Λ.Π), ενώ συγχρόνως απαιτείται η μεταβολή των απαιτήσεων σύμφωνα με τις εξελίξεις που πραγματοποιούνται όχι μόνο στην τραπεζική αλλά και στην χρηματοπιστωτική βιομηχανία γενικότερα. Η διοίκηση που απαρτίζει σε κάθε περίπτωση ένα τραπεζικό ίδρυμα έχει την αρμοδιότητα να επιλέξει το μέσο και την τοποθεσία για την αποκάλυψη των στοιχείων της. Ωστόσο, υπάρχουν διαδικασίες που ακολουθούνται δια της εφαρμογής των διεθνών λογιστικών προτύπων όπως η δημοσιοποίηση των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων (annual financial statements) σε συνδυασμό με τα συμπεράσματα των ελεγκτών (auditors). Στις περιπτώσεις όπου η διοίκηση ασχολείται με μη υποχρεωτικές πληροφορίες, είναι απαραίτητο να αναφερθεί ο τρόπος δημοσίευσης (πχ. Διαδίκτυο) καθώς και να επαληθευθεί η υλοποίηση του.

Η κάθε τράπεζα καλείται από την Επιτροπή και μέσω του Πυλώνα III να εφαρμόσει ένα έλεγχο σημαντικότητας (materiality test) ως προς την γνωστοποίηση ποιοτικών πληροφοριών σχετικά με την πορεία της. Εν προκειμένω αποτελούν πληροφορίες των οποίων ίσως η παράλειψη ή μια λανθασμένη διατύπωση τους ενδέχεται να διαστρεβλώσει τις αποφάσεις του επενδυτή σχετικά με αυτές. Ως προς τον έλεγχο, δεν τίθενται περιορισμοί ούτε και υποδείξεις. Βέβαια, η Επιτροπή καλεί τις τράπεζες να ακολουθήσουν μια ποιοτική επιλογή πληροφοριών που κρίνουν σημαντική προς δημοσίευση. Πρόκειται για δημοσιεύσεις που θα πραγματοποιούνται κάθε έξι μήνες με ορισμένες αποκλίσεις σε ποιοτικές πληροφορίες και περιλήψεις όσον αφορά την πολιτική της διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας ενώ η δημοσίευση τους πραγματοποιείται κάθε χρόνο. Ως εκ τούτου, κάθε τέσσερις μήνες από μεγάλες διεθνείς τράπεζες δημοσιεύονται στοιχεία αναφορικά με το Tier I καθώς και τους λόγους κεφαλαιακής τους επάρκειας. Στα ίδια χρονικά πλαίσια δημοσιεύσεων πρέπει να κυμαίνονται και τα τραπεζικά ιδρύματα όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί μια δραστική μεταβολή στην έκθεση της εκάστοτε τράπεζας σε ρίσκο. Σε κάθε περίπτωση βέβαια όπου οι τράπεζες προβαίνουν σε δημοσιεύσεις σημαντικών πληροφοριών, δεν πρέπει να

υπερβαίνουν τα χρονικά πλαίσια των προθεσμιών που έχουν τεθεί από τις τοπικές αρχές.

Καθοριστικής σημασίας αποτελεί επίσης και το ζήτημα των εμπιστευτικών πληροφοριών (confidential information). Αναφέρονται δηλαδή σε ποιοτικές κυρίως πληροφορίες της τράπεζας που είναι αδύνατον να δημοσιευτούν λόγω του ότι συνδέονται άμεσα με τους πελάτες της και κάτι τέτοιο είναι νομικά παράνομο, είτε λόγω ζητημάτων αναφορικά με τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της τράπεζας. Εξάλλου ένα τραπεζικό ίδρυμα δεν θα επιθυμούσε να γνωστοποιήσει τα πλεονεκτήματα του στον ανταγωνισμό. Σε σχέση με τέτοιου είδους ζητήματα, προτείνεται από την Επιτροπή η δημοσίευση γενικών πληροφοριών στις οποίες θα επισυνάπτεται σχετική ανακοίνωση με την επεξήγηση προς τις αρχές και τους επενδυτές των λόγων που εμπόδισαν την μη λεπτομερή παρουσίαση της εν λόγω πληροφορίας (λόγου χάρη με θέματα που αφορούσαν σε ποιοτικά data). Σε κάθε περίπτωση, η όποια έγκριση των δημοσιευμένων πληροφοριών προέρχεται από το διοικητικό συμβούλιο της εκάστοτε τράπεζας.⁴²

Συμπληρώνοντας τονίζεται ότι απ' όσα ορίζονται από τον Πυλώνα III, η έννοια της διαφάνειας είναι άμεσα συνυφασμένη με το Διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας, υπονοώντας την υποχρεωτική ανακάλυψη αξιόπιστων πληροφοριών που να καθιστά ικανούς τους χρήστες τους να προβούν σε ακριβείς εκτιμήσεις ως προς την χρηματοοικονομική κατάσταση, την αποδοτικότητα και την συνολική έκθεση σε τραπεζικούς κινδύνους. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή προτείνει την εισαγωγή και υιοθέτηση ενιαίας πολιτικής κοινοποίησης από όλες τις τράπεζες. Στην ουσία πρόκειται για μια πολιτική που θα περιγράφει το στόχο, την στρατηγική και την δραστηριότητα της κάθε τράπεζας για τη δημόσια κοινοποίηση των πληροφοριών της σε χρηματοοικονομικό και αποδοτικό επίπεδο.⁴³

---

⁴² Παναγόπουλος Γιάννης και Πελετίδης Γιάννης, «Βασιλεία II: Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα», Κέντρο Προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών - Αθήνα 2007, Σελ. 273-275

⁴³ Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος και Λεμονάκης Χρήστος (2009), «Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου», Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Σελ. 38

4.4 Σύγκριση των κανονιστικών πλαισίων και παρουσίαση των αδυναμιών και ελλείψεων που εμπεριέχουν

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσω της εφαρμογής του Συμφώνου «Βασιλείας I» και της εξελικτικής του μορφής στο Σύμφωνο «Βασιλείας II» προσπαθεί να επιτύχει όχι μόνο την ασφάλεια αλλά και την υγεία. Ο αγώνας εδραίωσης των κανονιστικών πλαισίων και η προαγωγή του τραπεζικού συστήματος σε ένα άρτια οργανωμένο σύνολο δεν απέφερε και στον υπέρτατο βαθμό τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Παρόλο που η Συμφωνία της Βασιλείας αποτελούσε τα στοιχεία εκείνα που θα προστάτευαν το χρηματοπιστωτικό σύστημα από την καταστροφή, δεν πρέπει να παραλειφθούν και οι αδυναμίες που υποβόσκουν.

Κάνοντας αρχή από την Συμφωνία της Βασιλείας I, διαφαίνεται ότι οι τράπεζες άρχισαν σταδιακά να κάνουν “regulatory arbitrage κεφαλαίων” (πχ. Τιτλοποιήσεις δανείων) λόγω του ότι οι σταθμιστές κινδύνου των στοιχείων του ενεργητικού δεν αντικατόπτριζαν τον πραγματικό κίνδυνο των στοιχείων. Στην ουσία, η Συμφωνία δεν λάμβανε τον λειτουργικό ως βασικό κίνδυνο για τα τραπεζικά συστήματα αλλά στάθμιζε τα στοιχεία του ενεργητικού με τον πιστωτικό κίνδυνο. Η Συμφωνία σε διάφορες χώρες του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) έδινε το δικαίωμα παροχής δανείων με υψηλά ρίσκα ενώ η στάθμιση ήταν 0%, χωρίς ωστόσο να συμπεριλαμβάνεται ο αναλαμβανόμενος πιστωτικός κίνδυνος. Εν τέλει, οι σταθμίσεις του κανόνα που σχετίζονται με την κεφαλαιακή επάρκεια του Συμφώνου της Βασιλείας δεν προέρχονταν από την αξιολόγηση των κριτηρίων της πιστοληπτικής ικανότητας. Αντίθετα στηρίζονταν κατά βάση στην συμμετοχή ή όχι της χώρας στην οποία ανήκαν τα τραπεζικά ιδρύματα του ΟΟΣΑ. Η ανάπτυξη πολύπλοκων χρηματοοικονομικών προϊόντων όχι μόνο ανέδειξε τις αδυναμίες αλλά έδωσε το έναυσμα για αύξηση πάσης φύσεως κινδύνων.⁴⁴

---

⁴⁴ Μελάς Κώστας, «Εισαγωγή στην Τραπεζική-Χρηματοοικονομική Διοικητική», Εκδ. Εξάντας 2009, Σελ. 381-382

Παράλληλα, αρχικός στόχος της δημιουργίας των Συμφώνων της Επιτροπής της Βασιλείας ήταν η δημιουργία ενός *forum*, χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα και κανονιστική εξουσία. Μια πιθανή παραβίαση των όρων δεν θα είχε νομικές κυρώσεις ενώ η εποπτεία καθίστατο ελάχιστη. Αναγνωρίζοντας ότι η «Βασιλεία I» είχε καταστεί πλέον παρωχημένη και ανεπαρκής στην προσπάθεια της να ανταποκριθεί στα καινούργια δεδομένα, ξεκίνησαν οι διαδικασίες για την αναθεώρηση των ισχυόντων κανόνων. Έτσι λοιπόν προκύπτει η εφαρμογή της «Βασιλείας II» με την προσδοκία να επιτευχθεί η ισορροπία προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Βέβαια εξακολουθούν να απουσιάζουν οι δεσμεύσεις, ενώ υφέρπει και το πρόβλημα της αλόγιστα μεγάλης ρευστότητας. Θεωρείτο εν προκειμένω η ύπαρξη ρευστότητας ως μια ένδειξη δύναμης, που χαλάρωνε τα πιστωτικά κριτήρια. Συγχρόνως υπερεκτιμήθηκαν τα αναγκαία κεφάλαια αφού η παρουσία μιας πολιτικής ανάληψης κινδύνων ήταν απαραίτητη, ωστόσο απουσίαζε από το Σύμφωνο της «Βασιλείας II». Ως εκ τούτου, παρατηρήθηκε μια στάση υποτίμηση κάποιων τραπεζικών κινδύνων και μια κίβδηλη πεποίθηση για την ικανότητα των τραπεζών να τους αντιμετωπίσουν. Κάτι τέτοιο, σε βάθος χρόνου αποδείχθηκε καταστροφικό αναπολώντας την ικανότητα που θα επέδειχνα τα πιστωτικά ιδρύματα προς την αντιμετώπιση των επερχόμενων κρίσεων. Συγχρόνως, μέσα από το πλαίσιο της «Βασιλείας II» είχε εισαχθεί το ζήτημα του λειτουργικού κινδύνου, σχετικά με την λήψη ορισμένων αποφάσεων και την εταιρική διακυβέρνηση. Παρόλ' αυτά, διοικήσεις των τραπεζών όπως διαφάνηκε εκ των υστέρων δεν επέδειξαν την απαιτούμενη ανταπόκριση προς την διαχείριση των κινδύνων. Επικαλούμενοι τα υψηλά ποσοστά κερδοφορίας, δεν εφάρμοζαν τις αρχές και τα πρότυπα με ορθολογισμό και σύνεση οδηγώντας τα τραπεζικά ιδρύματα σε ακόμη μεγαλύτερη έκθεση σε κίνδυνο.⁴⁵

Εντούτοις, οι τρεις πυλώνες που απαρτίζουν την «Βασιλεία II» είναι αλληλένδετοι και συνυπάρχουν, με αποτέλεσμα να θεωρείται αβάσιμη η τοποθέτηση ότι η Συμφωνία είναι πλήρως εφαρμοσμένη αν δεν τεθούν και οι τρεις σε εφαρμογή. Υπογραμμίζεται παράλληλα και ο ρόλος της διαδικασίας της

---

⁴⁵ Σαπουντζόγλου και Πεντόνης, «Τραπεζική Οικονομική», Εκδ. Μπένου, Αθήνα 2009

εποπτικής επιθεώρησης και πειθαρχίας στην αγορά ως βασικά συμπληρώματα στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Το Σύμφωνο της «Βασιλείας II» κατάφερε μέχρι ενός σημείου να διασφαλίσει την εποπτεία για την επιμέρους διαχείριση του εκάστοτε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος αναλόγως των μεθόδων διαχείρισης των κινδύνων που έχουν επιλεγεί. Οι τράπεζες καλούνται να διατηρούν τις ζημιές τους χαμηλότερα από τις τιμές των ιδίων κεφαλαίων προσαρμοσμένα στις βάσεις των παραμέτρων των ζημιών. Μέσα από την διαδικασία της παρακολούθησης και του ελέγχου καθρεπτίζονται τα θετικά που αναβράζουν από την Συμφωνία, ειδικά και με την εφαρμογή της μεθόδου αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων.⁴⁶ Η πάροδος του χρόνου και οι αλλαγές που σημειώνονται οδηγούν στην αναθεώρηση και τον εμπλουτισμό των μέχρι πρότινος ισχυόντων κανόνων και αρχών, κρίνοντας αναγκαία την εφαρμογή της «Βασιλεία III», η ανάλυση της οποίας ακολουθεί.

4.5 Βασιλεία III

Το 2009, παρουσιάζεται και δημοσιεύεται ένα αναθεωρημένο πλαίσιο κανόνων και εφαρμογών σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι εμπλουτισμένοι κανόνες αποτέλεσαν την «Βασιλεία III», μια βελτιωμένη έκδοση της «Βασιλείας II». Η εικόνα που άφησε πίσω της η οικονομική κρίση του 2008 έκρινε ως απαραίτητη την μελέτη των συνθηκών που οδήγησαν σε μια τέτοια κατάσταση καθώς επίσης και την ενίσχυση των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας σε παγκόσμια εμβέλεια. Αρχικός στόχος ήταν η τόνωση και αναγέννηση των τραπεζών αλλά συγχρόνως και η ενδυνάμωση της διαφάνειας στον τραπεζικό τομέα. Αρχικά, ενισχύεται το κάθε τραπεζικό ίδρυμα ξεχωριστά και εν συνεχεία αντιμετωπίζονται οι συστημικοί κίνδυνοι. Αναμφίβολα τα δυο αυτά στοιχεία είναι αλληλένδετα νοουμένου ότι μια ενίσχυση των τραπεζών θα οδηγούσε σε ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων εκδήλωσης μιας συστημικής κρίσης.

---

⁴⁶ Φαρσαρώτας Δ. Ιωάννης (2009) «Κατανοώντας τη Σύγχρονη Τραπεζική», Αθήνα - Κομοτηνή: ANT. N. ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Σελ. 487-489

Το Σύμφωνο της «Βασιλείας III» αποτελεί ένα συνονθύλευμα κανόνων που καθρεπτίζουν τις σύγχρονες τάσεις αποσκοπώντας στην ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου το οποίο ελέγχει την λειτουργία των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό το τραπεζικό σύστημα καταφέρνει να βρίσκεται υπο την αιγίδα μιας τακτικής εποπτείας προς τους επερχόμενους κινδύνους. Τα νέα μέτρα που λαμβάνονται αποβλέπουν στην ενίσχυση της ικανότητας του τραπεζικού συστήματος να αντιμετωπίζει τις αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από μια χρηματοπιστωτική κρίση καθώς και στον τρόπο διαχείρισης των δύσκολων συνθηκών που εμπρικλείουν μια τέτοια κατάσταση. Μέσω της εφαρμογής των κανόνων της «Βασιλείας III» γίνεται εφικτή η προώθηση της διαφάνειας και της συνέπειας ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια. Κάτι τέτοιο καταφέρνει να επιτευχθεί δια της εγκαθίδρυσης μιας αυστηρότερης μορφής κανόνων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. Έτσι προκύπτει μια σημαντική προσέγγιση σε υψηλής ποιότητας, ως προς την μορφή, κεφάλαια (πχ. καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο), δίνοντας την ευκαιρία στα τραπεζικά ιδρύματα να απορροφούν πιθανές ζημίες ένεκα των κινδύνων στους οποίους είναι εκτεθειμένες. Την ίδια στιγμή, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας εξακολουθεί να βρίσκεται στο 8% ενώ ισοδυναμεί με τον λόγο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1 capital + Tier 2 capital) προς το σύνολο των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους καθώς και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Τα βασικά ίδια κεφάλαια (Tier 1 capital) απαρτίζονται από δυο κατηγορίες στοιχείων:

1. Τα κύρια στοιχεία «common equity Tier 1 capital» τα οποία αποτελούν το κεφάλαιο που δόθηκε στους μετόχους σε επίπεδο κοινών μετοχών, τα αποτελέσματα εις νέον, τα εμφανή αποθεματικά, κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι κοινές μετοχές που εκδόθηκαν από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους και ανήκουν σε τρίτους καθώς και η διαφορά της έκδοσης των πιο πάνω μετοχών υπέρ του άρτιου.
2. Τα πρόσθετα στοιχεία «additional Tier 1 capital» εμπεριέχουν τις προνομιούχες μετοχές καθώς και τους ομολογιακούς τίτλους οι οποίοι

διακατέχονται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: έχουν εκδοθεί με το ποσό έκδοσης τους να καταβάλλεται ολόκληρο, δεν καθορίζεται η διάρκεια τους, έχουν μειωμένες εξασφαλίσεις εν συγκρίσει με τους καταθέτες και τους πιστωτές, δεν περιέχουν ειδικές ρήτρες ενώ ο εκδότης τους έχει το δικαίωμα ανάκλησης μετά από το πέρας των πέντε ετών και νοουμένου ότι υπόκεινται σε ορισμένες προϋποθέσεις. Ως εκ τούτου, στα πρόσθετα στοιχεία περιλαμβάνονται και τίτλοι που συγκροτούνται από τα πιο πάνω χαρακτηριστικά και έχουν εκδοθεί από θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών που υπάγονται στην ενοποιημένη εποπτεία τους. Βέβαια δεν περιλαμβάνονται στα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων, ούτε και η διαφορά της έκδοσης προνομιούχων μετοχών που αποτελούν στοιχείο της κατηγορίας υπέρ το άρτιο.

Παράλληλα, τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων αγγίζουν το 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Επίσης το σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχεται στο 6% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και στοιχείων εκτός ισολογισμού. Τονίζεται ότι στις πρόνοιες του Συμφώνου «Βασιλείας II», το ποσοστό αυτό άγγιζε το 4%. Ωστόσο, τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 capital) δεν υπερβαίνουν το 2% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού, ενώ αποτελούνται από τα κάτωθι χαρακτηριστικά: προνομιούχες μετοχές και ομολογιακούς τίτλους ορισμένης διάρκειας καθώς και κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους τα οποία δεν υπερβαίνουν το 1,25% των στοιχείων του σταθμισμένου ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.⁴⁷

Από την άλλη πλευρά, αποσκοπώντας στον περιορισμό της μόχλευσης, το πλαίσιο της «Βασιλείας III» εισάγει ένα εργαλείο υπολογισμού το οποίο καλείται «συντελεστής μόχλευσης». Λειτουργεί συμπληρωματικά προς τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ενώ ορίζεται ως ο λόγος των βασικών ιδίων κεφαλαίων προς τα ανοίγματα τους εντός και εκτός του ισολογισμού. Δεν σταθμίζονται με

⁴⁷ BCBS (2011), *Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking system*, παρ. 52-61

συντελεστές κινδύνου, δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός απαιτήσεων και υποχρεώσεων ενώ το ύψος του ορίζεται στο 3%. Η τελική εφαρμογή του συντελεστή μόχλευση θα ξεκινήσει τον Ιανουάριο του 2018, επιδιώκοντας η Επιτροπή σε αυτό το διάστημα να διαπιστώσει την αλληλεπίδραση του συντελεστή με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις βάσει των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού. Όποιες αλλαγές ή και τροποποιήσεις κριθούν απαραίτητες θα πραγματοποιηθούν στις αρχές του 2017, με την τελική μορφή και εφαρμογή να λαμβάνει χώρα με την έναρξη του 2018.⁴⁸

Για πρώτη φορά και σε ένα διεθνές πλαίσιο εισάγονται μέσα από την «Βασιλεία III» δύο συντελεστές ρευστότητας οι οποίοι επιδιώκουν την εξάλειψη των προβλημάτων μεταξύ επενδυτών και χρηματοδοτήσεων. Κάτι τέτοιο επιτυγχάνεται μέσα από την θέσπιση εν αρχή του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας «liquidity coverage ratio – LCR» εντός 30 ημερών, καθώς επίσης και μέσω του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης «net stable funding ratio – NSFR» και αφορά σε περίοδο 12 μηνών. Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας ορίζεται ως ο λόγος του αποθέματος των ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, τα οποία χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα, με τις συνολικές καθαρές ταμειακές εκροές κατά τις επόμενες 30 ημερολογιακές ημέρες ενώ το ύψος του πρέπει να είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 100%. Με την εγκαθίδρυση και εφαρμογή του συντελεστή ρευστότητας, εξασφαλίζεται η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού υψηλής ποιότητας, τα οποία έχουν την δυνατότητα μετατροπής σε μετρητά και κάλυψης των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων εντός 30 ημερών. Τέτοιες ακραίες ωστόσο περιπτώσεις υπάρχουν σε περιόδους οικονομικής κρίσης με τα τραπεζικά ιδρύματα να βρίσκονται σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης. Ο συντελεστής ορίστηκε αρχικά στο 60% ενώ επιδιώκεται από την 1 Ιανουαρίου 2019 να είναι κατ' ελάχιστον 100%.⁴⁹

---

⁴⁸ BCBS (2010), *Basel III: international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*, παρ. 151-153

⁴⁹ BCBS (2013), *Basel III: international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*, παρ. 22-27

Μέσα από την χρηματοπιστωτική κρίση που πρόσφατα παρουσιάστηκε, διαφάνηκε η βούληση από πλευράς τραπεζών για παραχώρηση υψηλών αμοιβών σε μετόχους και προσωπικό παραγκωνίζοντας τις δύσκολες οικονομικά συνθήκες. Ένα τέτοιο βήμα ωστόσο κατακρινόταν από τις εποπτεύουσες αρχές, αφού έθετε σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καταθετών νοουμένου ότι επηρεάζονται οι αποδόσεις τους την ίδια στιγμή όπου μέτοχοι απολαμβάνουν υψηλές αποδόσεις. Μέσα από το αναθεωρημένο πλαίσιο της «Βασιλείας III» επιδιώκεται η καθιέρωση του κεφαλαιακού αποθέματος για λόγους συντήρησης, επιβάλλοντας στα τραπεζικά ιδρύματα να διατηρούν υψηλότερο ποσοστό των κερδών τους. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο απαραίτητη είναι η εφαρμογή περιορισμών όσον αφορά τα διανεμόμενα κέρδη και μερίσματα ισχυροποιώντας έτσι οι τράπεζες τα κεφάλαια τους. Η «Βασιλεία III» εισάγει τον δείκτη κεφαλαιακού αποθέματος στα πλαίσια της μακροοικονομικής της πολιτικής, για λόγους συντήρησης «capital conservation buffer». Σε περιόδους που δεν υπάρχει το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης, μέσω αυτής της διάταξης τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται να σχηματίζουν ένα κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης, ανατρέποντας δυσάρεστα αποτελέσματα που τυχόν να προκύπτουν από μια επερχόμενη κρίση. Για λόγους συντήρησης το κεφαλαιακό απόθεμα αποτελεί επέκταση των ελαχίστων ιδίων κεφαλαίων, με το ύψος του να ορίζεται για τις τράπεζες στο 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους ενώ το απαρτίζουν τα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων. Οι εν λόγω διατάξεις τίθενται σε εφαρμογή από τον Ιανουάριο του 2016 μέχρι και την 1^η Ιανουαρίου 2019.⁵⁰

Επιδιώκεται μέσα από το σύμφωνο της «Βασιλείας III» η εισαγωγή μιας σειράς μέτρων με στόχο την αντιμετώπιση των επερχόμενων δύσκολων συνθηκών. Αφορά σε ένα υπολογισμό προβλέψεων που στηρίζονται σε μελλοντικούς χειρισμούς, την υποχρεωτική χρήση των εκτιμήσεων LGD σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, την αλλαγή στο τρόπο χειρισμού της αναμενόμενης ζημιάς καθώς και την εισαγωγή ενός προτύπου ελάχιστης ρευστότητας ευρείας κλίμακας. Τα πιστωτικά ιδρύματα καλούνται πλέον να διατηρούν ένα σεβαστό

⁵⁰ BCBS (2011), *Basel III: a global regulatory framework for more resilient banks and banking system*, παρ. 129

αριθμό αποθεμάτων “υψηλής ποιότητας” ρευστών περιουσιακών στοιχείων ώστε σε περιόδους οικονομικής κρίσης να μπορούν σε διάστημα 30 ημερών να καλύψουν τις καθαρές εκροές των κεφαλαίων τους. Ως προς την παράμετρο αυτή, περίοδοι που χαρακτηρίζονται από αξιοσημείωτη οικονομική ανάπτυξη θα υποχρεώνουν τα τραπεζικά ιδρύματα να παρακρατούν ακόμη πιο ψηλό αποθεματικό από αυτό που προβλέπεται ώστε όχι μόνο να καλύπτουν αλλά και να ενισχύουν τον Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας σε δυσμενείς οικονομικά συνθήκες.⁵¹

Η εισαγωγή και η εφαρμογή των κανονιστικών πλαισίων στη πάροδο του χρόνου κατέδειξε όχι μόνο τα θετικά, αλλά και ελλείψεις που εμπεριέχονται σε αυτά. Όπως χαρακτηριστικά υπογραμμίζει σε έκθεση της η Fitch Ratings, με την εφαρμογή του νέου αναθεωρημένου εποπτικού πλαισίου, τα 29 στο σύνολο τους παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συστημικού χαρακτήρα θα αναγκαστούν να προσθέσουν κεφάλαια που αγγίζουν τα 566 δις. δολάρια προς ανάγκη κάλυψης των νέων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας μέχρι και την πλήρη εφαρμογή του πλαισίου την 1^η Ιανουαρίου 2019. Η εφαρμογή του συμφώνου της «Βασιλείας III» σε βάθος χρόνου ενδέχεται να επιφέρει μειώσεις όσον αφορά την μέση απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ROE) των τραπεζικών ιδρυμάτων σε ποσοστό που ίσως να ξεπερνά και το 20%. Αιτία που οδηγεί σε τέτοια αποτελέσματα δεν είναι άλλη από την προσπάθεια των πιστωτικών ιδρυμάτων να αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαίων και μια αδυναμία τους να προχωρήσουν σε διανομή των κερδών για τις επόμενες χρονιές.⁵²

Ωστόσο, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο οι νέες διατάξεις να οδηγήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα στην συρρίκνωση της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων. Αναντίλεκτα μια τέτοια εξέλιξη θα επηρέαζε αρνητικά τόσο την πραγματική οικονομία όσο και την ανάπτυξη στο σύνολο της. Η διαστρέβλωση της ομαλής λειτουργίας του κύκλου της πραγματικής οικονομίας,

⁵¹ Χριστόπουλος Γ. Απόστολος, Ντόκας Γ. Ιωάννης, «Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας», Εκδ. Κριτική 2012, Σελ. 199-204

⁵² Fitch Rating (2012), «Stricter Basel III capital rules pose return on equity challenge for global banks» k.reuters.com/article/idUKWLB988720120517

είτε μέσω μιας πληγής στα νοικοκυριά είτε στις επιχειρήσεις, χωρίς αμφιβολία διαταράσσει την διοχέτευση κεφαλαίων στην αγορά και κατ' επέκταση την πρόοδο της οικονομίας ενός κράτους. Από την άλλη πλευρά, η ανάγκη άντλησης μεγάλου ποσοστού κεφαλαίων από τις αγορές, κυρίως μέσω της έκδοσης νέων μετοχών, δεν αποκλείεται να επηρεάσει την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων τους. Με αυτό τον τρόπο προσέρχονται σε μειονεκτική θέση ανταγωνισμού απέναντι σε επιχειρήσεις άλλων κλάδων που δραστηριοποιούνται σε μια οικονομία, οι οποίες είτε θα διατηρηθούν στα ίδια επίπεδα ή θα αυξάνονται. Ως εκ τούτου, η ανάγκη μείωσης του κόστους που προκύπτει για τις τράπεζες δεν αποκλείεται να τις ωθήσει σε μια μετατόπιση των δραστηριοτήτων τους σε χώρες που χαρακτηρίζονται από ρυθμιστικά εποπτικά πλαίσια χαλαρής φύσεως. Παράλληλα, η εν λόγω στροφή των τραπεζικών ιδρυμάτων ενδέχεται να γίνει και προς τμήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος τα οποία επίσης διακατέχονται από ένα ήπιο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. Μια τέτοια τροπή των γεγονότων θα καθόριζε σε σημαντικό βαθμό την έκβαση των γεγονότων όχι μόνο σχετικά με την πορεία των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά κυρίως του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολο του. Η εποπτεία και ο έλεγχος αποτελούν στοιχεία τα οποία με κάθε τρόπο χρίζουν προσοχής, ενώ η παρουσία τους αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σταθερότητας, της προόδου και της εξέλιξης. Εν κατακλείδι, οι κανόνες του Συμφώνου της Επιτροπής της Βασιλείας υστερούν ως προς την δεσμευτικότητα και τον νομικό εξαναγκασμό. Με αυτό τον τρόπο, η υιοθέτηση των διατάξεων που πρεσβεύει, αλλά και η εφαρμογή τους, επαφίεται στην βούληση του εκάστοτε νομοθέτη ρισκάροντας έτσι την αδυναμία ελέγχου σε περίπτωση μη υιοθέτησης.⁵³

Ένα λοιπόν από τα βασικότερα ζητήματα που χρίζουν επιτακτικής προσοχής είναι η ενσωμάτωση της «Βασιλείας III» και η διασφάλιση της εποπτείας, του

---

⁵³ Γκόρτσος Χρήστος, «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Χρηματοπιστωτικό δίκαιο, τεύχος I, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2011 <http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/syllogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>

ελέγχου αλλά και της ασφάλειας. Ο εγχώριος τραπεζικός τομέας της Κύπρου έχει δεχθεί ένα σοβαρότατο πλήγμα με τις αρνητικές οικονομικές συνθήκες να επηρεάζουν τόσο το ενεργητικό των τραπεζών όσο και την καταθετική τους βάση. Η ενίσχυση και η θωράκιση των κεφαλαίων τους αποτελεί προάγγελο της προσπάθειας των τραπεζικών ιδρυμάτων να ανταπεξέλθουν στους κανόνες του νέου κανονιστικού πλαισίου. Στο επόμενο κεφάλαιο που ακολουθεί, θα παρουσιαστεί η πορεία που ακολούθησε το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου μέχρι να φθάσει στο αποκορύφωμα της κρίσης καθώς και μια προσπάθεια εναρμόνισης του με τα αναθεωρημένα εποπτικά πλαίσια. Σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο θα επιτευχθεί η προβολή της εικόνας που θα διαμορφώσει η εμπιστοσύνη που θα επιδείξουν οι επενδυτές και οι μέτοχοι απέναντι στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου. Μακροπρόθεσμα, σε μια προσπάθεια επίτευξης των κεφαλαιακών στόχων που πρεσβεύει η «Βασιλεία III» θα κριθούν οι αυξήσεις των κεφαλαίων καθώς και τα κεφάλαια τα οποία θα χρειαστούν ώστε να διοχετευτούν στην πραγματική οικονομία και να επέλθει η προσδοκώμενη ανάπτυξη.

Κεφάλαιο 5

Κυπριακή Τραπεζική Κρίση

5.1 Το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου

Η προσπάθεια μετατροπής της Κύπρου σε ένα περιφερειακό κέντρο προσφοράς υπηρεσιών χρηματοοικονομικού χαρακτήρα αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη ανάπτυξης και εξέλιξης του χρηματοπιστωτικού τομέα. Ο αγώνας αυτός ξεκίνησε κατά την δεκαετία του 1970 δια της εισαγωγής ειδικού φορολογικού καθεστώτος για εταιρείες τις οποίες κατείχαν ξένοι και ασχολούνταν με εργασίες στο εξωτερικό. Παρόλο που η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε σηματοδότησε την κατάργηση του θεσμού της υπεράκτιας εταιρείας, η ίδια ένεκα και της φιλελευθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος εξακολουθούσε να παρουσιάζει αξιόλογα πλεονεκτήματα για εταιρείες διεθνούς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ο εταιρικός φόρος που άγγιζε το 10% ήταν ο χαμηλότερος μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και γενικότερα της Ευρώπης. Εντούτοις, η ελευθεροποιημένη πολιτική ξένων επενδύσεων σε συνάρτηση με την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων αποτέλεσαν το συνονθύλευμα των συνθηκών που οδήγησαν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού κλίματος.

Μέχρι και το 2000 η Κύπρος είχε ένα ελεγχόμενο και κλειστό χρηματοπιστωτικό σύστημα.⁵⁴ Στα τέλη του 2010 ο εγχώριος τραπεζικός τομέας αποτελείτο από 41 τράπεζες ενώ μόνο τρία πιστωτικά ιδρύματα εξ αυτών υπόκειντο σε κρατική

---

⁵⁴ Clerides Sofronis, «*The Collapse of the Cypriot Banking System: A Bird's Eye View*», University of Cyprus, 2014, Σελ. 6

ιδιοκτησία. Οι τράπεζες δεν είχαν εδραιώσει ανεπτυγμένα μοντέλα αποδοτικότητας και τεχνογνωσίας ούτε διατηρούσαν στενούς δεσμούς με επιχειρηματικούς ομίλους, ενώ υπήρχαν αυστηροί περιορισμοί στο βαθμό συμμετοχής σε μη τραπεζικές επιχειρήσεις. Η συσσώρευση κεφαλαίων και τα αρκετά καλά επίπεδα ρευστότητας που χαρακτήριζαν τις κυπριακές τράπεζες προέρχονταν κυρίως από τα υψηλά επίπεδα αποταμίευσης τα οποία αποτελούσαν την σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης. Η διοχέτευση των κεφαλαίων ως απόρροια και της εισροής ξένων επενδύσεων εστιαζόταν στον εγχώριο δανεισμό ύψους 45,8% και κυρίως στην ιδιωτική κατανάλωση και τις κατασκευές. Ο δανεισμός σύμφωνα με τις ενδείξεις του δευτέρου εξαμήνου του 2010 αποτελούσε το μεγαλύτερο στοιχείο του ενεργητικού των τραπεζών ενώ άγγιζε περίπου €60 δις ή €72 δις συμπεριλαμβανομένων των συνεργατικών ιδρυμάτων. Οι τράπεζες εξυπηρετούσαν τόσο την εταιρική όσο και την λιανική αγορά. Κατά την πενταετία 2005-2010 το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού του χρηματοπιστωτικού συστήματος αυξήθηκε τέσσερις φορές με το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης να προέρχεται από την άνοδο στο τομέα των δανείων. Ως προς τις υποχρεώσεις των τραπεζών, αυτές προέρχονταν από τις καταθέσεις των πελατών αντιπροσωπεύοντας το 80% των υποχρεώσεων σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Δεκεμβρίου 2010.

Η υποδομή των τραπεζών τα τελευταία χρόνια έχει ενισχυθεί με σύγχρονα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αλλά και παρακολούθησης των επιδόσεων του χαρτοφυλακίου των δανείων. Όλα ανεξαιρέτως τα τραπεζικά ιδρύματα του νησιού λειτουργούν υπο την εποπτεία κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας τους οποίους προβλέπει η Επιτροπή της Βασιλείας καθώς και από αντίστοιχες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον απαιτούμενο ελάχιστο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας να είναι 8%. Αξίζει να τονισθεί ότι το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου διακρινόταν ανέκαθεν για τα ικανοποιητικά επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας ενώ συμπληρωματικά και με τις αυξήσεις που ακολούθησαν το 2010 και 2011 στο μετοχικό κεφάλαιο από αρκετές τράπεζες, η κεφαλαιακή τους θωράκιση ενισχύθηκε. Τον Ιούλιο του 2011, με στόχο την επιπλέον ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών τροποποιείται κατ'

εντολή της Κεντρικής Τράπεζας η Οδηγία ως προς τις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις και τα Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα. Εισάγεται ένας νέος δείκτης που αναφέρεται στα Κύρια Βασικά Ίδια Κεφάλαια (Core Tier 1 Capital), με ελάχιστο όριο 8% και δυνατότητα προσαύξησης. Εξασφαλίζεται με αυτό τον τρόπο όχι μόνο η επίτευξη της σταθερότητας αλλά προάγεται και ο ανθεκτικός χαρακτήρας που παρουσιάζεται στον τραπεζικό τομέα.

Το επίπεδο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στην Κύπρο βρισκόταν μέχρι πρότινος σε υψηλά επίπεδα, με τον τραπεζικό τομέα να αποτελεί την κινητήρια δύναμη ως προς τους ρυθμούς ανάπτυξης και σταθερότητας. Η φιλελευθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε συνδυασμό με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησαν καινούργια δεδομένα και προοπτικές για την οικονομία.⁵⁵ Κατά την συγκεκριμένη περίοδο η οικονομία του νησιού χαρακτηριζόταν από μακροοικονομική σταθερότητα, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ότι κατά τα έτη 2000-2005 ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους παρουσίαζε ετήσια άνοδο 3,6%, ποσοστό ιδιαίτερος σημαντικό εν συγκρίσει με το αντίστοιχο άλλων χωρών. Την ίδια περίοδο επικρατούσαν στην κυπριακή οικονομία συνθήκες πλήρους απασχόλησης, χαμηλός πληθωρισμός σε συνδυασμό με τη παρουσία ενός ισχυρού νομίσματος ενώ κατά το 2005 το κατά κεφαλήν εισόδημα έφτανε το 83% του μέσου όρου της Ε.Ε. Όμοια ανάπτυξη είχε λάβει και το τραπεζικό σύστημα με έκδηλή την χρηματοοικονομική του διαμεσολάβηση καθώς και μια πλειάδα υπηρεσιών και προϊόντων που πρόσφερε. Ένα χρόνο μετά την ένταξη του νησιού στην Ε.Ε και μολονότι το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα χαρακτηριζόταν από ένα αρνητικό κλίμα, οι κυπριακές τράπεζες διατηρούσαν την ευρωστία τους με ισχυρή ρευστότητα και υψηλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας.⁵⁶

---

⁵⁵ Ορφανίδης Αθανάσιος και Συρίχας Γιώργος, «Κυπριακή Οικονομία. Ανασκόπηση – Προοπτικές - Προκλήσεις», Εκδόσεις Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου 2012, Σελ. 271-280

⁵⁶ Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου (Association of Cyprus Banks) <http://www.acb.com.cy/>

5.2 Το χρονικό της κυπριακής τραπεζικής κρίσης

Το 2008 αποτέλεσε σταθμό στις εξελίξεις του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, όπου ειδικότερα κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου του ιδίου έτους η διεθνής αναταραχή ήταν έκδηλη ιδιαίτερα και μετά την κατάρρευση του επενδυτικού τραπεζικού κολοσσού, Lehman Brothers στις ΗΠΑ. Για την Κύπρο, το 2008 υπήρξε ορόσημο στις εξελίξεις των γεγονότων ένεκα και της ένταξης του νησιού στην Ε.Ε. Η έλευση της χρηματοπιστωτικής κρίσης μέχρι εκείνου του σημείου δεν φάνηκε να επηρεάζει ιδιαίτερα την κυπριακή οικονομία. Ήδη από το 2007 και καθ' όλη τη διάρκεια του 2008 ο ρυθμός ανάπτυξης των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα συνέχισε με την ίδια ανοδική πορεία, ενώ η οικονομική δραστηριότητα κατάφερε τον Οκτώβριο του 2008 να αγγίξει το 41,7%. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2008 ο ρυθμός ανάπτυξης έπεσε στο 34,7% διατηρώντας ωστόσο ένα ιστορικά ψηλό επίπεδο. Η επιβράδυνση και μείωση του ρυθμού ανάπτυξης προήλθε κυρίως από τις αυξήσεις στα δανειστικά επιτόκια σε συνδυασμό με τις αυστηρότερες συνθήκες χρηματοδότησης. Ένα χρόνο αργότερα, το 2009 η κυπριακή οικονομία ήρθε αντιμέτωπη με τις αρνητικές διεθνείς οικονομικές συγκυρίες με πρωτοφανή πτώση στους δείκτες της. Μιλώντας με ποσοστά, το 2009 η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων έφτασε στο 8,4%, συγκρίνοντας την βέβαια και με την ένταση της οικονομικής κρίσης που κατά το 2008 είχε αγγίξει το 15,9%.

Μείωση σημειώθηκε στα καθαρά επιτοκιακά περιθώρια από 2,41% το 2008 σε 2,02% το 2009 αποτέλεσμα και του έντονου ανταγωνισμού με σκοπό την προσέλκυση καταθέσεων. Σε αρκετά υψηλά επίπεδα παραμένουν και οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας με τον μέσο Συνολικό Δείκτη να είναι 12,1% καταδεικνύοντας την ικανότητα των κυπριακών τραπεζών να λειτουργήσουν κάτω από την αιγίδα και ενός αυστηρότερου εποπτικού πλαισίου. Όσον αφορά την ρευστότητα των κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων, κυμαίνεται σε αρκετά καλά επίπεδα με τον μέσο όρο δανείων προς καταθέσεις να είναι 1.00 και σαφώς πολύ χαμηλότερο από το 1.67 που αντιστοιχεί στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο.⁵⁷ Η

⁵⁷ Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Ετήσιες Εκθέσεις 2008-2009», <http://www.centralbank.gov.cy>

Κύπρος αποτέλεσε κατά το πρώτο τρίμηνο του 2009 την μοναδική χώρα στην ζώνη του ευρώ η οποία παρουσίαζε θετικό ρυθμό ανάπτυξης, απόρροια μιας συντηρητικής μεθοδολογίας που ακολουθούσε ο χρηματοπιστωτικός τομέας αλλά και η αυστηρή του εποπτεία σε συνδυασμό με την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου μετά και από την υιοθέτηση του ευρώ. Λόγω της επικέντρωσης του χρηματοπιστωτικού τομέα σε παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες αλλά και της εξάρτησης του από την εγχώρια λιανική χρηματοδότηση, ήταν έκδηλη η πεποίθηση ότι θα παραμείνει στερεός και αλώβητος από την επίδραση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η εμπιστοσύνη απέναντι στο τραπεζικό σύστημα ήταν δεδομένη, στοιχείο που καταδείκνυε η εισροή εγχώριων αλλά και ξένων καταθέσεων.⁵⁸

ΚΥΡΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ 2008 - 2009

	ΚΥΠΡΟΣ		ΕΕ-27 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ
	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2008
ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ			
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων	8,4%	15,9%	-3,0%
Απόδοση Ενεργητικού	0,6%	1,1%	-0,1%
Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο	2,02%	2,41%	1,14%
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ			
Δάνεια προς καταθέσεις	1,00	0,95	1,67
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ			
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	12,1%	10,9%	11,7%
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας – Πυλώνας I	9,3%	8,0%	8,3%

Πηγή: Πληροφορίες Από Τράπεζες Μέλη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα «EU Banking Sector Stability», Αύγουστος. 2009

Πίνακας 1: Κύριοι Δείκτες Τραπεζικού Τομέα 2008 – 2009

⁵⁸ StockWatch, «Η παγκόσμια κρίση έχει αρχίσει να επηρεάζει την Κύπρο», 2009

<http://www.stockwatch.com.cy>

Κατά το 2010, και εν συνεχεία των δύσκολων οικονομικά συνθηκών που επικρατούσαν και κυρίευαν την παγκόσμια οικονομία, η Κύπρος επηρεαζόταν από τις διεθνείς εξελίξεις με σημάδια πτώσης σε αρκετούς δείκτες. Παρουσιάζεται μια σημαντική μείωση του δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων από 11,1% που βρισκόταν το 2009 στο 7,3%. Μείωση κατά 0,3% παρουσιάζει ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού. Εντούτοις, παρά τις αυξήσεις στο κόστος χρηματοδότησης, οι τράπεζες διατήρησαν το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο περίπου στα ίδια επίπεδα με αυτά του 2009. Αύξηση παρουσιάστηκε στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας κατά το 2010, φτάνοντας το 12,5%, ποσοστό κατά πολύ πιο υψηλό από το ελάχιστο εποπτικό όριο που ήταν 8%. Μια τέτοια εξέλιξη αποτελεί κίνητρο αρκετών τραπεζών να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια μέσω επιτυχημένων εκδόσεων κεφαλαίων. Τον Οκτώβριο του 2010 η Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ άντλησε με επιτυχία €345 εκατ. μέσω της έκδοσης 172.6 εκατ. νέων μετοχών. Την ίδια περίοδο, η Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ προχώρησε στην έκδοση νέων μη σωρευτικών μετατρέψιμων αξιογράφων κεφαλαίου ύψους €141.4 εκατ. Συγχρόνως, ο γενικός δείκτης ρευστότητας παραμένει στο 1.02, αρκετά ικανοποιητικός για τα δεδομένα που επικρατούν σε παγκόσμια εμβέλεια.⁵⁹

ΚΥΡΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ 2009 - 2010

	ΚΥΠΡΟΣ		ΕΕ-27 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ
	31.12.2010	31.12.2009	31.12.2010
ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ			
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων	7,3%	11,1%	0,3%
Απόδοση Ενεργητικού	0,5%	0,8%	0,0%
Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο	2,20%	2,12%	1,3%
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ			
Δάνεια προς καταθέσεις	1,02	1,04	1,53
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ			

⁵⁹ Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου (Association of Cyprus Banks «Ετήσια έκθεση 2010-2011» <http://www.acb.com.cy/>

Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	12,5%	12.2%	13.5%
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας – Πυλώνας I	10,8%	9,3%	9,9%

Πηγή: Πληροφορίες Από 11 Τράπεζες Μέλη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα «EU Banking Sector Stability», Σεπτέμβριος 2010

Πίνακας 2: Κύριοι Δείκτες Τραπεζικού Τομέα 2009 – 2010

Ένα χρόνο αργότερα, φτάνοντας στο 2011 παρατηρείται μια σημαντική επιβράδυνση στον ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης των δανείων του εγχώριου ιδιωτικού τομέα, με ποσοστό 5,0% τον Δεκέμβριο του 2011 εν συγκρίσει με το 8,2% του προηγούμενου έτους. Διαφαίνεται έτσι η μεγάλη μείωση στα στεγαστικά δάνεια σε συνάρτηση με το έντονο και δύσκολο χρηματοοικονομικό περιβάλλον τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο, το υψηλό κόστος δανεισμού αλλά και η καθοδική πορεία της οικονομικής δραστηριότητας. Όπως και στον πιο κάτω πίνακα, παρατηρείται η σημαντική πτώση του δείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων σε επίπεδο χαμηλότερο του ελαχίστου ορίου. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα κρύβει τις αιτίες του στις επιπτώσεις που είχε η απομείωση των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου (ΟΕΔ). Μετά την αποδοχή από τα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα της πρότασης και της συμμετοχής της Ελληνικής Δημοκρατίας στην εθελοντική ανταλλαγή των ΟΕΔ, υπολογίστηκαν στα αποτελέσματα τους ζημιές απομείωσης άνω του 70% της ονομαστικής αξίας του ΟΕΔ. Αύξηση ωστόσο παρατηρήθηκε στο καθαρό επιτοκιακό περιθώριο φτάνοντας το 2,57%. Ωστόσο, τα τραπεζικά ιδρύματα ξεκίνησα να εφαρμόζουν και να προχωρούν σε σχέδια ενίσχυσης της κεφαλαιακής τους βάσης αποσκοπώντας στην πληρότητα των απαιτούμενων εποπτικών δεικτών της κεφαλαιακής επάρκειας.

Αξίζει να σημειωθεί η αύξηση που πραγματοποίησαν οι εποπτικές αρχές στα ελάχιστα απαιτούμενα όρια των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας με αυτά να ανέρχονται στο 8,0% για τα κύρια βασικά ίδια κεφάλαια, 9,5% για τα βασικά ίδια κεφάλαια, ενώ το προηγούμενο αντίστοιχο όριο ήταν 4% (Πυλώνας I), και

11,5% για τα συνολικά ίδια κεφάλαια όπου και πάλι το προηγούμενο όριο ήταν 8%. Στην προσπάθεια ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζικών ιδρυμάτων εμπρικλείεται η παραχώρηση δικαιωμάτων προτίμησης, η διάθεση προηγούμενων αδιάθετων μετοχών, η ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης με κέρδη, η διαχείριση περιουσιακών στοιχείων καθώς και η μετατροπή εκδομένων μετατρέψιμων αξιογράφων ενισχυμένου κεφαλαίου σε μετοχές.⁶⁰ Η κεντρική τράπεζα απαιτεί πλέον από τις τράπεζες να καλύπτουν ενδεχόμενες κεφαλαιακές απαιτήσεις που προκύπτουν από την διαδικασία εποπτικής εξέτασης και αξιολόγησης από την ίδια.

ΚΥΡΙΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ 2010 - 2011

	ΚΥΠΡΟΣ		ΕΕ-27 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ
	31.12.2011	31.12.2010	31.06.2011
ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑ			
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων	-29,7%	12,6%	1,6%
Απόδοση Ενεργητικού	-1,7%	0,6%	0,1%
Καθαρό Επιτοκιακό Περιθώριο	2,57%	2,16%	1,00%
ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ			
Δάνεια προς καταθέσεις	1,16	1,00	1,44
ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ			
Συνολικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας	11,1%	12,9%	13,2%
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας – Πυλώνας I	9,9%	11,6%	10,3%

Πηγή: Πληροφορίες Από 11 Τράπεζες Μέλη, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα «EU Banking Sector Stability»,

Πίνακας 3: Κύριοι Δείκτες Τραπεζικού Τομέα 2010 – 2011

⁶⁰ Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου (Association of Cyprus Banks), «Ετήσια έκθεση 2011-2012» <http://www.acb.com.cy/>

Σε όλη την διάρκεια του 2012 η κυπριακή οικονομία γνώρισε τεράστια ύφεση με επακόλουθη μείωση του ΑΕΠ κατά 2,4%. Η εγχώρια ζήτηση μειώνεται ένεκα της μειωμένης κατανάλωσης που επικρατεί αλλά και των επενδύσεων, συρρικνώνοντας με αυτό τον τρόπο την εμβέλεια και την δράση της οικονομίας. Κατά τα τέλη του 2011, και με έκδηλη την εμφάνιση και την κυριαρχία της οικονομικής κρίσης διεθνώς, εφαρμόστηκαν μέτρα λιτότητας σε μια προσπάθεια αποφυγής χειρότερων αποτελεσμάτων. Τόσο η κάθοδος της Τρόικας στο νησί, όσο και η επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών σε Κύπρο και Ελλάδα κατά το 2012 αποτέλεσαν σταθμό στην έναρξη διαδοχικών εξελίξεων στον τραπεζικό τομέα. Τον Ιούνιο του 2012 η Κυπριακή κυβέρνηση αιτήθηκε για χρηματοοικονομική στήριξη από τον Μηχανισμό Στήριξης της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΚΤ και ΔΝΤ). Το κράτος λόγω αποκλεισμού του από τις διεθνείς αγορές αδυνατούσε να καλύψει τα κεφαλαιακά ελλείμματα των δύο μεγαλύτερων τραπεζών, Τράπεζας Κύπρου και Λαϊκής Τράπεζας. Στις 30 Ιουνίου 2012 το έλλειμα ξεπερνούσε το 10% του εγχώριου ΑΕΠ. Σημειώνεται βέβαια ότι τον Μάιο του 2012, η Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα είχε αιτηθεί και έλαβε κρατική στήριξη €1.8 δις υπο μορφή έκδοσης νέου κεφαλαίου. Εντούτοις, το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων επιδείνωσε το ήδη υπάρχον αρνητικό κλίμα με σημαντικές ζημιές για το τραπεζικό σύστημα. Η ρευστότητα παρουσιάζει προβλήματα κατά την ίδια χρονιά σε συνδυασμό με την αύξηση στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και την μείωση της αγοραίας αξίας των κρατικών ομολόγων. Οι αλλαγές που εφαρμόστηκαν στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου αποσκοπούσαν στην διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας καθώς και σε μια άενη προσπάθεια παροχής στήριξης στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.⁶¹

Αναντίλεκτα, οι εξελίξεις που ακολούθησαν μετά και το τέλος του 2012 θα ήταν ακόμη δυσκολότερες για την Κύπρο αν ληφθούν υπόψη και τα αρνητικά σημάδια που ήδη διαφαίνονταν. Ο Μάρτιος του 2013 αποτελεί ίσως μια περίοδο

---

⁶¹ Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Ετήσια Έκθεση 2012»,

http://www.centralbank.gov.cy/media//pdf_gr/CBC_ANNUALREPORT_2012GRV5.pdf

σταθμό τόσο για την κυπριακή οικονομία, όσο και για την πορεία και εξέλιξη ολόκληρης της Κύπρου. Πρόκειται για την αφετηρία μιας πλειάδας γεγονότων και αλυσιδωτών συνεπειών που κατακεραυνώνουν και διαλύουν μια ολόκληρη οικονομία, συμπαρασύροντας αναπόφευκτα και ολόκληρη την κοινωνία. Στις 25 Μαρτίου 2013, σηματοδοτήθηκε μια περίοδος δώδεκα μηνών που ακολούθησε, μέσα από αποφάσεις του Eurogroup αλλά και την συνεπακόλουθη υπογραφή του μνημονίου μεταξύ Κύπρου και Τρόικας ως προς την Δανειακή Σύμβαση για την λήψη χρηματοοικονομικής βοήθειας ύψους 10 δις ευρώ και την εξ' ιδίων πόρων χρηματοδότηση. Από τις αποφάσεις που λήφθηκαν προβλεπόταν αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα στο νησί. Με την παρουσία τόσο του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου Πανίκου Δημητριάδη, όσο και του Υπουργού Οικονομικών Μιχάλη Σαρρή στο Eurogroup, οι δύο ισχυρότερες τράπεζες, Τράπεζα Κύπρου και Λαϊκή Τράπεζα τέθηκαν υπο καθεστώς εξυγίανσης. Η ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας Κύπρου έγινε με πλήρη συνεισφορά των μετόχων, κατόχων αξιογράφων και άλλων χρεωστικών τίτλων καθώς και με μετατροπή μέρους των ανασφάλιστων καταθέσεων σε μετοχές. Πιο συγκεκριμένα, ποσοστό 37,5% των ανασφάλιστων καταθέσεων πέραν των €100.000 μετατράπηκαν σε μετοχές. Με άλλο διάταγμα, στις 29 Μαρτίου 2013 από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου λειτουργώντας ως Αρχή Εξυγίανσης, οι εργασίες της Λαϊκής Τράπεζας μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου.

Τόσο οι μέτοχοι και οι κάτοχοι αξιογράφων και χρεογράφων, όσο και οι ανασφάλιστοι καταθέτες παρέμειναν στην Λαϊκή Τράπεζα η οποία ωστόσο δεν παρείχε τραπεζικές υπηρεσίες ενώ μετά την ολοκλήρωση της εξυγίανσης τέθηκε υπο εκκαθάριση. Όλα τα περιουσιακά της στοιχεία μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου με εξαίρεση τις επενδύσεις σε θυγατρικές τράπεζες του εξωτερικού. Οι εγγυημένες καταθέσεις της Λαϊκής Τράπεζας μέχρι €100.000 μεταφέρθηκαν στην Τράπεζα Κύπρου καθώς επίσης και οι υποχρεώσεις της προς την Κεντρική Τράπεζα ύψους €9,1 δις ως προς την παροχή έκτακτης ρευστότητας. Τέλος, πωλήθηκαν οι εργασίες της Λαϊκής προς την Τράπεζα Κύπρου με έκδοση μετοχών από την τελευταία, αποκτώντας με αυτή την κίνηση η Λαϊκή Τράπεζα

το 18,1% του εκδοθέντος μετοχικού κεφαλαίου της Τράπεζας Κύπρου. Επιπρόσθετα, οι ελληνικές θυγατρικές των κυπριακών τραπεζών πωλήθηκαν.⁶²

Έκδηλη ως αποτέλεσμα και των γεγονότων που προηγήθηκαν ήταν και η έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού απέναντι στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το κούρεμα στις καταθέσεις άνω των €100.000 στους πελάτες της Λαϊκής Τράπεζας αλλά και στους καταθέτες της Τράπεζας Κύπρου με ποσοστό 47,5% εξίσου για τις ανασφάλιστες καταθέσεις, ήταν καθοριστικό για να μεταβάλει την στάση και την εμπιστοσύνη των καταθετών απέναντι στις τράπεζες. Την κατάσταση δυσχεραίνει και το γεγονός ότι η διαδικασία χρηματοδότησης έγινε με ίδια μέσα (bail – in) επιδεινώνοντας δραματικά και τον δείκτη δανείων προς καταθέσεις. Αμέσως μετά και από τις αποφάσεις του Μαρτίου 2013 και τα γεγονότα που επήλθαν, εφαρμόστηκαν περιορισμοί στις εγχώριες αλλά και διεθνείς συναλλαγές. Μετά και από την ανακεφαλαιοποίηση της Τράπεζας Κύπρου, η Ελληνική Τράπεζα επιτυγχάνει την ενδυνάμωση της κεφαλαιακής της βάσης δια της άντλησης ιδιωτικών κεφαλαίων, ενώ η ανακεφαλαιοποίηση της Κεντρικής Συνεργατικής Τράπεζας έρχεται από το κράτος. Η δύσκολη κατάσταση αλλά και η ανισορροπία που κυριαρχούσε το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου αποτελούσε το σύμφυρμα όχι μόνο των επιπτώσεων του κουρέματος των καταθέσεων αλλά και της παρατεταμένης περιόδου προς την υπέρμετρη επέκταση στην αγορά ακινήτων σε συνδυασμό με τις επικίνδυνες επενδύσεις σε ελληνικά κρατικά ομόλογα υψηλής απόδοσης. Ο κλονισμός της εμπιστοσύνης και της θετικής στάσης απέναντι στο χρηματοπιστωτικό σύστημα επίτασσε την αφετηρία για ενίσχυση του ρυθμιστικού και εποπτικού πλαισίου με σκοπό την διαφύλαξη μιας σταθερής και υγιούς βάσης τόσο σε μεσοπρόθεσμο όσο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο.⁶³

Μέλημα και στόχος ήταν πλέον η αποκατάσταση της ευρωστίας του χρηματοπιστωτικού τομέα, η εξέλιξη των διενεργειών για δημοσιονομική εξυγίανση καθώς επίσης και η εγκαθίδρυση των βέλτιστων διαρθρωτικών

---

⁶² Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Ετήσια Έκθεση 2013»,

http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf_gr/CBC_2013_AR_GR_interactive.pdf

⁶³ Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Παρουσίαση Ετήσιας Έκθεσης της Τράπεζας για το 2013», 25/06/2014 http://www.centralbank.gov.cy/ngcontent.cfm?a_id=13682

μεταρρυθμίσεων με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Στην πορεία των προσπάθειών επαναφοράς του τραπεζικού τομέα σε μια βιώσιμη πορεία, τέσσερις μεγάλες κυπριακές τράπεζες συμμετείχαν στην πανευρωπαϊκή ολοκληρωμένη αξιολόγηση τόσο από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT) όσο και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Εκατό τριάντα στο σύνολο τους τράπεζες από όλη την Ευρώπη υποβλήθηκαν σε προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων οι οποίες διενεργήθηκαν κατά το τέλος της διαδικασίας επανεξέτασης της ποιότητας του ενεργητικού τους (AQR). Το AQR προχώρησε σε μια εκτενή αναθεώρηση και αξιολόγηση των ισολογισμών των τραπεζών αποβλέποντας στην ανίχνευση αδυναμιών και ελλείψεων κεφαλαίων. Το AQR ακολούθησαν τα τεστ αντοχής (stress test) θέλοντας να εξάγουν ορισμένα συμπεράσματα αν, υπο την παρουσία ενός βασικού και ενός ακραίου σεναρίου, προκύψουν επιπλέον ανάγκες κεφαλαιοποίησης σε διάστημα τριών ετών. Όπως τα αποτελέσματα κατέδειξαν, η Τράπεζα Κύπρου μετά και από την ανακεφαλαιοποίηση που προηγήθηκε τον Μάρτιο του 2013, επιτυχώς πέρασε τα τεστ αντοχής και κατ' επέκταση δεν χρειαζόταν επιπρόσθετα κεφάλαια.⁶⁴

Στη πάροδο του χρόνου, και ειδικότερα μετά τον Μάρτιο του 2013 που αποτέλεσε ορόσημο στις επερχόμενες καταιγιστικές εξελίξεις, τα τραπεζικά ιδρύματα αναδιαρθρώνονται και ανακεφαλαιοποιούνται. Αυτή την φορά η προσοχή στρέφεται και πάλι στις βασικές τραπεζικές δραστηριότητες συγκαταλέγοντας και μια προσέγγιση στον επιχειρηματικό κίνδυνο. Οι προκλήσεις, τα λάθη και οι κριτικές που είχαν γίνει ήταν κάποια βασικά στοιχεία που κλήθηκε να αντιμετωπίσει ο τραπεζικός τομέας. Υψίστης σημασίας σε αυτό τον αγώνα επαναπροσδιορισμού και οργάνωσης αποτελούν και οι ξένες επενδύσεις που βοήθησαν την Ελληνική Τράπεζα αλλά και την Τράπεζα Κύπρου να ανακεφαλαιοποιηθούν με το ποσό που δόθηκε στην τελευταία να αγγίζει το €1 δις. Τα όσα θετικά διενήργησε το τραπεζικό σύστημα μέχρι τώρα, αποτελούν την απαρχή ενός μακροσκελούς αγώνα επίτευξης των προσδοκιών για

⁶⁴ Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στην Κύπρο. Οι προοπτικές για το κυπριακό τραπεζικό σύστημα», 04/11/2014
http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=14490

δημιουργία μιας ισχυρής και υγιούς βάσης. Ωστόσο η προσπάθεια δεν τελειώνει εδώ, ενώ απαιτείται χρόνος και σκληρή δουλειά προς τον δρόμο για το βέλτιστο δυνατό αποτέλεσμα. Τα λάθη και οι παρακινδυνευμένες ενέργειες του παρελθόντος θα πρέπει να εντοπιστούν και να αποφευχθούν στο μέλλον. Εξίσου οι κανόνες και οι αρχές που διέπουν το τραπεζικό σύστημα, χρίζουν αναδιοργάνωσης και εμπλουτισμού, ώστε μέσα από το ρυθμιστικό πλαίσιο που το περιβάλλει να βρίσκεται πάντοτε υπο εποπτεία.

5.3 Εφαρμογή του Συμφώνου Βασιλείας στο Κυπριακό Τραπεζικό σύστημα

Αναντίλεκτα, οι εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών σε ό,τι αφορά τις εργασίες τραπεζικής φύσεως επιτάσσουν άμεσες, δραστικές και αποτελεσματικές λύσεις. Γύρω από την λειτουργία ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού τομέα έγκειται η ανάγκη εγκαθίδρυσης και εφαρμογής κανόνων και αρχών που διέπουν και ελέγχουν την δράση και το έργο του. Σαφώς και η Εφαρμογή του Συμφώνου Βασιλείας προορίζεται για τον σκοπό αυτό, διασφαλίζοντας την λειτουργική ικανότητα του τραπεζικού συστήματος, την σταθερότητα αλλά και την αποτελεσματικότητά του. Προάγγελο της άριστης λειτουργίας των τραπεζικών εργασιών αποτελούν η κατανόηση τόσο του τρόπου επιμέτρησης και αποτίμησης των διαφόρων τραπεζικών κινδύνων, όσο και η προσπάθεια περιορισμού τους. Καμιά οικονομία, κανένα κράτος, κανένα τραπεζικό σύστημα δεν μπορεί να λειτουργεί και να εδράζεται χωρίς να βρίσκεται υπο τον έλεγχο και την εποπτεία. Παρόλο που οι κανόνες και αρχές του Συμφώνου Βασιλείας δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, η εφαρμογή τους προάγει και ενισχύει την ικανότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων να απορροφούν τις ζημιές σε περιπτώσεις μη προβλέψιμων κινδύνων.

Το 2004 και η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ αποτέλεσαν περίοδο στην οποία το τραπεζικό σύστημα απελευθερώθηκε, μειώθηκαν τα επιτόκια ενώ δεν υπήρχαν πλέον διακανονισμοί σχετικά με την μετακίνηση κεφαλαίων και συναλλάγματος.

Κάτι τέτοιο αποτέλεσε τον συνδετικό κρίκο της εναρμόνισης των ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών του τραπεζικού τομέα με βάση τις πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας που είχε τεθεί σε εφαρμογή το 2007. Σε μια προσπάθεια τους τα τραπεζικά ιδρύματα της Κύπρου να διαχειριστούν και να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους (πιστωτικό, λειτουργικό, ρευστότητας και αγοράς), κλήθηκαν να υιοθετήσουν μια πλειάδα τεχνολογικών εφαρμογών και εργαλείων επιδιώκοντας την ελαχιστοποίηση της έκθεσης τους. Η παρακολούθηση και διαχείριση των κινδύνων που πλήττουν τον χρηματοπιστωτικό τομέα αποτελεί στοιχείο υψίστης σημασίας συγκριτικά με την ευελιξία και την μεταβλητότητα που τους χαρακτηρίζει. Ανάλυση ως προς την αντιμετώπιση κάθε μορφής κινδύνου, σε συνδυασμό με την εφαρμογή των κανόνων και αρχών που διέπουν το Σύμφωνο της Βασιλείας θα ακολουθήσει όσον αφορά την Τράπεζα Κύπρου, την Ελληνική Τράπεζα αλλά και την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, σε μια προσπάθεια διαπίστωσης του κατά πόσο είναι εφικτή και όσο το δυνατόν καλύτερη η εν λόγω εφαρμογή.

Τράπεζα Κύπρου

Όσον αφορά το Συγκρότημα της Τράπεζα Κύπρου, οι βασικοί κίνδυνοι στους οποίους είναι εκτεθειμένο ενόψει των δραστηριοτήτων του και σύμφωνα με τις αρχές του συμφώνου Βασιλείας, είναι ο πιστωτικός, ο λειτουργικός και ο κίνδυνος επιτοκίων. Εν αρχή, καλώντας «πιστωτικός κίνδυνος» έγκειται στην αδυναμία που παρουσιάζουν οι δανειολήπτες – πιστωτές να εκπληρώσουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις απέναντι στον τραπεζικό οργανισμό. Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών του συγκροτήματος γίνεται μέσω του credit rating και του credit scoring systems. Σύμφωνα με τον Περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμο της Κύπρου αλλά και από οδηγίες της ΚΤΚ, υπάρχουν περιορισμοί ως προς την συγκέντρωση δανείων. Οι τράπεζες δεν έχουν το δικαίωμα δανεισμού πέραν του 25% των ιδίων κεφαλαίων τους. Πρόσφατα δημιουργήθηκε από το Συγκρότημα η Διεύθυνση Αναδιάρθρωσης και

Ανάκτησης Χρεών (ΔΑΑΧ) αποβλέποντας στην διαχείριση των δραστηριοτήτων σχετικά με ανοίγματα προς επιχειρήσεις άνω των €100 εκατ. Το σύστημα αξιολόγησης του Συγκροτήματος της Τράπεζας Κύπρου ως προς τη πιστοληπτική ικανότητα των πελατών, τους διαχωρίζει σε τρεις κατηγορίες. Στην Κατηγορία 1 κατατάσσονται δάνεια και απαιτήσεις από πελάτες που δεν ήταν σε καθυστέρηση ή δεν είχαν υπερβεί τα όρια τους τελευταίους δώδεκα μήνες. Στην 2^η κατηγορία εμπεριέχονται τα δάνεια και οι απαιτήσεις που βρίσκονταν σε καθυστέρηση ή είχαν υπερβεί τα όρια τους έως και 30 συνεχόμενες μέρες κατά τους πρώτους έξι μήνες του έτους, ή μέχρι και 15 συνεχόμενες μέρες κατά την διάρκεια των τελευταίων έξι μηνών του έτους. Τέλος, η 3^η κατηγορία περιλαμβάνει δάνεια και απαιτήσεις πελατών σε καθυστέρηση ή υπέρβαση των ορίων για περισσότερες από 30 συνεχόμενες μέρες στο πρώτο εξάμηνο, ή για περισσότερες από 15 συνεχόμενες στο δεύτερο εξάμηνο.

Ο κίνδυνος επιτοκίων, αφορά την εύλογη αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών παρουσιάζοντας διακυμάνσεις ένεκα των μεταβολών στα επιτόκια της αγοράς. Για την μέτρηση του κινδύνου χρησιμοποιείται η μέθοδος ανάλυσης ευαισθησίας του ανοίγματος (Sensitivity Gap Analysis) και η μέθοδος μέγιστης ζημιάς. Η μέθοδος ανάλυσης ευαισθησίας του ανοίγματος υπολογίζει την διαφορά των περιουσιακών στοιχείων που προσαρμόζονται τα επιτόκια σε κάθε χρονική ζώνη και ξεχωριστά σε κάθε νόμισμα. Υπολογίζεται συγχρόνως και η επίδραση της ετήσιας μεταβολής στα καθαρά έσοδα από τόκους του ομίλου. Αναπόσπαστο κομμάτι στην μελέτη των κινδύνων αποτελεί και ο λειτουργικός κίνδυνος ο οποίος αναφέρεται στον κίνδυνο από άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις που πηγάζουν από ανθρώπινα λάθη και παραλείψεις, ανεπαρκή ή μη επιτυχή συστήματα και διαδικασίες ελέγχου. Βασικοί στόχοι του Συγκροτήματος ως προς την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου, είναι εν αρχή η ανάπτυξη της επίγνωσης και της κατάλληλης κουλτούρας. Επίσης η επαρκής πληροφόρηση προς τα διοικητικά μέλη ως προς την εικόνα του κινδύνου σχετικά με το επίπεδο σε μονάδες και λειτουργίες διευκολύνοντας την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τέλος, στόχος είναι ο έλεγχος του κινδύνου διασφαλίζοντας ότι οι επιπτώσεις

και ζημιές του δεν λειτουργούν καταλυτικά για το Συγκρότημα και ούτε προξενούν την ελάχιστη δυνατή αρνητική επίδραση στην κερδοφορία του.⁶⁵

Ελληνική Τράπεζα

Η χρήση διαφόρων χρηματοοικονομικών στοιχείων αποτελεί την απαρχή της έκθεσης του Ομίλου της Ελληνικής Τράπεζας σε διάφορους κινδύνους όπως ο πιστωτικός, ο λειτουργικός, ο κίνδυνος ρευστότητας και αγοράς. Τόσο η παρακολούθηση όσο και η διαδικασία διαχείρισης τους βρίσκεται υπο την αιγίδα μιας ενιαίας διεύθυνσης στην οποία συγκαταλέγονται η υπηρεσία διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, η υπηρεσία διαχείρισης κινδύνων αγοράς και ρευστότητας καθώς επίσης και η υπηρεσία διαχείρισης λειτουργικών κινδύνων. Γενεσιουργό αιτία της πρόκλησης του πιστωτικού κινδύνου αποτελούν κατά κύριο λόγο οι δανειοδοτήσεις, οι εμπορικές συναλλαγές καθώς επίσης και η διαχείριση διαθεσίμων. Ως εκ τούτου, δεν αποκλείεται η πρόκληση του να οφείλεται στη υποβάθμιση των πιστοληπτικών διαβαθμίσεων των ομολογιακών δανείων, μειώνοντας αλυσιδωτά την αξία των περιουσιακών στοιχείων που διαθέτει ο Όμιλος. Η Υπηρεσία Διαχείρισης Πιστωτικού Κινδύνου ηγείται της επιθεώρησης και διαμόρφωσης της πιστωτικής πολιτικής αποβλέποντας στον εντοπισμό, την αξιολόγηση, την μέτρηση αλλά και τον έλεγχο του πιστωτικού κινδύνου με γνώμονα πάντοτε την πολιτική που ακολουθεί ο Όμιλος σε συνδυασμό με τις επιδιώξεις του. Για σκοπούς μέτρησης του η προσοχή στρέφεται στην αξιολόγηση της ποιότητας και της απόδοσης των πιστωτικών χαρτοφυλακίων σε ό,τι αφορά τον ιδιωτικό τομέα αλλά και τον τομέα μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων σε με προσπάθεια εξολόθρευσης των κινδύνων που υποβόσκουν και υποθάλπουν την ομαλή λειτουργία του ιδρύματος. Στον ιδιωτικό τομέα, εφαρμόζονται συστήματα που αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών και επιμέτρησης του

---

⁶⁵ Τράπεζα Κύπρου (2016) «Ετήσια Οικονομική Έκθεση 2014», Σελ. 145-193
http://www.bankofcyprus.com/Documents/Investor%20Relations/Annual%20Reports/Greek/ANN%20UAL%20REPORT%202014_%20NOT%20SIGNED%20INCL%20LTD_GR.pdf

πιστωτικού κινδύνου (credit scoring) που καλύπτει τις πιστωτικές κάρτες και τα λοιπά δανεικά προϊόντα. Ως προς τις επιχειρήσεις, εφαρμόζεται εσωτερικό υπόδειγμα αξιολόγησης (credit rating) σύμφωνα με το οποίο κατατάσσονται οι εταιρείες σε βαθμίδες πιστοληπτικής αξίας (ratings). Η μέθοδος αυτή προάγει την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της επιχείρησης αλλά και την ορθολογική τιμολόγηση των χορηγήσεων σχετικά με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο. Κάτι τέτοιο υλοποιείται σύμφωνα τόσο με οικονομικά δεδομένα της επιχείρησης όσο και με ποιοτικά κριτήρια άμεσα συνδεδεμένα με την επιχείρηση ή την αγορά όπου εδράζεται.

Από τον Ιανουάριο του 2007, ο Όμιλος της Ελληνικής Τράπεζας βρίσκεται σε συμμόρφωση με την «Βασιλεία II» η οποία καθορίζει τρεις μεθόδους υπολογισμού του ύψους των σταθμισμένων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο και είναι οι εξής: η Τυποποιημένη Μέθοδος, η Απλή Μέθοδος και η Αναβαθμισμένη Μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Ο Όμιλος για σκοπούς υπολογισμού του ελαχίστου κεφαλαίου προς τον πιστωτικό κίνδυνο, έχει υιοθετήσει την Τυποποιημένη Μέθοδο. Γίνεται χρήση της πιστοληπτικής αξιολόγησης των Moody's προς όλη την εμβέλεια ανοιγμάτων. Ως προς την Αναλυτική Μέθοδο, χρησιμοποιείται για την αναγνώριση εξασφαλίσεων ένεκα της ευχέρειας να επιτρέπει μια δίκαιη αναγνώριση και τον βέλτιστο υπολογισμό των εξασφαλίσεων. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο αντισυμβαλλόμενος αδυνατεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του απέναντι στη δανειοδότηση που έχει λάβει, υποβόσκει ο κίνδυνος απομείωσης της αξίας αναφορικά με τις χορηγήσεις, αλλά και χορηγήσεις που έχει γίνει κεφαλαιουχική πρόβλεψη ή οι τόκοι βρίσκονται σε αναστολή. Ο Όμιλος παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις που συμβαίνουν σε διεθνές επίπεδο λαμβάνοντας όλα τα κατάλληλα μέτρα με σκοπό την μείωση του πιστωτικού κινδύνου. Τα ανοίγματα που πραγματοποιούνται σε χώρες υψηλού κινδύνου παρακολουθούνται από συστήματα που καλύπτουν πλήρως τοποθετήσεις διαθεσίμων, χρεωστικούς τίτλους αλλά και άλλες επενδύσεις. Περιλαμβάνονται ωστόσο οι πιστοληπτικές διαβαθμίσεις, οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες

ενώ καθορίζονται και μέγιστα αποδεκτά όρια ανάλογα με τις κατατάξεις των χωρών αυτών.

Η Υπηρεσία Διαχείρισης κινδύνων αγοράς και ρευστότητας είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση και την διαχείριση των κινδύνων αγοράς και ρευστότητας στα πλαίσια της πολιτικής και των ορίων που έχουν τεθεί από την Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού και Παθητικού (ALCO) του Ομίλου. Η εκτίμηση του Ομίλου ως προς την διαχείριση κινδύνων αγοράς και ρευστότητας είναι ότι οι εν λόγω κίνδυνοι συγκεντρώνονται από όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες του Ομίλου στην Υπηρεσία Διαχείρισης Διαθεσίμων (ΥΔΔ) Ομίλου προς διαχείριση. Η ΥΔΔ μέσω δραστηριοτήτων και ορίων που εγκρίνονται από την Επιτροπή ALCO, διαχειρίζεται τους κινδύνους αυτούς. Η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου είναι υπεύθυνη για την ανάπτυξη πολιτικών και διαδικασιών ως προς την διαχείριση τους αλλά και για την παρακολούθηση της εφαρμογής τους επι καθημερινής βάσεως.

Αρχικά, ο κίνδυνος ρευστότητας αναφέρεται στο ενδεχόμενο να μειωθούν τα κέρδη ή το κεφάλαιο, ενώ προκύπτει από μια αδυναμία του τραπεζικού ιδρύματος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του χωρίς επιπλέον κόστος. Ο Όμιλος στην προσπάθεια του να διαχειριστεί τον κίνδυνο, επιδιώκει την εξασφάλιση επαρκούς ρευστότητας ικανοποιώντας έτσι τις υποχρεώσεις του, τόσο υπο «κανονικές» συνθήκες, όσο και σε καταστάσεις οικονομικών δυσκολιών και κρίσεων. Η διαχείριση της ρευστότητας των τραπεζικών μονάδων της Τράπεζας γίνεται από την ΥΔΔ Ομίλου και προσαρμόζεται ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν. Υψίστης σημασίας αποτελεί εν αρχή η διατήρηση των πελατειακών καταθέσεων λόγω του ότι οι καταθέσεις αποτελούν την σημαντικότερη ίσως πηγή χρηματοδότησης του Ομίλου. Η διατήρηση της εμπιστοσύνης και των καλών σχέσεων πελατών και Ομίλου χρίζουν ιδιαίτερης προσοχής και βρίσκονται σε υψηλή βαθμίδα προτεραιοτήτων. Η ρευστότητα ως εκ τούτου, παρακολουθείται τόσο σε ευρώ όσο και σε ξένο συνάλλαγμα. Στα πλαίσια διαχείρισης, ο Όμιλος παρακολουθεί συγχρόνως και τον δείκτη ρευστών διαθεσίμων, ο οποίος απαιτείται βάση σχετικής οδηγίας της Κεντρικής Τράπεζας

της Κύπρου για την Προληπτική Ρευστότητα σε Ευρώ. Η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να διατηρεί αυτό το δείκτη τουλάχιστον στο 20%, ενώ τα ρευστά διαθέσιμα αποτελούνται από τα μετρητά, τα χρεόγραφα και τις διατραπεζικές καταθέσεις.

Παράλληλα, οι κίνδυνοι αγοράς πηγάζουν από την μεταβολή της αξίας των στοιχείων της κατάστασης της οικονομικής θέσης του Ομίλου καθώς και την αβεβαιότητα στα μελλοντικά έσοδα, ένεκα αλλαγών στις συνθήκες αγοράς (πχ. Διακυμάνσεις στις τιμές συναλλάγματος, στα επιτόκια και στις χρηματιστηριακές τιμές). Έχουν καθοριστεί από τον Όμιλο στρατηγικές παρακολούθησης που επικεντρώνονται στον έλεγχο της ανάληψης και συνετούς διαχείρισης των κινδύνων αγοράς. Εφαρμόζονται όρια ανοικτής θέσης και όρια περιορισμού ζημιολόγων δραστηριοτήτων. Εξίσου σημαντικός είναι και ο λειτουργικός κίνδυνος, ο οποίος αφορά στον κίνδυνο άμεσης ή έμμεσης ζημιάς ως επακόλουθο ενός μεγάλου φάσματος παραγόντων σχετικά με τις διαδικασίες, το προσωπικό, την τεχνολογία, την υποδομή αλλά και εξωτερικούς παράγοντες. Έχει αναπτυχθεί από τον Όμιλο ένα δυνατό φάσμα διαχείρισης των λειτουργικών κινδύνων συμπεριλαμβάνοντας την διάθεση ανάληψης κινδύνου και την ανεκτικότητα για λειτουργικό κίνδυνο. Η Υπηρεσία Διαχείρισης λειτουργικών κινδύνων Ομίλου έχει την ευθύνη της αναγνώρισης, του εντοπισμού, της μέτρησης, της αξιολόγησης, του ελέγχου και της μείωσης των κινδύνων που ενδείκνυται να αναλάβει ο Όμιλος, αποβλέποντας στην αποτελεσματική τους διαχείριση. Μεταξύ των άλλων χρησιμοποιείται και η διαδικασία αυτοαξιολόγησης και ελέγχου των κινδύνων (Risk Control Self-Assessment) κατά την οποία οι διάφορες υπηρεσίες και τμήματα σε συνεργασία με την Υπηρεσία αξιολογούν πιθανούς κινδύνους. Αξιολογούνται επίσης οι εσωτερικοί ενσωματωμένοι έλεγχοι και τα μέτρα για την παρακολούθηση των κινδύνων. Μετά το πέρας της αξιολόγησης για την παρακολούθηση των κινδύνων που αναγνωρίστηκαν, συμφωνείται η συλλογή Βασικών Δεικτών Κινδύνου. Η Τράπεζα εφαρμόζει την μέθοδο του Βασικού Δείκτη ως βάση

υπολογισμού του απαιτούμενου κεφαλαίου για σκοπούς που επιτάσσει ο Πυλώνας Ι της «Βασιλείας II».⁶⁶

Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα

Την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα συνιστά ο τραπεζίτης των συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων ενώ συμπληρώνουν και οι εγγεγραμμένες συνεργατικές εταιρείες πλην του πιστωτικού τομέα. Μετά από τις αποφάσεις και της Τρόικας στις 30/6/2013, για σκοπούς ελέγχου και εποπτείας ο Συνεργατισμός πλέον βρίσκεται υπο την αιγίδα της Κεντρικής Τράπεζας. Η Τράπεζα σε όλα αυτά τα χρόνια δράσης και λειτουργίας της κατάφερε να αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων επικεντρωμένο στην άριστη παρακολούθηση και τον έλεγχο. Το πλαίσιο αποβλέπει στην μέτρηση και εξέταση των βασικών κατηγοριών κινδύνων στους οποίους εκτίθεται το Συγκρότημα, στην ανάπτυξη πολιτικών για την διαχείριση του εκάστοτε κινδύνου καθώς και στην συμμόρφωση με τις εποπτικές υποχρεώσεις εν συναρτήσει με τη διατήρηση επαρκών κεφαλαίων. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι τους οποίους το Συγκρότημα καλείται να αντιμετωπίσει είναι ο πιστωτικός, ο κίνδυνος αγοράς και ρευστότητας καθώς και ο κίνδυνος διαχείρισης κεφαλαίου. Η Επιτροπεία και η Επιτροπή Διαχείρισης Κινδύνων αξιολογεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις συγκεντρώσεις κινδύνων ειδικά σε περιπτώσεις χορηγήσεων και προβαίνει σε όλες τις ενέργειες για την σωστή τους διαχείριση.

Υψίστης σημασίας για την ανάπτυξη και την πρόοδο ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, αφού μια αδυναμία αποπληρωμής των δανείων από πλευράς πελατών ή και η μη τήρηση των συμβατικών τους υποχρεώσεων οδηγεί μόνο σε αρνητικά αποτελέσματα. Ο Περί Τραπεζικών Εργασιών Νόμος της Κύπρου επιβάλλει περιορισμούς στη συγκέντρωση πιστωτικού κινδύνου κατά τους οποίους οι τράπεζες δεν έχουν το δικαίωμα να δανείζουν περισσότερο

---

⁶⁶ Ελληνική Τράπεζα (2016), «Ετήσια Οικονομική Έκθεση 2014», Σελ.165-195
<https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/NEW%20Annual%20Report%20Greek%20Final.pdf>

από το 25% της κεφαλαιακής τους βάσης σε ένα πελάτη και στα πρόσωπα που συνδέονται με αυτόν. Σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν τοποθετήσεις σε ομόλογα, προκύπτει ο κίνδυνος του αντισυμβαλλομένου και χρησιμοποιείται η δομή ορίων που καθορίζει η επιτροπή ALCO σύμφωνα με την πιστοληπτική ικανότητα των αντισυμβαλλομένων βάσει των Moody's. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του πιστωτικού κινδύνου ένεκα του Πυλώνα Ι της «Βασιλείας II» καθορίζονται δια της Τυποποιημένης Μεθόδου. Η έκθεση στον κίνδυνο διακλαδώνεται σε δυο κατηγορίες. Αρχικά είναι οι απαιτήσεις σε υπερημερία που αφορούν σε χορηγήσεις που έχει περάσει ο χρόνος αποπληρωμής τους ή η αποπληρωμή τόκου ή κεφαλαίου βρίσκεται σε καθυστέρηση, καθώς επίσης και περιπτώσεις όπου οι τόκοι είναι σε αναστολή. Η δεύτερη κατηγορία αφορά τις απομειωμένες χορηγήσεις και επενδύσεις, δηλαδή αυτές που υπέστησαν απομείωση της αξίας τους ως επακόλουθο διαφόρων γεγονότων που συνέβησαν μετά την αρχική επένδυση. Οι απομειωμένες χορηγήσεις εκφράζουν το ενδεχόμενο αδυναμίας είσπραξης τους συμφώνως προς τους όρους που τέθηκαν κατά την δανειοδότηση και παρουσιάζουν καθυστερήσεις πέραν των τριών μηνών χωρίς τις απαραίτητες εξασφαλίσεις. Με βάση τέτοιες καταστάσεις γίνεται πρόβλεψη για τα επισφαλή δάνεια, υπο την σκέψη και των σοβαρών επιπτώσεων που θα επέλθουν για το Συγκρότημα μετά απο μια αδυναμία εκπλήρωσης των οικονομικών υποχρεώσεων των πελατών του.

Ο περιορισμός του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου που απορρέει από ποικιλόμορφες δανειοδοτήσεις και απαιτήσεις γίνεται εφικτός μέσω της υιοθέτησης μιας πλειάδας διαδικασιών και πολιτικών που ακολουθούνται. Πρόκειται για την πιστωτική πολιτική η οποία καθορίζει τα κριτήρια δανειοδότησης, τις αναγκαίες εξασφαλίσεις καθώς και την προσδοκώμενη δυνατότητα αποπληρωμής. Ως εκ τούτου, στην ίδια κλίμακα βρίσκεται και η πολιτική παρακολούθησης των πιστωτικών διευκολύνσεων σύμφωνα με την οποία καθορίζεται η συχνότητα καθώς και τα κριτήρια όπου γίνεται η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών και της επάρκειας των εξασφαλίσεων. Τέλος, ακολουθούνται ορισμένες διαδικασίες διαχείρισης των καθυστερήσεων και αναδιαρθρώσεις σε περιπτώσεις που παρουσιάζονται

καθυστερήσεις απο πλευράς πελατών με τις ανάλογες λύσεις που προτείνονται ως προς τα πιο πάνω ζητήματα.

Σημαντικός επίσης καλείται και ο κίνδυνος αγοράς εξαιτίας απρόσμενων αλλαγών στις τιμές ξένου συναλλάγματος, επιτοκίων, τιμών μετοχών και άλλων αξιών. Η διαχείριση του επιτυγχάνεται μέσω της Επιτροπής Διαχείρισης των Περιουσιακών Στοιχείων / Υποχρεώσεων του Συγκροτήματος (ALCO) ώστε να βρίσκεται σε επιτρεπτά όρια. Η ALCO στοχεύοντας στην καλύτερη δυνατή διαχείριση του κινδύνου έχει καθορίσει συγκεκριμένες στρατηγικές και έχει θέσει όρια ανοικτής θέσης για κάθε κίνδυνο. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος σχετίζεται άμεσα με την πιθανότητα πρόκλησης ζημιάς οικονομικής φύσεως ως αποτέλεσμα απρόσμενων μεταβολών στις τιμές συναλλάγματος σε περιπτώσεις ανοικτής καθαρής συναλλαγματικής θέσης σε ένα ή περισσότερα ξένα νομίσματα. Η διαχείριση του γίνεται και από το εκάστοτε συνεργατικό πιστωτικό ίδρυμα ενώ η Διεύθυνση της Τράπεζας καθορίζει όρια για την ανοικτή συναλλαγματική θέση, τόσο στο τέλος της μέρας όσο και κατά την διάρκεια της, ξεχωριστά για κάθε νόμισμα αλλά και συνολικά υπο συνεχή παρακολούθηση. Το τμήμα Διαχείρισης Κινδύνων Αγοράς και Ρευστότητας είναι υπεύθυνο για την διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων όπου ορίζονται οι κατάλληλοι μέθοδοι σχετικά με την αναγνώριση, την αξιολόγηση, την μείωση και την αναφορά του επιτοκιακού κινδύνου.

Από την άλλη πλευρά, ο κίνδυνος επιτοκίου αφορά στην ενδεχόμενη μείωση της αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων ή καθαρών εσόδων που προκύπτουν από τόκους. Γενεσιουργός αιτία πρόκλησης του είναι οι μεταβολές στα επιτόκια αγοράς. Αναπόσπαστο κομμάτι στη διαδικασία της τραπεζικής λειτουργίας είναι και η ανάληψη του επιτοκιακού κινδύνου, καθώς επίσης και μια αξιοσημείωτη πηγή κερδοφορίας και αύξησης της αξίας του εκάστοτε οργανισμού. Δεν θα έπρεπε βέβαια να λησμονηθεί ότι μια υπερβάλλουσα τιμή στα επίπεδα του κινδύνου του επιτοκίου μόνο αρνητικά θα μπορούσε να προκαλέσει. Υπεύθυνο για την αναφορά και την μείωση του είναι το τμήμα Διαχείρισης κινδύνων αγοράς και ρευστότητας. Ωστόσο η διαχείριση του επιτοκιακού κινδύνου γίνεται

συγκεντρωτικά και σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες οικονομικές εξελίξεις αλλά και τις επιδράσεις στα επιτόκια της αγοράς. Έτσι λοιπόν λαμβάνονται τα καταλληλότερα μέτρα μείωσης ή και αντιμετώπισης του, ανάλογα με το περιβάλλον που επικρατεί σε κάθε χρονική περίοδο.

Τέλος, όσον αφορά τον λειτουργικό κίνδυνο, αναφέρεται σε μια ενδεχόμενη οικονομική ζημιά απόρροια μιας ανεπαρκούς εσωτερικής διαδικασίας όπως είναι η απουσία επαρκών διαδικασιών ή μια λανθασμένη εφαρμογή τους. Επίσης μπορεί να προκύπτει από κάποιο ανθρώπινο παράγοντα, λόγου χάρη λάθη και παραλείψεις ή διαστρεβλώσεις σε διαπροσωπικές σχέσεις. Τέλος, αιτία πρόκλησης του λειτουργικού κινδύνου δεν αποκλείεται να είναι εξωτερικά γεγονότα όπως φυσικές καταστροφές ή ανεπαρκή συστήματα όπως προβλήματα με τηλεπικοινωνίες. Στο λειτουργικό κίνδυνο περιλαμβάνεται και ο νομικός και ο κίνδυνος συμμόρφωσης.⁶⁷ Για την διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου υπεύθυνη είναι η Μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων (ΜΔΚ) μέσω της ανάπτυξης και της εφαρμογής εξειδικευμένων μεθοδολογιών και συστημάτων όπου επιτυγχάνεται η αναγνώριση, η αξιολόγηση και ο έλεγχος του. Η διαδικασία διαχείρισης του είναι άμεσα συνυφασμένη με τον καθορισμό σχεδίων δράσης και εφαρμογής διαρθρωτικών μέτρων σε περιπτώσεις που παρουσιάζονται περιοχές υψηλού λειτουργικού κινδύνου και χρίζουν εμπλουτισμού. Η ΜΔΚ διατηρεί βάσεις δεδομένων ζημιολόγων γεγονότων στις οποίες καταχωρούνται γεγονότα λειτουργικού κινδύνου ενώ κατηγοριοποιούνται σε επτά κατηγορίες τύπου γεγονότος της «Βασιλείας II». Αποτέλεσμα της διατήρησης των βάσεων δεδομένων είναι η συσσώρευση γεγονότων λειτουργικού κινδύνου υψηλής οικονομικής επίπτωσης καθώς και ζημιών με ποιοτικές συνέπειες για τις οποίες λαμβάνονται διαρθρωτικά μέτρα προς μείωση ή και αποφυγή τους. Στο πλαίσιο του Πυλώνα I, οι κεφαλαιακές

---

⁶⁷ Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα ΛΤΔ (2015), «Δημοσιοποιήσεις με βάση τον Πυλώνα III της Βασιλείας III» <http://www.ccb.coop.com.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/CCBPillar2014.pdf>

απαιτήσεις του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζονται με την μέθοδο του Βασικού Δείκτη μέσω της χρήσης λογισμού συστήματος.⁶⁸

5.4 Συμπεράσματα

Τα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα σε μια προσπάθεια προστασίας και θωράκισης τους από τους επερχόμενους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους, υιοθέτησαν και ανέπτυξαν μια σειρά μεθόδων διαχείρισης. Οι τρεις μεγάλες τράπεζες που εδρεύουν στη Κύπρο ασχολούνται με τρεις κινδύνους, τον πιστωτικό, τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό. Το κοινό σημείο και των τριών βασικότερων τραπεζών ως προς την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου είναι η χρήση συστημάτων αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών τους με την εφαρμογή του μοντέλου credit scoring. Στα εν λόγω συστήματα εισάγονται συγκεκριμένα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία και έτσι αξιολογείται ο εκάστοτε πελάτης σύμφωνα με την ικανότητα του να ανταποκρίνεται στις δανειακές του υποχρεώσεις. Για τις τράπεζες όπως κατέδειξε και η ανωτέρω ανάλυση, η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου αποτελεί ίσως το σημαντικότερο κομμάτι στην λειτουργία των τραπεζών. Σε όσο καλύτερο επίπεδο βρίσκεται η πιστοληπτική ικανότητα του πελάτη, τόσο πιο ευνοϊκοί θα είναι οι όροι χρηματοδότησης ενώ ο ίδιος ο πελάτης ανταμείβεται με χαμηλότερο επιτόκιο και καλύτερους όρους δανεισμού.

Όσον αφορά τον κίνδυνο αγοράς, μολοντί το κάθε πιστωτικό ίδρυμα κάνει χρήση διαφορετικής μεθόδου, όλα τους συγκλίνουν στην χρησιμοποίηση της ιστορικότητας και του Black Tasting με εκθέσεις που παρουσιάζονται κάθε τρεις μήνες. Εντούτοις, η Τυποποιημένη μέθοδος είναι η πλέον διαδεδομένη όσον αφορά τις προσπάθειες διαχείρισης και αντιμετώπισης του λειτουργικού

---

⁶⁸ Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα ΛΤΔ (2014), «Έκθεση και Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις 2014»
<http://www.ccb.coop.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/oikonomikeskatastaseis2014.pdf>

κινδύνου. Θεωρείται από τις πλέον εξελιγμένες λόγω της δυνατότητας της να ανακαλύπτει με πολύ μεγάλη ακρίβεια τον βαθμό επικινδυνότητας που παρουσιάζουν συγκεκριμένες υπηρεσιακές μονάδες (business units) και εργασίες (business lines). Δεν παύουν ωστόσο να υπάρχουν και ειδικές μονάδες εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνου αποβλέποντας στον εντοπισμό τους, την αντιμετώπιση τους και όπου είναι δυνατόν στην εξάλειψη τους.

Αναντίλεκτα οι εξελίξεις των τελευταίων χρόνων και το αποκορύφωμα των γεγονότων με την κατάρρευση της Λαϊκής τράπεζας επιτάσσουν την ανάγκη για όσο το δυνατόν καλύτερη στελέχωση των Μονάδων Διαχείρισης κινδύνων καθώς και την εναρμόνιση των αρχών και αξιών που πρεσβεύουν με τις οδηγίες της Κεντρικής Τράπεζας. Η τελευταία απαιτεί από όλες τις εποπτευόμενες τράπεζες να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τις πιο πάνω κατευθυντήριες γραμμές στα πλαίσια της διαχείρισης των κινδύνων που προκύπτουν. Όπως διαφαίνεται από τις εξελίξεις των γεγονότων, ο συνδυασμός μιας χαλαρής προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας σε συνάρτηση με ατελή εταιρική διακυβέρνηση σε τραπεζικά ιδρύματα, μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία της καταστροφής ακόμη και για ολόκληρη την οικονομία. Συγχρόνως, η απουσία της διαφάνειας σε συνδυασμό με χαλαρή εποπτεία και αδύνατη εταιρική διακυβέρνηση, ενέχει τη δυνατότητα πρόκλησης ανεπανόρθωτης καταστροφής των τραπεζών. Με βάση τα όσα αντιμετώπισε το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τις δυσκολίες των τελευταίων ετών, γίνεται αντιληπτό πλέον ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν συσχετίζεται με το μέγεθος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αλλά με την ποιότητα της ρύθμισης και της εποπτείας που το χαρακτηρίζουν.

Κεφάλαιο 6

Χρηματοοικονομική Εικόνα

Κυπριακών Τραπεζών Από

Το 2011-2014

6.1 Σκοπός και δείγμα της έρευνας

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί να διαπιστώσει τον βαθμό και την ένταση με την οποία η οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 έπληξε τα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα. Στο ίδιο πλαίσιο εξέτασης και ανάλυσης εμπερικλείεται και ο καταλυτικής σημασίας ρόλος των εποπτικών κανονιστικών πλαισίων της «Βασιλείας I, II, III» αποβλέποντας σε μια αποτελεσματική εποπτεία και διατήρηση της σταθερότητας. Το σημείο εστίασης της έρευνας αφορά στην αξιολόγηση της κερδοφορίας αλλά και του αποτελεσματικού τρόπου λειτουργίας των δυο μεγαλύτερων συστημικών τραπεζών του νησιού. Μιλώντας για συστημικό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (SIFI) (systemically important financial institution) εννοείται ένα ίδρυμα το οποίο σε περίπτωση που οικονομικά αποτύχει, ενδέχεται να προκληθεί οικονομική κρίση. Νοούμενου ότι ξεσπά μια οικονομική κρίση, οι συνέπειες που θα προκαλέσει είναι απρόβλεπτες ενώ οι αιτίες μετάδοσης της διαφαίνονται αφότου προέλθει το οικονομικό συμβάν.

Θα πραγματοποιηθεί λοιπόν μια χρηματοοικονομική ανάλυση διαχρονικά για τα έτη 2011 - 2014 με την βοήθεια των αντίστοιχων δεικτών, σε μια κρίσιμη περίοδο για την Κύπρο, με έντονες και συνεχείς εξελίξεις οι οποίες καθόρισαν και στιγμάτισαν την πορεία της δημιουργώντας συγχρόνως μια νέα τάξη πραγμάτων.

Δείγμα της έρευνας αποτελούν τα δυο μεγαλύτερα τραπεζικά ιδρύματα:

- Τράπεζα Κύπρου
- Ελληνική Τράπεζα

Τόσο η Τράπεζα Κύπρου, όσο και η Ελληνική Τράπεζα αποτελούν δύο από τα κυρίαρχα τραπεζικά ιδρύματα που εδρεύουν στη Κύπρο. Τα χρόνια που προηγήθηκαν κατάφεραν να επηρεάσουν και στις πλείστες των περιπτώσεων να καθορίσουν την πορεία, την εξέλιξη αλλά την βιωσιμότητα όχι μόνο των ανωτέρω τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και των υπολοίπων που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά. Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 μπορεί να μην επηρέασε όπως όλα έδειχναν την Κύπρο για την δεδομένη χρονική στιγμή, ωστόσο η σταδιακή παρακμή και η πτώση, ήταν στοιχεία που προϋπέθεταν την ακολουθία μιας ασταθής περιόδου. Μέχρι και το 2010 τα στοιχεία που προκύπταν για την **Τράπεζα Κύπρου** ήταν ενθαρρυντικά, με το Συγκρότημα ωστόσο να εκφράζει έντονες τοποθετήσεις για άνοδο. Φτάνοντας στο 2011, τα δεδομένα αλλάζουν, διαφοροποιώντας την εικόνα που επικρατούσε. Μετά την φορολογία και την απομείωση κατά 74% των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου, οι ζημιές έφθασαν σε 1 δις 371 εκατομμύρια, ποσό που τις αυξάνει κατά €360 εκατ. σε σχέση με τις ζημιές που είχαν ανακοινωθεί δυο μήνες πριν την λήξη του 2011. Μάλιστα, σε δημοσιεύσεις του Συγκροτήματος διαβεβαιωνόταν η λήψη των απαραίτητων μέτρων θωράκισης από το αβέβαιο οικονομικά περιβάλλον και διατήρησης επαρκούς ρευστότητας για το 2012.⁶⁹ Ωστόσο το 2012 χαρακτηρίστηκε όχι από άνοδο, αλλά αντίθετα από συνεχιζόμενη οικονομική ύφεση και επιδείνωση της δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Οι ζημιές μετά φόρων έφθασαν μέχρι το τέλος του

---

⁶⁹ <http://www.bankwars.gr/%CF%84%CF%81%CE%AC%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B1-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%AD%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%AD%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82-2011/>

2012 τα 2,214 δις. ευρώ συγκριτικά με τα 1,359 δις ευρώ της προηγούμενης χρονιάς. Ραγδαία άνοδο παρουσίασε και το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων αγγίζοντας το 23,7% έναντι του 10,2% το 2011.⁷⁰

Οι συνθήκες που επικρατούσαν μέχρι τον Δεκέμβριο του 2012 αναντίλεκτα διεμήνυαν την συνέχεια της δύσκολης οικονομικά περιόδου που περνούσε η Κύπρος. Τα γεγονότα που ακολούθησαν του Μαρτίου 2013 σαφώς και επιβεβαίωσαν τους φόβους και τις ανησυχίες για οικονομική καταστροφή. Σε μια κρίσιμη για την Κύπρο συνεδρία του Eurogroup στις 15 Μαρτίου 2013 ως προς το πρόγραμμα διάσωσης της Κύπρου, αποφασίζεται το κούρεμα των ασφαλισμένων καταθέσεων 6,5% και άνω των €100.000 σε 9,5%. Ωστόσο το σενάριο αυτό απορρίπτεται από την Βουλή των Αντιπροσώπων, ενώ ο επίλογος της συνεχιζόμενης κατάστασης γράφεται την νύχτα της 25^{ης} Μαρτίου όπου ανακοινώνεται το κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας, η μετατροπή της σε «καλή» και «κακή», ενώ παράλληλα η Τράπεζα Κύπρου δέχεται κούρεμα ανασφάλιστων καταθέσεων από 37,5% μέχρι 60%. Αποτέλεσμα ήταν ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των καταθετών με την επακόλουθη απόσυρση των καταθέσεων τους, η ανεργία αλλά και η άνοδος των κόκκινων δανείων μετά από μια αδυναμία αποπληρωμής τους. Όπως παρουσιάζονται τα στοιχεία στην ετήσια έκθεση της Τράπεζας Κύπρου για το 2013, σε καθυστέρηση από 91 μέχρι 180 μέρες βρίσκονταν δάνεια €1,31 δις, ενώ με καθυστερήσεις πέραν του ενός έτους €1,43 δις. Σαφώς και μια τέτοια εξέλιξη αποτελεί πληγή για το Συγκρότημα επηρεάζοντας και καθορίζοντας την πορεία και την πρόοδο του.⁷¹

Το 2014 φαίνεται να βρίσκει την Τράπεζα Κύπρου έτοιμη να χαράξει μια καινούργια πορεία, ανασυγκροτημένη μετά τις οικονομικές δυσκολίες. Σαφώς και τα προβλήματα παραμένουν, με τα χρόνια που ακολουθούν να χαρακτηρίζονται κρίσιμα, ωστόσο όπως ο διευθύνων σύμβουλος Τζον Πάτρικ Χούρικαν υπογράμμισε, «η Τράπεζα βρίσκεται σε καλύτερη και ισχυρότερη θέση». Καθ' όλη την διάρκεια του 2014 παρουσιάστηκε μια μείωση του κόστους

⁷⁰ <http://www.kathimerini.gr/56748/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/trapeza-kyproy-mezhmies-22-dis-eyrw-h-xrhsh-2012>

⁷¹ <http://www.24h.com.cy/component/k2/item/45122-anaskophsh-2013-to-kourema-pou-anastatwse-ton-kosmo.html>

δανεισμού σε μια γκάμα προϊόντων ενώ μειώθηκε κατά €4 δις η εξάρτηση από τον ΕΛΑ. Υψηλά βέβαια παραμένουν τα επίπεδα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αποτελώντας το σημαντικότερο εμπόδιο προς την οικονομική ανάκαμψη.⁷² Κερδοφόρο ωστόσο παρουσιάζεται να μπαίνει το 2015 για το Συγκρότημα, παρουσιάζοντας και ταυτόχρονη μείωση του δείκτη δανείων προς καταθέσεις (σε 136%) και σε συνδυασμό με μια ενίσχυση της κεφαλαιακής θέσης. Τα κέρδη μετά φόρων για το πρώτο εξάμηνο του 2015 ανέρχονται στα €60 εκατ., ενώ οι καταθέσεις πελατών σημείωσαν αύξηση 3% στα αποτελέσματα Ιουνίου 2015 εν συγκρίσει με του Μαρτίου 2015. Συγχρόνως μειώνεται στα 4,17 δις ευρώ η εξάρτηση από τον ΕΛΑ τον Νοέμβριο 2015. Σαφώς και τα ποσοστά αυτά συντελούν στην δημιουργία μιας θετικής εικόνας για την πορεία της Τράπεζας Κύπρου, παρόλο που τα κόκκινα δάνεια συνεχίζουν να παραμένουν εμπόδιο προς την ανάπτυξη.⁷³ Οι ενέργειες που ακολούθησε καταδεικνύουν την εξέλιξη στη απομόχλευση των περιουσιακών στοιχείων μειώνοντας την εξάρτηση της στην χρηματοδότηση από την Κεντρική Τράπεζα. Σίγουρα τα χρόνια που προηγήθηκαν ήταν δύσκολα, καταστροφικά και απαιτητικά για ορισμένους τομείς, ωστόσο τα χρόνια που ακολουθούν χρίζουν επιτακτικής εργασίας, παρακολούθησης και σωστού χειρισμού. Στην έρευνα που ακολουθεί θα παρουσιαστούν αναλυτικά οι αυξομειώσεις ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών σε μια προσπάθεια παρακολούθησης της πορείας του Συγκροτήματος από το 2011 μέχρι το 2014.

Η **Ελληνική Τράπεζα** απο το 2011 παρουσίασε ζημιές ύψους 100,7 εκατ. ευρώ επικαλούμενη απομείωση των ελληνικών ομολόγων και επιδείνωση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου της. Παρόλο που το 2010 είχε καταγράψει κέρδη ύψους 8,9 εκατ. ευρώ, η αναστροφή της κερδοφορίας της προέκυψε παρά την αξιολογητή αύξηση των εσόδων από τόκους και την μείωση των εξόδων.⁷⁴ Ένα χρόνο αργότερα πετυχαίνει μείωση των ζημιών της στα 23,4 εκατ. ευρώ ενώ διατηρεί βασικά ίδια κεφάλαια στο 8,6%, ελαφρώς κάτω από το 9%. Το πρώτο τρίμηνο του 2012 καταγράφονται κέρδη προ φόρων 12,7 εκατ. ευρώ, 19%

⁷² <http://www.24h.com.cy/economy/item/72396-trapeza-kiprou-xarasei-mea-poreia.html>

⁷³ <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5268967/kerdh-60-ekat-eyrw-kategrapse-h-trapeza-kyproy-sto-a-eksamhno-2015/>

⁷⁴ <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/392101/elliniki-trapeza-zimies-to-2011>

ετήσια αύξηση των επιτοκιακών εσόδων και 11% αύξηση των εσόδων από δικαιώματα προμήθειας. Μέχρι το τέλος του 2012 η τράπεζα δεν έχει ζητήσει κρατική στήριξη, με τις ανησυχίες βέβαια να κυριαρχούν ένεκα των οικονομικών συνθηκών που επικρατούσαν. Ο Όμιλος της Ελληνικής Τράπεζας δεν υπόκειντο σε οποιαδήποτε μέτρα εξυγίανσης, αναδιάρθρωσης ή επιβολής τέλους στις καταθέσεις.⁷⁵

Μετά το πέρας των ιστορικών αποφάσεων του Eurogroup τον Μάρτιο του 2013, με το επακόλουθο κούρεμα στις ανασφάλιστες καταθέσεις της Τράπεζας Κύπρου και το κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας, η Ελληνική Τράπεζα προχωρεί σε αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου με πρωταγωνιστές τους υφιστάμενους μετόχους και τους κατόχους αξιογράφων κεφαλαίου. Παράλληλα γίνεται ανταλλαγή των υφιστάμενων αξιογράφων κεφαλαίου με νέα μετατρέψιμα. Ωστόσο, το “bail – in” δεν εφαρμόστηκε στην Ελληνική τράπεζα, αφού αναδιαρθρώθηκε και ενισχύθηκε η κεφαλαιακή της βάση με σχέδιο που προέβλεπε αύξηση των κεφαλαίων της 9% μέχρι το τέλος του 2013.⁷⁶ Αν και διατηρούσε ισχυρή ρευστότητα και κεφάλαια, παρόλο που παρουσιάστηκε και ραγδαία επιδείνωση στη ποιότητα του ενεργητικού της, δεν πρέπει να παραλειφθούν οι ζημιές ύψους 46,1 εκατ. ευρώ έναντι 14,9 εκατ. κερδών που σημειώθηκαν το πρώτο εξάμηνο του 2013. Με την συμμετοχή τριών νέων μετόχων η Ελληνική Τράπεζα καταφέρνει μέχρι το τέλος του 2013 να καλύψει τον στόχο της ανακεφαλαιοποίησης της με τα κύρια βασικά ίδια κεφάλαια της (Core Tier I) να φτάνουν το 9,5%. Ένα από τα αδύνατα σημεία όχι μόνο της εν λόγω τράπεζας αλλά και ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι τα προβληματικά δάνεια. Στο τέλος Σεπτεμβρίου 2013 ο δείκτης κόκκινων δανείων είχε φθάσει στο 43% λόγω της επιδείνωσης των συνθηκών που κατέκλυζαν τον χρηματοπιστωτικό τομέα.⁷⁷

Το 2014 αποτελεί μια σημαντική χρονιά για την Ελληνική Τράπεζα, αφού σε έρευνα του περιοδικού «Global Finance Magazine», αναδείχθηκε η πιο ασφαλής

⁷⁵ <http://www.capital.gr/story/1760871/kathari-i-poreia-tis-ellinikis-trapezas>

⁷⁶ <http://www.capital.gr/story/1839492/elliniki-trapeza-to-PROTO-bail-in-trapezas-einai-gegonos>

⁷⁷ <http://www.philenews.com/el-gr/oikonomia-kypros/146/169903/s-deal-st-e-tpea>

τράπεζα στην Κύπρο. Καθ' όλη την διάρκεια του 2014 χαρακτηρίστηκε από ισχυρή κεφαλαιακή βάση και άνετη ρευστότητα. Αύξηση παρουσίασαν οι καταθέσεις κατά 15% καταδεικνύοντας την έκδηλη εμπιστοσύνη τόσο από μετόχους όσο και από καταθέτες. Σε τροχιά σταθεροποίησης εισέρχονταν και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα οποία διαμορφώνονταν στο 56,6%. Στόχο και επιδίωξη πλέον του Ομίλου αποτελεί η διαχείριση των κόκκινων δανείων και η επέκταση του δανειακού χαρτοφυλακίου.⁷⁸ Η Fitch Ratings το 2015 αναβαθμίζει την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελληνικής Τράπεζας σε "B-", καθώς και το Viability Rating (VR) σε επίσης "B-". Οι αναβαθμίσεις αντανακλούν την βελτιωμένη κεφαλαιακή βάση, στοιχείο που αδιαμφισβήτητα δίνει το έναυσμα για ακόμη καλύτερα αποτελέσματα.⁷⁹ Στην ανάλυση που ακολουθεί θα παρουσιαστεί η πορεία της Ελληνικής Τράπεζας μέσα από μια ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών για τα χρόνια 2011 - 2014.

6.2 Ανάλυση της μεθοδολογίας

Εργαλείο στην διεκπεραίωση της έρευνας αποτελεί η χρηματοοικονομική ανάλυση (financial analysis), μια διαδικασία άντλησης πληροφοριών οικονομικής φύσεως από τα χρηματοοικονομικά στοιχεία μιας επιχείρησης. Η ανάλυση αυτή γίνεται με τρεις τύπους:

- Με την απόλυτη αξία του μεγέθους που μας ενδιαφέρει (π.χ. Κέρδη)
- Με την διαφορά δυο μεγεθών (π.χ. Κυκλοφορούν Ενεργητικό - Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις)
- Με τους λόγους δυο μεγεθών (π.χ. Κυκλοφορούν Ενεργητικό / Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις)⁸⁰

Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για την διεξαγωγή της χρηματοοικονομικής ανάλυσης αφορά στον τρόπο που έχει την μορφή των λόγων (ratios) καθώς και

⁷⁸ https://www.hellenicbank.com/images/media/assetfile/GR_PressRelease.pdf

⁷⁹ <http://www.capital.gr/story/2291490/fitch-anabathmizei-trapeza-kuprou-kai-elliniki-trapeza>

⁸⁰ Βασιλείου Δημήτριος - Ηρειώτης Νικόλαος, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση - Θεωρία και Πρακτική», Εκδόσεις Rosili 2008, Σελ. 34

με διαχρονικές συγκρίσεις (time – series) και διαστρωματικές (cross – sectional) μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων που πρόκειται να εξεταστούν. Βασικό στοιχείο στην χρηματοοικονομική ανάλυση αποτελούν οι αριθμοδείκτες:

- Αποδοτικότητα
- Ρευστότητας
- Κεφαλαιακής Επάρκειας
- Μόχλευσης

Η ανάλυση τους για την Τράπεζα Κύπρου και την Ελληνική Τράπεζα θα γίνει σύμφωνα και με τα στοιχεία που προκύπτουν από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις μεταξύ των ετών 2011 – 2014.

6.3 Ανάλυση των αριθμοδεικτών

Οι αριθμοδείκτες εκφράζουν μια σχέση μαθηματικής φύσεως ανάμεσα σε ένα ποσό το οποίο περιέχεται στον αριθμητή και σε ένα άλλο ποσό που περιέχεται στον παρονομαστή του αριθμοδείκτη. Η σημαντικότητα του αριθμοδείκτη έγκειται στην δυνατότητα ερμηνείας των δυο ποσών που τον απαρτίζουν, δηλαδή αν προκύπτει μια σχέση λογική και κατανοητή ώστε να επηρεάσει την λήψη ορισμένων αποφάσεων χρηματοοικονομικού χαρακτήρα.⁸¹

Μια ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων με την παρουσία και βοήθεια των δεικτών βοηθάει εν αρχή στην σύγκριση των σημερινών χρηματοοικονομικών στοιχείων μιας επιχείρησης με τα αντίστοιχα του παρελθόντος ή και τα προβλεπόμενα του μέλλοντος. Με αναφορά σε τέτοιου είδους ανάλυση, καλείται και ως διαχρονική ανάλυση (time – series analysis). Από την άλλη πλευρά, συγκρίνοντας τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της επιχείρησης με τα αντίστοιχα παρόμοιων επιχειρήσεων ή με την μέση τιμή του κλάδου, προκύπτει μια διαστρωματική ανάλυση (comperative analysis or cross – sectional analysis). Αξίζει βέβαια να επισημανθεί η σπουδαιότητα της σημασίας και της παρουσίας

---

⁸¹ Γκίκα Δημήτριου Χ. , «Η Ανάλυση και οι Χρήσεις Των Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα 2002, Σελ. 55

των αριθμοδεικτών, αρκεί μόνο να παρουσιάζονται συνδυαστικά και όχι μόνοι τους. Βασικό πρόβλημα στη χρήση τους αποτελεί η έλλειψη ποσοτικών στοιχείων που θα χρησιμοποιηθούν ως inputs προς την δημιουργία σχέσεων και συγκρίσεων. Ως εκ τούτου, καθοριστικό στοιχείο στην εξαγωγή έγκυρων συμπερασμάτων αποτελεί η σύγκριση της εξέλιξης μεγεθών εκτός της επιχείρησης σε διαχρονικό επίπεδο. Μπορεί λοιπόν οι αριθμοδείκτες να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες τόσο για την επιχείρηση όσο και για τα διοικητικά μέλη, ωστόσο η ερμηνεία και η ανάλυση τους χρίζει ιδιαίτερης προσοχής και σημασίας.⁸²

6.4 Αριθμοδείκτες

Πιο κάτω θα ακολουθήσει ανάλυση των αριθμοδεικτών που χρησιμοποιήθηκαν ώστε να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα για την πορεία των κυπριακών τραπεζικών ιδρυμάτων από το 2011 – 2014 καθώς και κατά πόσο επηρεάστηκαν από την έλευση της οικονομικής κρίσης.

6.4.1 Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Με αναφορά στη λέξη «αποδοτικότητα», εννοείται η ικανότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος ή μιας επιχείρησης να δημιουργεί κέρδος. Οι δείκτες απόδοσης (profitability ratios) παρουσιάζουν τον αποτελεσματικό τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης ενώ αποτελούν ένα από τα κύρια στοιχεία ενδιαφέροντος για τους μετόχους, τους πιστωτές, το εργατικό δυναμικό και την διοίκηση της επιχείρησης. Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας που χρησιμοποιούνται πιο συχνά είναι οι εξής:

---

⁸² Κάντζος Κωνσταντίνος, «Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων», Εκδοτικός Οίκος «Interbooks», Αθήνα 2002, Σελ. 79-80

- **Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ενεργητικού - (ROA – Return on Assets)**

$$\text{ROA} = \text{Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}$$

Χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των κερδών μιας επιχείρησης / τραπεζικού ιδρύματος συγκριτικά με τα περιουσιακά του στοιχεία. Παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την διοίκηση των τραπεζικών ιδρυμάτων καθώς και την διαχείριση των στοιχείων του ενεργητικού ώστε να προκύπτουν καθαρά κέρδη για τον οργανισμό. Όσο μεγαλύτερος είναι ο εν λόγω δείκτης, τόσο πιο αποτελεσματική δηλώνεται να είναι η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων.

- **Αριθμοδείκτης Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων - (ROE – Return on Equity)**

$$\text{ROE} = \text{Καθαρά Κέρδη Προ Φόρων} / \text{Ίδια Κεφάλαια}$$

Χρησιμοποιώντας τον δείκτη ROE επιτυγχάνεται η εξαγωγή ορισμένων συμπερασμάτων που αφορούν στο μέγεθος των κερδών που δημιουργήθηκαν από τα κεφάλαια που επένδυσαν οι μέτοχοι. Η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων καθορίζεται από τον πολλαπλασιαστή μόχλευσης και ιδίων κεφαλαίων.⁸³

6.4.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Θέλοντας να ερμηνευθεί η έννοια της ρευστότητας γίνεται αναφορά σε ένα απόσπασμα από το βιβλίο των Βασιλείου & Ηρειώτης (2008) όπου λέει ότι «το πόσο ρευστό είναι ένα περιουσιακό στοιχείο εξαρτάται από την ταχύτητα με την

---

⁸³ Νιάρχου Νικήτα Α. «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Εκδόσεις Α.Θ. Σταμούλης, Αθήνα 2004 – Σελ. 117-119

οποία μπορεί να μετατραπεί σε χρήμα ή σε ισοδύναμο χρήματος χωρίς να μειωθεί η αξία του». ⁸⁴ Σημαντικό για μια τράπεζα αποτελεί η ύπαρξη επαρκούς ρευστότητας αφού καταφέρνει να επηρεάσει και να καθορίσει όλους τους τομείς ως προς την λειτουργία, τις επενδύσεις και τις χρηματοδοτήσεις της. Κύρια πηγή ρευστότητας για τα τραπεζικά ιδρύματα συναποτελούν οι καταθέσεις των πελατών τους αλλά και ο διατραπεζικός δανεισμός. Οι σημαντικότεροι δείκτες είναι:

- **Loan to Deposit Ratio = Χορηγήσεις (Loan) / Καταθέσεις (Deposits)**

Ο αριθμοδείκτης αυτός αντικατοπτρίζει την δυνατότητα της τράπεζας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της ενώ εκφράζει το ποσοστό των καταθέσεων που χρησιμοποιήθηκαν ως πηγή κεφαλαίου για να παραχωρηθούν χορηγήσεις. Το κάθε τραπεζικό ίδρυμα που διατηρεί και δέχεται καταθέσεις οφείλει να έχει ένα καθορισμένο μέτρο ρευστότητας ώστε να διατηρείται η καθημερινή του λειτουργία. Σε περίπτωση όπου αυτός ο δείκτης παρουσιάζεται να είναι μεγαλύτερος του ένα, σημαίνει ότι η τράπεζα στρέφεται προς τον εξωτερικό δανεισμό και ομόλογα για τις χορηγήσεις που θα χρηματοδοτήσει. Αν βέβαια είναι μικρότερος ή κοντά στο ένα, εκφράζεται μια παρουσία ικανοποιητικής ρευστότητας για την τράπεζα και μια δυνατότητα της να ανταπεξέλθει έναντι των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της.

- **Assets to loans = Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων**

Ο δείκτης αυτός παρουσιάζει την αναλογία στα δάνεια που κατακρατεί η τράπεζα ενώ συγχρόνως διαφαίνεται η ποιότητα του ενεργητικού της. Μια υψηλή τιμή στο δείκτη αυτό υποδηλώνει χαμηλή αποδοτικότητα και κίνδυνο

---

⁸⁴ Βασιλείου Δημήτριος – Ηρειώτης Νικόλαος, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση – Θεωρία και Πρακτική», Εκδόσεις: Rosili, Αθήνα 2008

ενώ ένας χαμηλός δείκτης ενδέχεται να παρουσιάζει αυξημένα ποσοστά ρευστότητας που ωστόσο υποβόσκει η πιθανότητα αδυναμίας της βέλτιστης διαχείρισης του ενεργητικού σε μια προσπάθεια επίτευξης της μέγιστης δυνατής απόδοσης.

6.4.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Επιδίωξη των τραπεζικών ιδρυμάτων είναι η ύπαρξη επαρκούς και σε σταθερά επίπεδα κεφαλαιακής βάσης, αποβλέποντας στην υποστήριξη των επιχειρηματικών τους σχεδίων αλλά και στην ανταπόκριση τους έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων ως προς το εποπτικό πλαίσιο. Από την στιγμή που μια τράπεζα διατηρεί ένα ισχυρό μετοχικό κεφάλαιο, υψηλά ποσοστά αδιανέμητων μετοχικών κερδών αλλά και αποθεματικών, διαφαίνεται η φερεγγυότητα της σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Σε αντίθετες περιπτώσεις υποβόσκει το ενδεχόμενο κινδύνου για τους πιστωτές.

- **Equity to Asset = Ίδια κεφάλαια / Ενεργητικό**

Ο σημαντικότερος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ο οποίος μετράει την ικανότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος να καλύψει ενδεχόμενες ζημιές από τα ίδια κεφάλαια που κατέχει. Ένα ψηλό ποσοστό του δείκτη αυτού υπογραμμίζει την παρουσία αποδοτικότητας, κατά συνέπεια και την ανάγκη για χαμηλά επίπεδα εξωτερικών χορηγήσεων. Επιδίωξη είναι ο δείκτης αυτός να υπερβαίνει το 8%.

- **Equity to Total Loans = Ίδια Κεφάλαια / Χορηγήσεις**

Από τα αποτελέσματα που εξάγονται μέσω της χρήσης του δείκτη αυτού, μετριέται η ικανότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος να αντιμετωπίσει τις ζημιές που ίσως προέλθουν από χορηγήσεις μόνον μέσω των δικών του κεφαλαίων.

Ένα υψηλό επίπεδο δηλώνει μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια αλλά και αίσθημα ασφάλεια προς τους καταθέτες / επενδυτές.

6.4.4 Αριθμοδείκτες Μόχλευσης

Με την αναφορά στον όρο «χρηματοοικονομική μόχλευση» εννοείται η χρήση δανειακών κεφαλαίων αποσκοπώντας στην αύξηση της απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων. Αναντίλεκτα, η χρήση δανειακών κεφαλαίων οδηγεί σε αύξηση της αναμενόμενης απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων μιας επιχείρησης. Σκοπός του αριθμοδείκτη μόχλευσης είναι ο καθορισμός των μεθόδων χρηματοδότησης των τραπεζών ή της ικανότητα τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ένεκα της φύσης τους ενδέχεται να παρουσιάσουν υψηλά ποσοστά μόχλευσης, στοιχείο το οποίο από αρκετούς κρίνεται ως αιτία που επιδεινώνει τις αρνητικές συνέπειες που προκαλεί μια τραπεζική οικονομική κρίση. Ως αποτέλεσμα, ο τραπεζικός τομέας οδηγείται στην υιοθέτηση μηχανισμών απομόχλευσης, λόγω όμως μείωσης των κεφαλαίων τους αυξάνεται περισσότερο ο κίνδυνος. Ο σημαντικότερος δείκτης μόχλευσης ο οποίος χρησιμοποιείται με μεγάλη συχνότητα είναι ο Δείκτης Συνολικής Δανειακής Επιβάρυνσης.

- **Δείκτης Συνολικής Δανειακής Επιβάρυνσης = Ξένα Κεφάλαια /
Σύνολο Ενεργητικού**

Οι δανειστές μιας επιχείρησης ή ενός οργανισμού συχνά εκφράζουν την προτίμηση τους για χαμηλά επίπεδα συνολικής δανειακής επιβάρυνσης. Αυτό συμβαίνει αφού όσο μικρότερος είναι ο δείκτης τόσο περισσότερα ίδια κεφάλαια διατίθενται προς ικανοποίηση των δανειστών σε περίπτωση χρεοκοπίας. Από την άλλη πλευρά οι μέτοχοι της εταιρείας προτιμούν ο δείκτης αυτός να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα ώστε να αυξάνονται και τα κέρδη τους. Σε

ό,τι αφορά τον τραπεζικό κόσμο, ένα ίδρυμα θεωρείται ότι έχει καλό δείκτη μόχλευσης όταν αυτός είναι άνω του 5%.⁸⁵

6.5 Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων – Ερμηνεία Αποτελεσμάτων

6.5.1. Αριθμοδείκτες Αποδοτικότητας

Κατά την προσπάθεια παρακολούθησης και ερμηνείας των αποτελεσμάτων που αφορούν στους δείκτες αποδοτικότητας των υπο εξέταση τραπεζικών ιδρυμάτων, έγινε χρήση των δεικτών Απόδοσης Ενεργητικού (ROA) και Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων προ φόρων (ROE).

6.5.1.1 Δείκτης Απόδοσης Στοιχείων Ενεργητικού ROA (Return On Assets)

ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (ROA)				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	-3,61%	-7,12%	-2,01%	0,62%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	-1,05%	-0,15%	-2,79%	-1,94%
Μ.Ο. ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (ROA)				
	-2,33%	-3,64%	-2,4%	-0,66%

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Αριθμοδείκτης Απόδοσης στοιχείων ενεργητικού - ROA

Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται η ανάλυση του δείκτη Απόδοσης Ενεργητικού (ROA) στον οποίο αποτυπώνονται οι διακυμάνσεις που πραγματοποιήθηκαν σε συνάρτηση με την γενική κατάσταση των ετών μεταξύ 2011 – 2014 που επικρατούσαν στην Κύπρο. Λαμβάνοντας ως δείγμα την πορεία των δυο τραπεζικών ιδρυμάτων, παρατηρείται η αρνητική πορεία που ακολούθησαν

⁸⁵ Βασιλείου Δημήτριος – Ηρειώτης Νικόλαος, «Χρηματοοικονομική Διοίκηση – Θεωρία και Πρακτική», Εκδόσεις Rosili 2008, Σελ. 50-52

τόσο από το 2012 αλλά και ιδιαίτερα το 2013, μια χρονιά σταθμό για την εξέλιξη και την πορεία της οικονομίας.

Η **Τράπεζα Κύπρου**, παρουσιάζει μια σημαντική πτώση του δείκτη. Κατά το 2011 το ποσοστό του ήταν -3,61% και εν συνεχεία λαμβάνοντας μια εξίσου αρνητική πορεία μέχρι το 2013 να συνεχίζεται η πτώση του με την κορύφωση της το 2012. Κατά το 2014 σημειώθηκε μια μικρή άνοδος με θετικό πρόσημο αγγίζοντας το 0,62%.

Η **Ελληνική Τράπεζα** από το 2011 παρουσιάζει αρνητικό πρόσημο στον δείκτη ROA με την τιμή του να φτάνει το -1,05%. Στην ίδια πορεία κινείται και το 2012 ενώ το 2013 αποτελεί την χειρότερη ίσως χρονιά για την πορεία και την ανάπτυξη του ιδρύματος με τον δείκτη να φτάνει το -2,79%, Μικρή άνοδος σημειώθηκε το 2014 χωρίς ωστόσο να μετατοπίζεται από το αρνητικό πρόσημο. Τα παραπάνω στοιχεία αποτελούν το συνονθύλευμα των απόψεων μεν, αλλά και των γεγονότων δε που ακολούθησαν, ότι δηλαδή το τραπεζικό σύστημα από τα τέλη του 2011 και καθ' όλη την διάρκεια του 2012 παρουσίαζε αρνητικά σημάδια. Οι διεθνείς οίκοι (Standard and Poor's και Moody's) ήδη από το 2011 υποβάθμιζαν την κυπριακή οικονομία χωρίς ωστόσο να προβλεπόταν η καταστροφική συνέχεια. Χαρακτηριστικά ως προς αυτό, σε συνέντευξη του ο διευθύνων σύμβουλος της Τράπεζας Κύπρου, Ανδρέας Ηλιάδης τον Απρίλιο του 2011 υπογράμμισε ότι οι κίνδυνοι που πρόκειται να αντιμετωπίσει το τραπεζικό σύστημα είναι μικρότεροι από αυτούς που εντοπίζουν οι οίκοι. Σημείωνε επίσης την θωράκιση και την ενίσχυση των τραπεζών με κεφάλαια αλλά και ρευστότητα καθιστώντας τις ικανές να ανταπεξέλθουν σε κάθε οικονομική πρόκληση. Οι καταγιστικές εξελίξεις ήταν ολέθριες, με την καταστροφή να είναι αναπόφευκτη των περιστάσεων.⁸⁶

---

⁸⁶ Ηλιάδης Ανδρέας, «Πιο βαθιά η ύφεση χωρίς τράπεζες», *StockWatch*, Απρίλιος 2011, http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=605

6.5.1.2 Αριθμοδείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων ROE (Return On Equity)

ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΧΡΗΣΗΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ / ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (ROE)				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	-55,65%	-65,83%	-22,38%	4,80%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	-20,02%	-2,73%	-44,68%	-24,65%
Μ.Ο ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΧΡΗΣΗΣ ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ / ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ (ROE)				
	-37,84%	-34,28%	-33,53%	-9,93%

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Αριθμοδείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων – ROE

Βλέποντας τις ενδείξεις των δεικτών Αποδοτικότητας Ιδίων Κεφαλαίων, παρατηρείται μια σημαντική μείωση τους, λόγω της ραγδαίας επιδείνωσης του οικονομικού περιβάλλοντος που επικρατούσε κυρίως από το 2012 – 2014. Τα αποτελέσματα του 2012 και του 2013 παρουσιάζουν σημαντική διαφορά συγκριτικά με αυτά του 2014.

Η **Τράπεζα Κύπρου** το 2011 καθώς και για τα επόμενα δυο έτη έχει αρνητικό δείκτη, ενώ το 2014 το πρόσημο του είναι θετικό. Παρόλ' αυτά η απόδοση ιδίων κεφαλαίων ακολουθεί ανοδική πορεία το 2014 μετά και από την επιτυχή αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά €1 δις. Όπως διαμήνυε η Τράπεζα Κύπρου σε ανακοίνωση της στις 15 Ιουλίου 2014, η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου σε συνδυασμό με τις ενέργειες απομόχλευσης προβλεπόταν να ενισχύσουν τον δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 (CRD IV/CRR 1 – με μεταβατικές διατάξεις) σε 15,6% και τον δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 (CRD IV/CRR– χωρίς μεταβατικές διατάξεις) σε 15,1%.⁸⁷

Στην ίδια κατηγορία αποτελεσμάτων και γεγονότων φαίνεται να κινείται και η **Ελληνική Τράπεζα**, με τα αρνητικά στοιχεία να παρουσιάζονται από το 2011 με αποκορύφωμα της πτώσης το 2013. Παρουσιάζει εν προκειμένω ζημιά, με ελάχιστα ίδια κεφάλαια και την χειρότερη εικόνα αναφορικά με την

⁸⁷ Τράπεζα Κύπρου «Σχέσεις επενδυτών / Αύξηση κεφαλαίου 2014»

αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων. Κατόπιν απόφασης στις 24 Σεπτεμβρίου 2014, η Ελληνική τράπεζα προχώρησε σε αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου ύψους περίπου €220 εκατ. αποβλέποντας στην ενίσχυση της κεφαλαιακής της βάσης και μελλοντικής ανάπτυξης. Η αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου έγινε μέσω έκδοσης Δικαιωμάτων Προτίμησης (Rights) προς τους υφιστάμενους μετόχους. Εκ του αποτελέσματος, με τέτοια κίνηση μπορεί να είχε μεν θετικά αποτελέσματα, ωστόσο η αποδοτικότητα όλων των ιδρυμάτων σημείωνε καθοδική πορεία.⁸⁸

6.5.2 Αριθμοδείκτες Ρευστότητας

Σε μια προσπάθεια διαπίστωσης της ικανότητας ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να καλύπτει τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις του, αλλά και την ικανότητα μετατροπής των περιουσιακών στοιχείων του σε μετρητά, χρησιμοποιούνται οι δείκτες:

1. Χορηγήσεις / Καταθέσεις
2. Σύνολο ενεργητικού / Σύνολο Καταθέσεων

Βέβαια τα αποτελέσματα που εξάγονται είναι διαφορετικά για κάθε τράπεζα, συναρτόμενα και με την γενική επικρατούσα κατάσταση την εκάστοτε χρονική περίοδο.

6.5.2.1 Χορηγήσεις / Καταθέσεις

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ / ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ				
ΤΡΑΠΕΖΑ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	92,29%	85,70%	145,37%	143,92%
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	70,17%	61,09%	64,64%	50,76%
Μ.Ο. ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ / ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ				
	81,23%	73,40%	105,00%	97,34%

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Αριθμοδείκτης ρευστότητας : Χορηγήσεις / Καταθέσεις

⁸⁸ Ελληνική Τράπεζα, «Συνεδρία Διοικητικού Συμβουλίου Ελληνικής Τράπεζας Δημόσιας Εταιρείας ΛΤΔ στις 24 Σεπτεμβρίου 2014 για θέματα κεφαλαίου»

Ανατρέχοντας και στην κατάσταση της Κύπρου κατά την περίοδο 2011 – 2012, διαπιστώνεται κατά το 2011 μια επιβράδυνση ύψους 5% του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης των δανείων προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα. Τους πρώτους μήνες του 2012 η εικόνα αυτή επαναλαμβάνεται με μεγαλύτερη ένταση, με το ρυθμό να ανέρχεται τον Μάρτιο του 2012 στο 4,3%, συγκριτικά με ένα χρόνο πριν που ήταν στο 6,8%. Στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2012, ο ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης των δανείων παρουσιάζει το ιστορικά χαμηλότερο σημείο των τελευταίων έξι ετών, στοιχείο που διαφαίνεται και στους δείκτες των τραπεζικών ιδρυμάτων που βρίσκονται υπο εξέταση. Εξίσου χαμηλά είναι και τα επίπεδα καταθέσεων όπου το 2011 οι καταθέσεις στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς παρουσίασαν ελαφρά μείωση 0,9%. Ωστόσο υπογραμμίζεται ότι το πρώτο τρίμηνο του 2012 τα τραπεζικά ιδρύματα εφαρμόζουν αυστηρότερα κριτήρια σε όλες τις δανειακές χορηγήσεις (στεγαστικά / καταναλωτικά δάνεια).⁸⁹

Για την **Τράπεζα Κύπρου**, η περίοδος 2011 – 2012 είναι θετική, συντελώντας σε μια καλή ένδειξη για το πιστωτικό ίδρυμα ως προς τον δείκτη αυτό. Μολονότι στην κυπριακή οικονομία επικρατούσαν αρνητικές συνθήκες επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό την εμπιστοσύνη των καταθετών, οι συνολικές καταθέσεις του Συγκροτήματος της Τράπεζας Κύπρου στις 31 Δεκεμβρίου 2012 έφταναν σε €28,4 δις, παρουσιάζοντας μείωση σε ετήσια βάση 4%. Την ίδια χρονική στιγμή, ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις ανήλθε στο 86%, χωρίς να προηγείται δανεισμός από το Ευρωσύστημα.⁹⁰ Κατά το 2013, μια χρονιά σταθμός για τις μετέπειτα οικονομικές εξελίξεις, τα δάνεια και οι καταθέσεις διαμορφώνονταν σε €26,7 δις και €15,0 δις αντίστοιχα ενώ ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις σε 145% (εν συγκρίσει με το 146% στις 30 Σεπτεμβρίου 2013). Έτσι και ο δείκτης Χορηγήσεων / Καταθέσεις υπερβαίνει την μονάδα, στοιχείο αρνητικό υποδηλώνοντας την στροφή της τράπεζας προς εξωτερικό δανεισμό. Παρουσιάζεται δραματική μείωση των καταθέσεων σε διάστημα ενός έτους κυρίως λόγω της πώλησης καταθέσεων ύψους €7,7 δις στην Ελλάδα, στην

⁸⁹ Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου, «Ετήσια Έκθεση 2011 – 2012», Σελ. 10 - 12

⁹⁰ Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου, «Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2012», Σελ. 1-4

απόκτηση καταθέσεων ύψους €4,5 δις από την Λαϊκή Τράπεζα, στην μετατροπή €3,8 δις σε μετοχές προς ανακεφαλαιοποίηση καθώς επίσης και σε εκροές καταθέσεων που σημειώθηκαν τους πρώτους έξι μήνες του 2013. Όσον αφορά τον τομέα των δανείων, η μείωση τους οφείλεται στην προεξόφληση δανείων μέσω δεσμευμένων καταθέσεων, την αποπληρωμή δανείων καθώς και τις προσπάθειες του Συγκροτήματος για απομόχλευση. Τα δάνεια που αποκτήθηκαν από την Λαϊκή Τράπεζα στις 31 Δεκεμβρίου 2013 ανέρχονταν στα €9,7 δις, ενώ ένεκα της απορρόφησης του εν λόγω δανειακού χαρτοφυλακίου, το μερίδιο αγοράς επι των δανείων της τράπεζας άγγιζε το 39%.⁹¹ Ένα χρόνο αργότερα, ο δείκτης αυτός παραμένει μεγαλύτερος της μονάδας, παρουσιάζοντας μια μικρή ωστόσο μείωση. Στις 31 Δεκεμβρίου 2014, δάνεια και καταθέσεις διαμορφώθηκαν σε €23,8 δις και €13,2 δις αντιστοίχως. Την ίδια στιγμή βελτίωση παρουσιάζει ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις από 148% που ήταν τον Σεπτέμβριο 2014 σε 143%. Τους τελευταίους τέσσερις μήνες του 2014 οι καταθέσεις του Συγκροτήματος παρουσιάζουν αύξηση κατά €71 εκατ., επισημαίνοντας μικρή ανάκαμψη μετά την εκδήλωση των συνεπειών της οικονομικής κατάρρευσης το 2013.⁹²

Η **Ελληνική Τράπεζα**, τόσο κατά το 2011 όσο και για το 2012 παρουσιάζει ένα δείκτη Χορηγήσεων / Καταθέσεις κάτω από την μονάδα, μια ένδειξη ότι η τράπεζα διατηρεί ικανοποιητική ρευστότητα και κατέχει την δυνατότητα να ανταποκριθεί στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Βέβαια μια τέτοια καλή εικόνα επιβεβαιώνουν και οι αριθμοί οι οποίοι υποδεικνύουν μια άνετη ρευστότητα αφού τον Δεκέμβριο του 2011 ο δείκτης μεικτών χορηγήσεων έναντι καταθέσεων παραμένει στο 79,2%, ενώ ο δείκτης καθαρών χορηγήσεων προς καταθέσεις φτάνει το 70,2%. Επιβεβαίωση της ήδη ικανοποιητικής κατάστασης αποτελεί το γεγονός ότι ο Όμιλος παρουσιάζει μηδενική χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και εξάρτηση από την διατραπεζική αγορά. Οι συνολικές μεικτές χορηγήσεις έδειξαν αύξηση του ποσοστού τους κατά 4% φτάνοντας στα €5.6 δις ενώ οι συνολικές καταθέσεις

⁹¹ Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου, «Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013», Σελ. 2-4

⁹² Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου, «Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2014»

παρουσίασαν εξίσου αύξηση του 4% φτάνοντας τα €7,1 δις.⁹³ Καθ' όλη την διάρκεια του 2012 η οικονομική κατάσταση του ομίλου σημειώνει άνοδο της τάξεως του 6%, στοιχείο που επιβεβαιώνει ο ακόμα πιο χαμηλός αριθμοδείκτης ρευστότητας. Τον Δεκέμβριο του 2012 οι συνολικές μεικτές χορηγήσεις σε πελάτες ανέρχονταν σε €5,6 δις, προβάλλοντας οριακή μείωση 1%. Οι καταθέσεις από την άλλη πλευρά παρουσίασαν αύξηση 9% φτάνοντας τα €7,8 δις. Χαρακτηριστική είναι η αύξηση των καταθέσεων κατά €259 εκατ. μόλις το πρώτο τρίμηνο του 2012 εν συγκρίσει με τον Δεκέμβριο του 2011 που ανήλθαν σε €7,4 δις. Τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν την έκδηλη εμπιστοσύνη των πελατών του Ομίλου στους χειρισμούς αλλά και τις στρατηγικές που ακολουθεί. Η άνετη ρευστότητα ήταν εμφανή το 2012, αν ληφθεί υπόψη ότι ο δείκτης μεικτών χορηγήσεων έναντι καταθέσεων παρέμεινε σε ένα αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο του 71,5% ενώ η εξωτερική χρηματοδότηση εξακολουθεί να είναι μηδενική.⁹⁴ Μικρή άνοδο σημείωσε ο δείκτης ρευστότητας για τον Όμιλο το 2013, όπου ο δείκτης των συνολικών μεικτών χορηγήσεων έναντι των καταθέσεων διαμορφώθηκε στο 79,7%. Μείωση είχε και το σύνολο των καταθέσεων κατά 23% φτάνοντας τα €5,5 δις ενώ ο Όμιλος εξακολουθούσε να διατηρεί μηδενική εξωτερική χρηματοδότηση. Αύξηση ύψους 15% παρουσίασαν οι καταθέσεις πελατών το 2014 αγγίζοντας τα €6,3 δις ενώ οι συνολικές μεικτές χορηγήσεις σε πελάτες έμειναν στα ίδια επίπεδα. Αξίζει να τονισθεί ότι από τον Νοέμβριο του 2014 η Ελληνική Τράπεζα συγκαταλέγεται στις σημαντικές ευρωπαϊκές τράπεζες που εποπτεύονται απευθείας από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.⁹⁵

⁹³ Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας, «Προκαταρκτική ενοποιημένη κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2011»

⁹⁴ Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας, «Προκαταρκτική ενοποιημένη κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2012»

⁹⁵ Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας, «Προκαταρκτική ενοποιημένη κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013,2014»

6.5.2.2 Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	1,37	1,27	1,39	1,47
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	1,66	1,84	1,79	2,34
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ				
	1,52	1,55	1,59	1,91

Πίνακα 7: Αριθμοδείκτης ρευστότητας: Σύνολο Ενεργητικού / Σύνολο Χορηγήσεων

Αυξομειώσεις φαίνεται να παρουσιάζει ο δείκτης Συνόλου Ενεργητικού προς Χορηγήσεις σύμφωνα με τον πίνακα 7 ως προς τα τραπεζικά ιδρύματα του νησιού. Ο δείκτης αυτός παρουσιάζει την αναλογία των δανείων που η εκάστοτε τράπεζα κατακρατεί, με μια υψηλή τιμή να δηλώνει μειωμένο κίνδυνο ρευστότητας ενώ οι απαιτήσεις δεν αποτελούν μεγάλο μέρος από το ενεργητικό και κατά συνέπεια ο κίνδυνος αναστολής των υποχρεώσεων των πιστωτών είναι σε μικρά επίπεδα.

Η **Τράπεζα Κύπρου** παρουσιάζει άνοδο του δείκτη Ενεργητικού / Χορηγήσεις το 2011, με μικρή μείωση το 2012. Στις 31 Δεκεμβρίου 2012 το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων επί του συνόλου φτάνει το 23,7% ενώ ένα χρόνο πριν ήταν μόλις στο 10,2% μιλώντας για αύξηση πέραν του 50%. Ένεκα της επιδείνωσης της ποιότητας του δανειακού χαρτοφυλακίου και τις μειώσεις στις τιμές των εξασφαλίσεων τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ελλάδα, το Συγκρότημα προχωρεί σε αύξηση των προβλέψεων για απομείωση δανείων ενώ οι συσσωρευμένες προβλέψεις ανέρχονται στα €3,7 δις. Αύξηση το 2012 εν συγκρίσει με το 2011 παρουσιάζουν και τα δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών σε 27,4% έναντι 17,2% αντίστοιχα, στοιχείο που επαληθεύει και η μείωση στο δείκτη Ενεργητικού / Χορηγήσεις. Η συνεχιζόμενη οικονομική ύφεση το 2013 επηρεάζει όλο και σε μεγαλύτερο βαθμό την αξία των εξασφαλίσεων που διατηρεί το Συγκρότημα και κατ' επέκταση και την ποιότητα του δανειακού του χαρτοφυλακίου. Δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90

ημερών φτάνουν τα €13.003 εκατ. ανάγοντάς τα στο 49% των δανείων. Το ποσοστό κάλυψης των δανείων με προβλέψεις αυξήθηκε στο 38%, ενώ όπως διαφαινόταν στις ετήσιες εκθέσεις του Συγκροτήματος, τα δάνεια καλύπτονταν πλήρως με προβλέψεις και εμπράγματα εξασφαλίσεις. Στο ίδιο μήκος κύματος βρισκόταν και το 2014, με τις συνεχιζόμενες προκλήσεις ως προς την ποιότητα του χαρτοφυλακίου και τα δάνεια σε καθυστέρηση πέραν των 90 ημερών να μειώνονται κατά 3% στο τέταρτο τρίμηνο. Ανήλθαν εν προκειμένω σε €12.653 εκατ. απαρτίζοντας το 53% του συνόλου των δανείων. Η μείωση οφειλόταν κυρίως στις εγχώριες δραστηριότητες με την εντατικοποίηση της Τράπεζας για είσπραξη των οφειλών της καθώς και πώληση του μεγαλύτερου μέρους του χαρτοφυλακίου δανείων στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά από εξαγορά από την Λαϊκή Τράπεζα.⁹⁶

Για την **Ελληνική Τράπεζα**, και πάλι ο δείκτης παρουσιάζει αυξομειώσεις από το 2011 – 2014. Το 2011 βρίσκεται στο 1.66 ενώ ένα χρόνο μετά φτάνει το 1.84, στοιχείο που δηλώνει τον περιορισμό των εγκρινόμενων δανείων. Ο Όμιλος από το 2011 λαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα θωράκισης και προστασίας προς αντιμετώπιση του αρνητικού οικονομικού περιβάλλοντος. Οι δύσκολες καταστάσεις της εποχής σε συνάρτηση με την επιδείνωση του δανειακού χαρτοφυλακίου ειδικά στην Ελλάδα, οδηγούν την τράπεζα σε αύξηση της χρέωσης για προβλέψεις προς απομείωση δανείων η οποία έφτανε τα €142 εκατ. Αύξηση παρουσιάζει ο δείκτης κατά το 2012, όπου παρόλο που η Κύπρος διανύει μια αρκετά δύσκολη οικονομικά περίοδο, η Ελληνική Τράπεζα δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο πρόβλημα ούτε με τις χορηγήσεις αλλά ούτε και σε γενικότερο πλαίσιο με την ρευστότητα. Η πτώση του δείκτη στο 1,79 αναβράζει το αρνητικό υπάρχον κλίμα και τις συνέπειες αυτού. Η χρέωση για προβλέψεις προς απομείωση της αξίας των χορηγήσεων στις 31 Δεκεμβρίου 2013 ανήλθε σε €310,8 εκατ. παρουσιάζοντας αύξηση ύψους €206,8 εκατ. από την προηγούμενη χρονιά. Τέτοια στοιχεία συντελούν στον αντίκτυπο όχι μόνο του αρνητικού κλίματος αλλά και της αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων καθώς και της συνεχιζόμενης μείωσης των τιμών στα ακίνητα. Μια διαφορετική χρόνια έρχεται

⁹⁶ Συγκρότημα Τράπεζας Κύπρου, «Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2011, 2012, 2013, 2014»

για την Ελληνική Τράπεζα το 2014, με άνοδο του δείκτη Ενεργητικού / Χορηγήσεις, ένα αρκετά καλό στοιχείο για την μετέπειτα πορεία της. Παρουσιάζει αυξημένα καθαρά έσοδα και μειωμένα έξοδα, γεγονός που αυξάνει τα κέρδη της. Οι ζημιές απομείωσης και οι προβλέψεις προς κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου μειώθηκαν κατά €6,4 εκατ. φτάνοντας στις 31 Δεκεμβρίου 2014 τα €304,4 εκατ.⁹⁷

6.5.3 Αριθμοδείκτες Κεφαλαιακής Επάρκειας

Καταλυτικής σημασίας αποτελεί η παρουσία ικανοποιητικής κεφαλαιακής επάρκειας σε ένα πιστωτικό ίδρυμα μέσω της ύπαρξης επαρκών ιδίων κεφαλαίων (μετοχικού κεφαλαίου, αδιανέμητων κερδών, αποθεματικών του οργανισμού). Αρκετά τραπεζικά ιδρύματα κατά την περίοδο 2010 – 2011 προέβησαν με επιτυχία στην ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης μέσω της έκδοσης κεφαλαίου. Τον Οκτώβριο του 2010, η Τράπεζα Κύπρου Δημόσια Εταιρεία Λτδ αντλεί επιτυχώς €345 εκατ. μέσω της έκδοσης 172,6 εκατ. νέων μετοχών. Την ίδια περίοδο και η Ελληνική Τράπεζα Δημόσια Εταιρεία Λτδ προχωρεί στην έκδοση νέων μη σωρευτικών μετατρέψιμων αξιογράφων κεφαλαίου ύψους €141,4 εκατ. Απόρροια τέτοιων κινήσεων είναι η αύξηση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας στο 12,5%, ένα ποσοστό κατά πολύ μεγαλύτερο από το ελάχιστο εποπτικό όριο που είναι 8%. Το 2011, οι τράπεζες προσπαθούν να ενισχύσουν ακόμη περισσότερο την κεφαλαιακή τους επάρκειας, ιδιαίτερα μετά και από την αύξηση των ελαχίστων απαιτούμενων ορίων, με αυτά να φτάνουν το 8% για τα κύρια βασικά ίδια κεφάλαια, 9,5% για τα βασικά ίδια κεφάλαια και 11,5% για τα συνολικά ίδια κεφάλαια. Έτσι λοιπόν τα τραπεζικά ιδρύματα προχωρούν σε διαχείριση των περιουσιακών τους στοιχείων, σε ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης με κέρδη, στην διάθεση προηγούμενων αδιάθετων μετοχών καθώς και στην μετατροπή εκδομένων μετατρέψιμων αξιογράφων ενισχυμένου κεφαλαίου σε μετοχές. Οι καταστάσεις που ακολουθούν το 2013 είναι ολέθριες, με το κλείσιμο ενός εκ των μεγαλύτερων

⁹⁷ Όμιλος Ελληνικής Τράπεζας, «Προκαταρκτική ενοποιημένη κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2011,2012,2013,2014»

τραπεζικών ιδρυμάτων της Κύπρου, που ήταν η Marfin Laiki Bank καθώς και με την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων ως προς την διακίνηση κεφαλαίων. Οι προσπάθειες ενίσχυσης και αποκατάστασης της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών κατά το 2014 φαίνεται να αποδίδουν, καθώς προκύπτουν τα πρώτα θετικά αποτελέσματα.⁹⁸

6.5.3.1 Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	0,0648	0,0108	0,0899	0,1299
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,0554	0,0553	0,0624	0,0787
Μ.Ο. ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ / ΣΥΝΟΛΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ				
	0,0601	0,0331	0,0762	0,1043

Πίνακας 8: Αριθμοδείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας: Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού

Πολύ σημαντικός παρουσιάζεται ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού ο οποίος αντικατοπτρίζει την ικανότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος να ανταποκριθεί σε ενδεχόμενες ζημιές που προέρχονται από τα Ίδια Κεφάλαια. Όσο πιο μεγάλη είναι η τιμή του αριθμοδείκτη, τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη για στροφή προς τον ξένο δανεισμό. Διατηρεί εν προκειμένω μια καλή και ικανοποιητική επάρκεια κεφαλαίων ενώ επιδίωξη είναι να υπερβαίνει το 8%.

Όσον αφορά την **Τράπεζα Κύπρου**, στις 31 Δεκεμβρίου 2011 τα Ίδια Κεφάλαια της ανέρχονταν σε €2,70 δις ενώ ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ανήλθε στο 9,2%, με τους δείκτες κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων και βασικών ιδίων κεφαλαίων να φτάνουν το 5,1% και το 8,9% αντίστοιχα.⁹⁹ Ένα χρόνο αργότερα,

⁹⁸ Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου, «Ετήσια Έκθεση 2010 -2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014»

⁹⁹ Τράπεζα Κύπρου, «Ελεγμένα Οικονομικά Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2011»

τα Ίδια Κεφάλαια ανέρχονται σε €258 εκατ. με τον δείκτη βασικών ιδίων κεφαλαίων να είναι στο 0,6% και τον δείκτη κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων σε -1,9%. Το αρνητικό κλίμα τόσο του 2012 όσο και του 2013, επιδρά καταλυτικά στην κακή πορεία που ακολουθεί το τραπεζικό ίδρυμα. Ο δείκτης Ίδια Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού παρουσιάζει βουτιά πτώσης το 2012 εν συγκρίσει με την προηγούμενη χρονιά, ενώ η άνοδος έρχεται στο 2013.¹⁰⁰ Τα Ίδια Κεφάλαια των ιδιοκτητών στις 31 Δεκεμβρίου 2013 διαμορφώνονται σε €2.656 εκατ. ενώ ο δείκτης κυρίων βασικών ιδίων κεφαλαίων διατηρείται στο 10,2%. Όπως αποδεικνύεται είχε επηρεαστεί αρνητικά όταν τα βασικά ίδια κεφάλαια μειώθηκαν κατά 2%, χωρίς ωστόσο να μεταβληθούν ως αποτέλεσμα της μείωσης 2% των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων. Το Συγκρότημα την προκειμένη περίοδο αποβλέπει στην ενίσχυση της κεφαλαιακής του βάσης μέσω της μη διανομής κερδών ενώ η αναδιάρθρωση αλλά και πώληση μη βασικών περιουσιακών στοιχείων πρόκειται να καθορίζεται από στοιχεία και παράγοντες κεφαλαιακής θέσης και μείωσης κινδύνων.¹⁰¹ Το 2014 η κεφαλαιακή θέση του Συγκροτήματος ενισχύεται φτάνοντας το 12,99%, ένα ποσοστό ικανοποιητικό παρατηρώντας τα αντίστοιχα των προηγούμενων ετών. Συνεχίζονται οι προσπάθειες διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου αλλά και βελτιστοποίησης των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων.¹⁰²

Η **Ελληνική Τράπεζα**, δεν παρουσιάζει αξιόλογη μεταβολή στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας και ιδίως σε αυτό των Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού το 2011 – 2012. Σύμφωνα με τον Πυλώνα Ι της «Βασιλείας II», ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας του Ομίλου στις 31 Δεκεμβρίου 2012 ανήλθε στο 13,6% παρουσιάζοντας άνοδο εν συγκρίσει με το 12,9% που βρισκόταν ένα χρόνο προηγουμένως. Μικρή άνοδο παρουσίασε και ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων φτάνοντας το 10,9% ενώ τον Δεκέμβριο του 2011 ήταν στο 10,1%. Στις 2 Νοεμβρίου 2012 ολοκληρώνει ο Όμιλος το Πρόγραμμα Κεφαλαιακής του

¹⁰⁰ Τράπεζα Κύπρου, «Ελεγμένα Οικονομικά Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2012»

¹⁰¹ Τράπεζα Κύπρου, «Ελεγμένα Οικονομικά Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013»

¹⁰² Τράπεζα Κύπρου, «Ελεγμένα Οικονομικά Αποτελέσματα Συγκροτήματος για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2014»

Ενίσχυσης και αντλεί συνολικά €51 εκατ. επιπρόσθετα κεφάλαια αποσκοπώντας στην ενίσχυση των συνολικών βασικών ιδίων κεφαλαίων του.¹⁰³ Το 2013, όντας ένα έτος αλλαγών για την Κύπρο, η ενίσχυση και η θωράκιση των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί πρωταρχικό στόχο. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Τράπεζας τον Ιούλιο του 2013, μέσω της έκδοσης νέων μετοχών και μετατρέψιμων αξιογράφων κεφαλαίου αποβλέπει στην ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης. Ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων την ίδια χρονιά διαμορφώνεται στο -43,6%. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ανήλθε στο 14,2% παρουσιάζοντας μικρή άνοδο ενώ το ίδιο συνέβη και στον Δείκτη Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων ο οποίος έφτασε το 13,1%.¹⁰⁴ Ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού παρουσίασε μικρή άνοδο όπως παρατηρείται και στον πιο πάνω πίνακα, χωρίς ωστόσο να φτάνει ή να ξεπερνά το ελάχιστο όριο που είχε τεθεί και ήταν 8%. Κατά τις 31 Δεκεμβρίου 2014 ο Δείκτης Κεφαλαιακής επάρκειας ήταν στο 18,4% ενώ ο Δείκτης Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων στο 16,3%.¹⁰⁵ Ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων / Σύνολο Ενεργητικού παρουσιάζει αύξηση συγκριτικά με το 2013 φτάνοντας το 7,87%, ένα ποσοστό που βρίσκεται πολύ κοντά στα ελάχιστα απαιτούμενα όρια. Αδιαμφισβήτητα η κεφαλαιακή επάρκεια είναι πολύ σημαντική και για την πορεία αλλά και την εξέλιξη ενός τραπεζικού ιδρύματος.

---

¹⁰³ *Ελληνική Τράπεζα, «Προκαταρκτικά Αποτελέσματα Ομίλου για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2012»*

¹⁰⁴ *Ελληνική Τράπεζα, «Προκαταρκτικά Αποτελέσματα Ομίλου για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013»*

¹⁰⁵ *Ελληνική Τράπεζα, «Προκαταρκτικά Αποτελέσματα Ομίλου για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2014»*

6.5.3.2 Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις

ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	0,0887	0,0137	0,1255	0,1916
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,0871	0,1022	0,1190	0,1845
Μ.Ο ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ / ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ				
	0,0879	0,0579	0,1223	0,1881

Πίνακας 9: Αριθμοδείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας: Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις

Εξίσου σημαντικός και καθοριστικός για την εικόνα και την πρόοδο ενός ιδρύματος είναι και ο δείκτης Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης αυτός τόσο πιο έκδηλη είναι η εμπιστοσύνη των καταθετών και επενδυτών προς τα αντίστοιχα τραπεζικά ιδρύματα.

Σχετικά με την περίπτωση της **Τράπεζας Κύπρου**, ο δείκτης Ιδίων κεφαλαίων / Χορηγήσεις παρουσιάζει αρκετές αυξομειώσεις ιδίως κατά το 2012. Ενώ το 2011 βρίσκεται στο 0,0887, το 2012 κάνει βουτιά πτώσης ως επακόλουθο του δύσκολου οικονομικά κλίματος. Παρόλο που το 2013 ανεβαίνει ο δείκτης, η εμπιστοσύνη των καταθετών απέναντι στο τραπεζικό ίδρυμα έχει κλονιστεί ιδιαίτερα και μετά το κούρεμα των μη εγγυημένων καταθέσεων. Βέβαια η πτώση έρχεται από το 2012 όπου παρατηρούνται αποσύρσεις καταθέσεων, μια κίνηση πίσω από την οποία υποβόσκει η ανάγκη για επαναπροσδιορισμό ως προς την εμπιστοσύνη των πελατών αλλά και την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας. Το 2014 ο δείκτης αυτός επιστρέφει σε ένα αρκετά καλό επίπεδο (19,16%) υποδηλώνοντας την ανάκτηση της στήριξης προς την Τράπεζα Κύπρου, την κεφαλαιακή ενίσχυση του ιδρύματος και την στροφή προς την ανάκαμψη και την πρόοδο.

Η **Ελληνική Τράπεζα** παρουσίασε κατά την διάρκεια των ετών 2011 – 2014 συνεχή και σταδιακή άνοδο στο δείκτη Ιδίων Κεφαλαίων / Χορηγήσεις. Αυτό

αποτελεί ένδειξη της αμείωτης εμπιστοσύνης των καταθετών και επενδυτών του Ομίλου σε ολόκληρη την υπο εξέταση περίοδο, αλλά κυρίως κατά τα χρόνια 2012 – 2013 στα οποία η οικονομική αστάθεια ήταν έντονη, και τα πάντα ήταν ρευστά ιδίως κατόπιν αποφάσεως για κούρεμα των ανασφάλιστων καταθέσεων. Ωστόσο η Ελληνική Τράπεζα δεν είχε επηρεαστεί με αυτή την εξέλιξη των καταστάσεων, και ίσως αυτό να συνετέλεσε στην ανοδική πορεία και των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας.

6.5.4 Αριθμοδείκτης Μόχλευσης

6.5.4.1 Δείκτης Συνολικής Δανειακής Επιβάρυνσης = Ξένα Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού

ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΑΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ = ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ				
ΤΡΑΠΕΖΕΣ	2011	2012	2013	2014
ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ	0,9352	0,9892	0,9100	0,8701
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	0,9476	0,9446	0,9375	0,9213
Μ.Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΔΑΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ = ΞΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ / ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ				
	0,9414	0,9669	0,9238	0,8957

Πίνακας 10: Αριθμοδείκτης Συνολικής Δανειακής Επιβάρυνσης: Ξένα Κεφάλαια / Σύνολο Ενεργητικού

Μία εκ των προνοιών που προβλέπει η εφαρμογή του Συμφώνου του Αναθεωρημένου Εποπτικού πλαισίου της «Βασιλείας III» είναι η εισαγωγή ενός ελάχιστου δείκτη μόχλευσης 3%, αποτελώντας ένα μέτρο το οποίο συμπληρώνει τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ενώ αποβλέπει στον περιορισμό της μόχλευσης στα τραπεζικά ιδρύματα. Με την εγκαθίδρυση του ορίου αυτού, οι τράπεζες υπόκεινται έμμεσα σε ένα ανώτατο όριο του κινδύνου που δύναται να αναλάβουν, αποτρέποντας εν μέρει την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων που δεν αποκλείεται να προκαλέσουν μεγάλες καταστροφές. Μέσω του Δείκτη

Μόχλευσης προβάλλεται η ικανότητα ενός τραπεζικού ιδρύματος να βγει αλώβητο από δύσκολες καταστάσεις τις οποίες πρόκειται να αντιμετωπίσει. Ορίστηκε αρχικά μια μεταβατική περίοδος εφαρμογής του συντελεστή μόχλευσης, από την 1^η Ιανουαρίου 2013 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2017. Σε αυτό το χρονικό διάστημα οι τράπεζες είναι υπόχρεες να υπολογίζουν τον συντελεστή μόχλευσης με κανονισμό ο οποίος τους επιβάλλει από την 1^η Ιανουαρίου 2015 να τον δημοσιοποιούν. Η τελική εφαρμογή και συντονισμός των τραπεζών με τον συντελεστή μόχλευσης ορίστηκε να αρχίσει τον Ιανουάριο του 2018. Μέσω της μεταβατικής αυτής περιόδου η Επιτροπή της Βασιλείας θα καταφέρει να έχει τον έλεγχο και μια γενική εικόνα της αλληλεπίδρασης του συντελεστή μόχλευσης και των κεφαλαιακών απαιτήσεων σύμφωνα με τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού. Κατά συνέπεια, αρχές του 2017 η Επιτροπή θα είναι έτοιμη να προχωρήσει σε τυχόν τροποποιήσεις και αλλαγές ως προς τον προσδιορισμό του.¹⁰⁶

Η **Τράπεζα Κύπρου** παρουσιάζει μικρή άνοδο του δείκτη Δανειακής Επιβάρυνσης το 2012 σε σχέση με το 2011. Η εικόνα μιας τράπεζας μοχλευμένης καθρεπτίζει την κυριαρχία του συνόλου του ενεργητικού από δάνεια. Σε περίπτωση λοιπόν που οι καταθέτες και οι βραχυχρόνιοι δανειστές της Τράπεζας Κύπρου στην προκειμένη χρονική περίοδο ζητούσαν ανάληψη των χρημάτων τους, το τραπεζικό ίδρυμα θα ερχόταν αντιμέτωπο με ένα σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Στα ίδια επίπεδα φαίνεται να βρίσκεται ο δείκτης και για τις επόμενες δυο χρονιές, με μικρή πτώση το 2014 (0,8701) σε σχέση με το 2013 (0,9100).

Σχετικά με την **Ελληνική Τράπεζα**, σε αυτό το χρονικό πλαίσιο που βρίσκεται υπο εξέταση, ιδιαίτερα το 2011 ο δείκτης είναι στο πιο ψηλό επίπεδο εν συγκρίσει με τα υπόλοιπα έτη, με την έλλειψη ρευστότητας και την απόσυρση των καταθέσεων να είναι έκδηλη. Αποτέλεσμα μιας τέτοιας έκβασης των γεγονότων είναι το υψηλό ποσοστό μόχλευσης των τραπεζών αποβλέποντας στην αποτροπή μια ενδεχόμενης κατάρρευσης.

---

¹⁰⁶ BCBS (2010), *Basel III: international framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*, παρ. 165-167

Κεφάλαιο 7

Επίλογος

Σύμφωνα και με την ανάλυση που προηγήθηκε στη παρούσα εργασία, μέσω της παρουσίασης του χρηματοπιστωτικού συστήματος κατάφεραν να αναδειχθούν όχι μόνο οι κίνδυνοι που το ταλανίζουν, αλλά και οι αιτίες που οδήγησαν στην αναδιάρθρωση του ισχύοντος εποπτικού πλαισίου. Σημαντικότεροι εκ των κινδύνων είναι εν αρχή τόσο ο πιστωτικός όσο και ο κίνδυνος ρευστότητας, αφού μια αδυναμία πληρωμής από πλευράς δανειζόμενων ή μια έλλειψη επαρκούς ρευστότητας αδιαμφισβήτητα θέτει σε κίνδυνο το κύρος και την υπόσταση ενός τραπεζικού ιδρύματος. Ωστόσο, καταλυτικής και υψίστης σημασίας αποτελούν και οι υπόλοιποι κίνδυνοι που ταλανίζουν και ενδεχομένως κυριεύουν τον χρηματοπιστωτικό τομέα, όπως ο λειτουργικός, ο κίνδυνος επιτοκίου, χώρας αλλά και συναλλάγματος. Ο καθένας εξ αυτών με τα δικά του χαρακτηριστικά αλλά και τις διαφορετικές μεθόδους διαχείρισης.

Η προσπάθεια εξασφάλισης της ομαλής λειτουργίας των τραπεζών και αποτροπής επιζήμιων αποτελεσμάτων, κρίνει απαραίτητη τη σύσταση ενός οργανισμού που θα ασχολείται με την εποπτεία και την προστασία. Το 1988 υιοθετείται από την Επιτροπή ένα κανονιστικό πλαίσιο, γνωστό και ως «Σύμφωνο Βασιλείας I», το οποίο έλεγχε τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η αδυναμία ωστόσο υλοποίησης των προσδοκιών της «Βασιλείας I», οδήγησε στη δημιουργία ενός καινούργιου κανονιστικού πλαισίου, την «Βασιλεία II», το οποίο απέβλεπε στην παροχή ασφάλειας και σταθερότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Παρόλ' αυτά, οι εξελίξεις των γεγονότων, ο εκσυγχρονισμός αλλά και η ανάπτυξη των οικονομικών μοντέλων, κρίνουν απαραίτητη την αναδιάρθρωση και τον εμπλουτισμό των υφιστάμενων

κανόνων και αρχών. Η έλευση και η εφαρμογή ενός αυστηρότερου συγκριτικά πλαισίου συνθέτει την «Βασιλεία III», μια προσπάθεια ελέγχου της ρευστότητας και περιορισμού του συστημικού κινδύνου.

Στο τέλος της μελέτης πραγματοποιήθηκε μια ανάλυση αναφορικά με το κυπριακό τραπεζικό σύστημα, ως προς τα οικονομικά στοιχεία και τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν τα τραπεζικά ιδρύματα στη Κύπρο. Εντούτοις, παρουσιάστηκαν και ερμηνεύθηκαν τα αποτελέσματα ορισμένων χρηματοοικονομικών δεικτών μέσα από μια διαχρονική παρακολούθηση της οικονομικής τους πορείας. Το κυπριακό τραπεζικό σύστημα παρουσίαζε σημάδια μόχλευσης, καθώς και μια σταδιακή συρρίκνωση της ποιότητας και της ποσότητας της κεφαλαιακής του βάσης. Σταδιακά μειώνεται η πιστοληπτική ικανότητα ενώ έκδηλη είναι η αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές.

Η μελέτη που προηγήθηκε οδηγεί αρχικά στη διαπίστωση ότι εν έτη 2016, το κυπριακό μακροοικονομικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον παραμένει ιδιαίτερα απαιτητικό απέναντι στις προκλήσεις της εποχής. Αδιαμφισβήτητα, η εισαγωγή ενός αυστηρότερου εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου είναι απαραίτητη για την θωράκιση και την προφύλαξη, αποτρέποντας όμοια λάθη στο μέλλον. Τέλος, βασικό μέλημα και στόχος του χρηματοπιστωτικού τομέα από τούδε και στο εξής είναι η ενίσχυσή του, σε επίπεδο κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας, καθώς επίσης και η ανάπτυξη σχέσεων ισορροπίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να προσελκυσθούν ξένες επενδύσεις και κεφάλαια. Ως προς αυτή την παράμετρο, η «Βασιλεία III» αποτελεί ίσως για την κυπριακή οικονομία την επόμενη μεγάλη πρόκληση σε μια προσπάθεια επανάκτησης δυνάμεων αλλά και της προσδοκώμενης προόδου.

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι μέσα από την σταδιακή εφαρμογή του αναθεωρημένου εποπτικού πλαισίου της «Βασιλείας III» οι κυπριακές τράπεζες παρουσιάζουν μια εμφανή πρόοδο και μια έκδηλη ανταπόκριση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις του πλαισίου. Σύμφωνα με αποτελέσματα που δημοσιεύθηκαν στις 2 Μαρτίου 2016, οι τράπεζες διαθέτουν περισσότερα

κεφάλαια από όσα χρειάζονται. Πιο συγκεκριμένα η Τράπεζα Κύπρου διαθέτει 14% και ο Συνεργατισμός 12%, υπερκαλύπτοντας τα ελάχιστα κεφαλαιακά όρια του 8% που τέθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας.¹⁰⁷ Οι πιο πάνω ενδείξεις βέβαια δεν πρέπει να εφησυχάζουν καθώς η εξέλιξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι συνεχής και οι κίνδυνοι ελλοχεύουν.

Με βάση λοιπόν την μέχρι τώρα εμπειρία, επιδιώκεται ο περιορισμός όσο το δυνατόν της έκτασης, της έντασης και των συνεπειών της οικονομικής κρίσης αφού η αποτροπή της είναι αδύνατη. Το ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο που περιβάλλει το χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει να βρίσκεται υπο συνεχή παρακολούθηση ώστε να εμπλουτίζεται και να αναθεωρείται όπου αυτό κρίνεται σημαντικό. Τόσο η ανάπτυξη όσο και η ευημερία θα πρέπει να βρίσκονται υπο την σωστή διαχείριση, με σύνεση και ορθολογισμό όπως εξάλλου πρέπει να λειτουργεί και ο κάθε άνθρωπος ξεχωριστά. Σημαντικά και προφητικά τα λόγια του κινέζου φιλόσοφου Κομφούκιου: *«Όταν έρθει η ευημερία, μην την χρησιμοποιήσεις όλη».*

---

¹⁰⁷ <http://www.inbusinessnews.com/inbusiness/news/opinions/-se-vathos-xronoy-tha-epilythei-to-provlhma-ton-kokkinon-daneion>

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

BCBS, (2010), «Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring», <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

BCBS, (2011), «Basel III: A global regulatory framework for more resilient bank and banking system», <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>

BCBS, (2013), «Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring », Pp. 22-27

Erol, M., Apak, S, Atmaca M., Öztürk S, (2011), «Management measures to be taken for the enterprises in difficulty during times of the global crisis: An empirical study». Publishes by Elsevier, Procedia Social and Behavioral Sciences 24, Pp 16-32

European Commission, (2009), «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes consequences and responses». European Economy, Brussels, Pp 1-87, Tab. Graph.

Fitch Rating (2012), «Stricter Basel III capital rules pose return on equity challenge for global banks», k.reuters.com/article/idUKWLB988720120517

Gregory N. Mankiw and Mark P. Taylor, (2011) «Αρχές Οικονομικής Θεωρίας - Με αναφορές στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες - Μικροοικονομική», Αθήνα: Gutenberg

Marmot MG, Bell R., (2009), «How the financial crisis affect health? », Department of Epidemiology and Public Health, London, Pp. 13-14

Peter Howells and Keith Brain (2011), «Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες – Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση», Εκδόσεις: Κριτική – Τόμος Β.

Rajan. R., (2010), «Fault Lines: How Hidden Fractures still threaten the world economy», Princeton University Press, Princeton, NJ 08540

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αγγελόπουλος Χρ. Παναγιώτης (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Αθήνα: Αθ. Σταμούλης - Γ' Ανανεωμένη Έκδοση.

Βασιλάκης, Ν. (2013), «Παγκόσμια κρίση και διαθρωτικές μεταρρυθμίσεις: θεσμική αλλαγή στην Ε.Ε και στην Ελλάδα», Πτυχιακή Εργασία, Ηράκλειο: Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Βασιλείου Δημήτριος – Ηρειώτης Νικόλαος (2008), «Χρηματοοικονομική Διοίκηση – Θεωρία και Πρακτική», Αθήνα: Rosili

Γκίκας Δημήτριος Χ., (2002), « Η Ανάλυση και οι Χρήσεις των Λογιστικών Καταστάσεων», Αθήνα: Εκδόσεις Γ. Μπένου

Γκόρτσος Χρήστος (2011), «Βασιλεία ΙΙΙ»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Χρηματοπιστωτικό δίκαιο, τεύχος Ι, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
<http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>

Γκόρτσος Χρήστος (2011), «Εισαγωγή στο Διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο», Εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα

Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος - Λεμονάκης Χρήστος (2009), «Διαχείριση Πιστωτικού Κινδύνου», Αθήνα: Εκδόσεις Κλειδάριθμος

Θωμαδάκης Β. Σταύρος - Ξανθάκης Δ. Μανώλης (2011) «Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου. Τραπεζική Επιστήμη: Θεωρία και πράξη», Αθήνα: ΑΘ. Σταμούλης - Β' Έκδοση

Κάντζος Κωνσταντίνος (2002) «Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων», Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος «Interbooks» - Γ' Έκδοση

Καραμούζης, Ν., (2009), «Τα αίτια της Διεθνούς Χρηματοπιστωτικής κρίσης και ο ρόλος του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol 4 , No 8

Μελάς Κώστας (2009), «Εισαγωγή στην Τραπεζική – Χρηματοοικονομική Διοικητική», Αθήνα: Εξάντας

Μιχαλόπουλος, Γ., (2011), «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στην διάρκεια της κρίσης», Alpha Bank

Νιάρχου Νικήτα Α., (2004) «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων», Αθήνα: Εκδόσεις: Α.Θ. Σταμούλης – Έ Έκδοση

Ορφανίδης Αθανάσιος - Συρίχας Γιώργος (2012) «Κυπριακή Οικονομία. Ανασκόπηση – Προοπτικές - Προκλήσεις», Εκδόσεις Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Παναγόπουλος Γιάννης - Πελετίδης Γιάννης (2007), «Βασιλεία II: Περιγραφή και συνέπειες για το τραπεζικό σύστημα», Κέντρο Προγραμματισμού και οικονομικών ερευνών – Αθήνα.

Πετράκης Παναγιώτης (1999), «Αξιολόγηση και χρηματοοικονομική διοίκηση», Αθήνα: Το Οικονομικό

Σαπουντζόγλου και Πεντόνης (2009), «Τραπεζική Οικονομική», Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου

Τράπεζα της Ελλάδος, (2009), «Η κρίση του 1929, η ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928 – 1940», Αθηνά - Νοέμβριος 2009

Φαρσαρώτας Δ. Ιωάννης (2009) «Κατανοώντας τη Σύγχρονη Τραπεζική», Αθήνα – Κομοτηνή: ANT. N. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

Χαρδούβελης, Γ.Α. (2009), «Η χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας», Eurobank EFG Economic Research: Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Vol 4 , No 8

Χριστόπουλος Γ. Απόστολος - Ντόκας Γ. Ιωάννης (2012), «Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας» (Πρόλογος Λεβεντίδης Ιωάννης), Εκδόσεις Κριτική.

Οικονομικές Εκθέσεις Τραπεζών

Ελληνική Τράπεζα, «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των ετών 2011 – 2014»

<https://www.hellenicbank.com/el/financialresults/annual-reports-and-accounts>

Ελληνική Τράπεζα, «Προκαταρκτικά Αποτελέσματα των ετών 2011 – 2014»

<https://www.hellenicbank.com/el/financialresults/preliminary-results>

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, «Ετήσιες Εκθέσεις 2008 – 2009»

http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=9840

Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα ΛΤΔ, «Έκθεση και Ενοποιημένες Οικονομικές

Καταστάσεις 2014» <http://www.ccb.coop.com.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/oikonomikeskatastaseis2014.pdf>

Τράπεζα Κύπρου, «Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των ετών 2011 – 2014»

<http://www.bankofcyprus.com/el-GR/--/Investors-Relations-gr/Investors-Relations-home-gr/>

Τράπεζα Κύπρου, «Προκαταρκτικά Αποτελέσματα των ετών 2011 – 2014»

<http://www.bankofcyprus.com/el-GR/--/Investors-Relations-gr/Investors-Relations-home-gr/>

Διαδικτυακές Πηγές

Άρθρα στο διαδίκτυο

Clerides Sofronis, (2014) «The Collapse of the Cypriot Banking System: A Bird's Eye View», University of Cyprus, https://www.ucy.ac.cy/erc/documents/DOA_8-14.pdf (Πρόσβαση: 07.01.2016)

Ηλιάδης Ανδρέας (2011), «Πιο βαθιά η ύφεση χωρίς τράπεζες», StockWatch http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_id=605
(Πρόσβαση:17.02.2016)

Ιωάννου Χριστίνα - Αιμιλιανίδης Αχιλλέας, (2013) «Πως και γιατί η Κύπρος βυθίστηκε στην κρίση». Τα πραγματικά αίτια και οι ευθύνες. Foreign Affair – The Hellenic Edition, <http://foreignaffairs.gr/articles/69205/xristina-ioannoy-kai-axilleas-aimilianidis/pos-kai-giati-i-kypros-bythistike-stin-krisi>
(Πρόσβαση:17.11.2015)

Μιχαλόπουλος, Γ., (2011), «Χρηματοδότηση των ελληνικών τραπεζών στην διάρκεια της κρίσης», Διεύθυνση Χρηματοοικονομικού Σχεδιασμού και Διαχείρισεως Alpha Bank <http://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/syllogikostomos/12-c%20Michalopoulos%20229-246.pdf> (Πρόσβαση: 20.11.2015)

Ιστοσελίδες

<http://www.stockwatch.com.cy/>

<http://www.bankwars.gr/>

<http://www.24h.com.cy/>

<http://www.capital.gr/>

<http://www.naftemporiki.gr/>

<http://www.inbusinessnews.com/>

Ελληνική Τράπεζα

<https://www.hellenicbank.com/>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα «EU Banking Sector Stability»

<https://www.ecb.europa.eu>

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

<http://www.kathimerini.gr/>

Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου

<http://www.centralbank.gov.cy/>

Ο Φιλελεύθερος

<http://www.philenews.com/>

Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα (2014) «Δημοσιοποιήσεις με βάση τον Πυλώνα III της Βασιλείας III»

<http://www.ccb.coop.com.cy/userfiles/f8ce1af3-1709-4976-a785-1a5a8d552da1/CCBPillar2014.pdf>

Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου (Association of Cyprus Banks)

<http://www.acb.com.cy/> (Πρόσβαση: 09.01.2015)

ΤΑ ΝΕΑgr

<http://www.tanea.gr/>

Τράπεζα Κύπρου

<http://www.bankofcyprus.com.cy/>

Τράπεζα της Ελλάδος

<http://www.bankofgreece.gr/>

Υπουργείο Οικονομικών Κύπρου (2016) «Στατιστικά Θέματα, Εργασία: Ανεργία»

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/labour_32main_keyfarchive_gr/labour_32main_keyfarchive_gr?OpenForm&yr=2014380DDB90F3C58213004E0A12E623A895&n=2014